

Regeringens proposition

2011/12:121

Leveransplikt för elektroniskt material

Prop.
2011/12:121

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 mars 2012

Fredrik Reinfeldt

Carl Bildt
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om leveransplikt för elektroniskt material. Förslaget innebär att ett pliktexemplar ska lämnas till Kungl. biblioteket av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Detta gäller dock bara elektroniskt material som rör svenska förhållanden och som publiceras antingen med grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen, men inte med frivilligt grundlagsskydd till följd av ett utgivningsbevis, eller av massmedieföretag.

Pliktexemplar ska lämnas av den som har låtit framställa det elektroniska materialet. Är denne inte etablerad i Sverige, ska pliktexemplaret i stället lämnas av den som har låtit göra det elektroniska materialet tillgängligt för allmänheten här i landet om denne är etablerad här. Enligt förslaget undantas från leveransplikt bl.a. sådant material som till innehållet väsentligt motsvarar sådant som det redan har lämnats pliktexemplar av eller sådant som det ska lämnas pliktexemplar av enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. Kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen ska lämna pliktexemplar av nätpublicerade publikationer till Kungl. biblioteket.

Det föreslås också ändringar i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument som innebär att pliktexemplar av s.k. omtryck inte längre ska lämnas till Kungl. biblioteket.

Regeringen föreslår att lagstiftningen ska träda i kraft den 1 juli 2012 och gälla för det som tillgängliggörs efter den 31 december 2014. Vissa massmedieföretag och myndigheter kommer dock enligt förslaget att bli skyldiga att lämna pliktexemplar redan av det som publiceras efter den 31 mars 2013.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om pliktexemplar av elektroniskt material	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument	9
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Behovet av en leveransplikt för nätpublicerat elektroniskt material	12
4.1	Pliktexemplarslagen avser bara fysiska föremål	12
4.2	Alltmer publiceras elektroniskt via nätverk	13
4.3	Leveransplikt bör införas för nätpublicerat elektroniskt material	13
5	Lag om pliktexemplar av elektroniskt material	15
6	Nätpublicerat elektroniskt material ska lämnas	16
6.1	Nätpublicerat elektroniskt material	16
6.2	Det elektroniska material som ska lämnas	20
6.3	Undantag från leveransplikten	26
7	Vem som ska lämna pliktexemplar	31
8	Hur pliktexemplar ska lämnas	32
9	Myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar	37
10	Leveransplikten för omtryck enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument	42
11	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	44
12	Konsekvenser	46
13	Författningskommentar	49
13.1	Förslaget till lag om pliktexemplar av elektroniskt material	49
13.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument	66
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Leveransplikt för elektroniska dokument (Ds 2009:61)	67
Bilaga 2	Lagförslag i departementspromemorian Leveransplikt för elektroniska dokument (Ds 2009:61)	70
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	76
Bilaga 4	Konsekvensanalys	77
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	83
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	89
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2012	96

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2011/12:121

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om pliktexemplar av elektroniskt material,
2. lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om pliktexemplar av elektroniskt material

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att lämna exemplar av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk (pliktexemplar).

Vad som sägs i 3–9 §§ gäller inte för myndigheter. Föreskrifter om deras skyldighet att lämna pliktexemplar finns i 14–16 §§.

Elektroniskt material

2 § I denna lag förstås med elektroniskt material en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning.

Pliktexemplar

3 § Av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk ska ett pliktexemplar lämnas till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

Skyldigheten enligt första stycket gäller dock bara om

1. tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt 1 kap. 6 § eller 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen, eller

2. ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa det elektroniska materialet och tillgängliggörandet har skett på det sätt som avses i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen av framställaren eller av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden.

4 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller bara för elektroniskt material som rör svenska förhållanden.

Ett elektroniskt material anses röra svenska förhållanden, om materialet

1. i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska,

2. innehåller verk av en svensk upphovsman eller framförande av en svensk konstnär, eller

3. huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet.

Har elektroniskt material som rör svenska förhållanden ett direkt samband med annat elektroniskt material, ska även det senare materialet anses röra svenska förhållanden. Prop. 2011/12:121

Vem som ska lämna pliktexemplar

5 § Pliktexemplar av elektroniskt material som någon som är etablerad här i landet har låtit framställa ska lämnas av denne. I annat fall ska pliktexemplar lämnas av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet om denne är etablerad här.

Undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar

Obetydligt innehåll

6 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt.

Kommersiella annonser

7 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar.

Parallellpublicering

8 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som

1. redan lämnat elektroniskt material, eller
2. något som ska lämnas enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte heller för elektroniskt material som utgör utdrag ur

1. redan lämnat elektroniskt material, eller
2. sådant som ska lämnas enligt lagen om pliktexemplar av dokument.

Är redan lämnat elektroniskt material försett med sådant skydd som gör det omöjligt eller påtagligt svårt att bevara innehållet i det, ska dock pliktexemplar lämnas av ett senare tillgängliggjort elektroniskt material som saknar sådant skydd.

Ytterligare undantag

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar.

10 § Varje pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas på en databärare i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i via nätverk. Har ett elektroniskt material samtidigt gjorts tillgängligt i flera olika logiska format, ska pliktexemplar lämnas i det format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt.

11 § När ett pliktexemplar av elektroniskt material lämnas ska det vara åtföljt av information om

1. tillgängliggörandet av det elektroniska materialet,
2. det elektroniska materialets logiska format,
3. koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av innehållet i det elektroniska materialet, och
4. det elektroniska materialets samband med annat elektroniskt material som ska lämnas enligt denna lag eller sådant som ska lämnas enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Vite

12 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar med tillhörande information enligt 2–11 §§ kan av den myndighet som regeringen bestämmer föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet.

Överklagande

13 § Beslut om vite enligt 12 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar

14 § En kommunal myndighet eller en statlig myndighet under regeringen som har låtit framställa en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation och som låter göra den tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk i form av en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning, ska lämna ett pliktexemplar av handlingen till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten för kommunala myndigheter att lämna pliktexemplar enligt 14 §. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om att skyldigheten för kommunala myndigheter att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt än som anges i 10 § första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar sådana föreskrifter som avses i första stycket i fråga om Regeringskansliet och andra statliga myndigheter under regeringen. Prop. 2011/12:121

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 14 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.

2. Lagen tillämpas på elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 31 december 2014 om inte annat anges i punkt 3.

3. För

a) den som den 1 juli 2012 har tillstånd att sända tv till hela landet enligt 4 kap. 3 § radio- och tv-lagen (2010:696) eller äldre lagstiftning,

b) den som den 1 juli 2012 har tillstånd av regeringen att sända ljudradioprogram till hela landet enligt 11 kap. 1 § första stycket radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning,

c) den som den 1 juli 2012 har tillstånd enligt 13 kap. radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning att sända kommersiell radio eller lokalradio med Göteborg som sändningsområde,

d) den som den 1 juli 2012 ger ut någon av de tio dagstidningar som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011,

e) den som den 1 juli 2012 ger ut någon av de tio tidskrifter som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011, och

f) Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, Högskoleverket, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Pensionsmyndigheten, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikanalys tillämpas lagen på elektroniskt material som görs tillgängligt på det sätt som anges i punkt 2 efter den 31 mars 2013.

Härigenom föreskrivs att 7, 11, 17 och 24 §§ lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift *skall* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *skall* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Av skrift som har framställts i punktskrift *ska* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *ska* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

11 §

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

¹ Senaste lydelse 1998:1447.

17 §

Av kombinerat material *skall* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *skall* endast *två* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Av kombinerat material *ska* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *ska* endast *ett* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

24 §

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i två eller tre exemplar *skall* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i sju exemplar *skall* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i två eller tre exemplar *ska* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i sju exemplar *ska* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Pliktexemplar som avses i 7 § första stycket, 11 § första stycket och 17 § andra stycket ska lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.

E-pliktutredningen föreslog i betänkandet E-plikt – att säkra det elektroniska kulturarvet (SOU 1998:111) författningsändringar så att bl.a. Kungl. biblioteket (KB) skulle kunna samla in och bevara allmänt tillgängligt online-material. En stor del av remissopinionen var positivt inställd till ett så stort bevarande som möjligt av vårt digitala kulturarv (prop. 2000/01:3 s. 201 f.). Regeringen ansåg att det är viktigt att för eftervärlden och för forskningsändamål bevara och tillhandahålla yttringar av svenskt liv, svenskt samhälle och svensk kultur. E-pliktutredningens förslag i fråga om elektroniskt material ledde emellertid inte till några lagändringar.

KB har sedan 1997 med hjälp av automatiserad robotteknik samlat in svenskt material som publiceras på internet i projektet Kulturarw3. År 2002 utfärdades förordningen (2002:287) om behandling av personuppgifter i Kungl. bibliotekets digitala kulturarvsprojekt.

KB-utredningen föreslog i betänkandet KB – ett nav i kunskaps-samhället – Kungl. biblioteket – Sveriges nationalbibliotek – Verksamhet och visioner (SOU 2003:129) bl.a. att lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument (pliktexemplarslagen) skulle omfatta även distansöverfört digitalt material. Det fanns en bred enighet bland remissinstanserna om att även distansöverfört material ska pliktlevereras. Regeringen ansåg att det fanns ett behov av att utöka pliktexemplarslagen till att omfatta även distansöverfört digitalt material, men att definitionen av vilket material som ska omfattas av detta tillägg, liksom upphovsrättsliga aspekter av materialets tillgängliggörande och eventuell inverkan på integritetskänsliga uppgifter, behövde utredas vidare (prop. 2004/05:80 s. 108 f.).

SLBA-utredningen föreslog i betänkandet Bevara ljud och rörlig bild – Insamling, migrering – prioritering (SOU 2004:53) att dåvarande Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) skulle ges i uppdrag att samla in radio- och televisionsprogram genom egen inspelning i digital form. Regeringen delade utredningens uppfattning att den explosionsartade utvecklingen på medieområdet gjorde det nödvändigt att ge SLBA möjlighet till egen insamling. Detta medförde i sin tur ett behov av lagändring så att myndigheten kunde ge undantag från leveransplikt vid arkivets egen insamling. Regeringen anförde att den avsåg att återkomma om förslag till ändringar i pliktexemplarslagen (prop. 2004/05:80 s. 107).

Den 1 januari 2009 upphörde SLBA att vara en egen myndighet och verksamheten inordnades i KB.

Genom beslut den 19 februari 2009 uppdrog Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) åt en utredare att lämna förslag till en författningsreglerad skyldighet att till myndighet leverera publicerat elektroniskt material som överförs via nätverk (U 2008:C). Uppdraget gällde själva pliktleveransen, och det anfördes att övriga aktualiserade frågor, bl.a. upphovsrättsliga aspekter och integritetsskyddsaspekter på tillgängliggörandet av det insamlade materialet, fick anstå. Utredaren redovisade sina förslag i november 2009 i departementspromemorian Leveransplikt för elektroniska dokument (Ds 2009:61). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians

lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (dnr U 2009/6671/F).

Regeringskansliet uppdrog även åt en utredare från Statskontoret att göra en konsekvensanalys i fråga om effekterna för berörda företag. Konsekvensanalysen finns i *bilaga 4*.

Vidare har under beredningen inom Regeringskansliet samråd ägt rum med företrädare för massmedier.

I denna proposition tar regeringen upp de frågor om leveransplikt som behandlas i departementspromemorian. Regeringen avser att senare återkomma när det gäller tillgängliggörandet av det material som samlas in med leveransplikt.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 25 augusti 2011 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Regeringen har följt de flesta av Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter berörs i avsnitt 4.3, 6.3, 9 och i författningskommentaren.

4 Behovet av en leveransplikt för nätpublicerat elektroniskt material

4.1 Pliktexemplarslagen avser bara fysiska föremål

Pliktexemplarslagen härstammar från en kansliordning från 1661 som föreskrev att tryckta skrifter skulle skickas till KB. Lunds universitetsbibliotek omhändertar reservexemplar. Pliktexemplarslagen innefattar i dag en skyldighet att lämna pliktexemplar av dokument samt inspelningar av ljudradio- och televisionsprogram som man enligt annan lagstiftning är skyldig att framställa. Från och med 1994 omfattar pliktexemplarslagen även dokument för elektronisk återgivning som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild, såsom cd-rom och disketter. Med begreppet dokument avses ett föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning. Pliktleveransen ska i princip avse det föremål som har gjorts tillgängligt för allmänheten eller, i fråga om ljudradio- och televisionsprogram, en inspelning av den sändning som har förekommit. Pliktexemplarslagen avser således fysiska föremål som någon har framställt. Pliktexemplarslagen utgår från en fullständighetsprincip, som innebär att i princip allt tryckt material och allt sänt audiovisuellt material som rör svenska förhållanden omfattas av leveransplikt.

Den ständigt pågående teknikutvecklingen, som sedan 1990-talet har präglats av övergången till digital teknik, kan närmast liknas vid ett systemskifte för arkiv- och bibliotekssektorn. Det finns allt fler exempel på att material som på grund av tekniksiftet och pliktexemplarslagens utformning inte omfattas av leveransplikt, trots att innehållet enligt de principer som ligger till grund för pliktexemplarslagen framstår som viktigt att bevara. I dag publiceras en ökande andel information direkt på internet eller andra nätverk. Material till ljudradio- och televisionsprogram samt dagstidningar läggs ut på internet.

I Sverige finns det i dag inte någon lagstiftning om leveransplikt för elektroniskt publicerat material. Samtidigt fortsätter den tekniska utvecklingen med en övergång till digitalt distribuerat material som inte träffas av skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt pliktexemplarslagen eller kan nås genom KB:s egen insamling i projektet Kulturarw3. Det gör att mycket material som kan vara av stor betydelse för forskningen och det svenska kulturarvet riskerar att förloras för all framtid, om inte något görs för att säkerställa att materialet levereras till myndighet för att bevaras.

4.3 Leveransplikt bör införas för nätpublicerat elektroniskt material

Regeringens bedömning: Leveransplikt bör införas för nätpublicerat elektroniskt material. Ett pliktexemplar av sådant material bör lämnas till Kungl. biblioteket.

Frågan om i vilken utsträckning en sådan leveransplikt bör gälla även för det allmänna bör övervägas särskilt. Övervägandena i denna del redovisas i avsnitt 9.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser har på det stora hela godtagit utredarens förslag till ny lagstiftning om leveransplikt för nätpublicerat elektroniskt material. *Kungl. biblioteket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Högskolan Dalarna, Linnéuniversitetet, Högskolan Väst, Malmö högskola, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska Förläggareföreningen och Föreningen Svenska Läromedel* tillstyrker förslaget. *Länsrätten i Stockholms län* har inte några invändningar. *Högskolan Dalarna* anser förslaget vara avgränsat och realiserbart. *Kammarrätten i Stockholm, Sveriges Oberoende Musikproducenter (SOM), Sveriges Tidskrifter, Svenska Tidningsutgivareföreningen, TV4 AB och C More Entertainment AB* avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det är viktigt att även elektroniskt material som bara görs tillgängligt för allmänheten via nätverk bevaras för framtiden hos en myndighet. Bara på det sättet kan forskningens behov tillgodoses och en så komplett bild som möjligt av vårt kulturarv bevaras. Ingen remissinstans har ifrågasatt

Några remissinstanser har avstyrkt utredarens förslag. *Kammarrätten i Stockholm* anser att de föreslagna definitionerna inte har den skärpa som är nödvändig för att de som omfattas av leveransplikten ska kunna förutse vad som egentligen avses, vilket utifrån rättssäkerhetssynpunkter är olämpligt. *Svenska Tidningsutgivareföreningen*, *Sveriges Tidskrifter* och *Svenska Oberoende Musikproducenter* skriver att förslaget är tekniskt komplicerat och resurskrävande och därmed ekonomiskt oförsvarbart och inte praktiskt genomförbart. De anser i likhet med en del andra remissinstanser, t.ex. *TV4 AB*, att KB självt bör samla in materialet främst med hjälp av en s.k. webbrobot.

Lagrådet, som har granskat lagförslaget, har inte motsatt sig att det nu genomförs. Regeringen, som i det följande kommer att närmare beröra definitionerna kring det som ska levereras, anser att de definitioner som regeringen föreslår är tillräckligt tydliga för att ligga till grund för lagstiftning.

Till detta kommer att regeringen föreslår sådana ikraftträdande- och övergångsbestämmelser som gör att det kommer att finnas tid och möjlighet att efter samråd med branschen besluta om nödvändiga undantag och anpassningar samt utforma övriga instruktioner som kan behövas (se avsnitt 11). Regeringen vill också framhålla att det enligt förslaget finns möjlighet att besluta i enskilda fall om bl.a. undantag från leveransplikt (se avsnitt 6.3), något som kan användas för att se till att leveransplikten inte blir onödigt betungande för någon aktör ens under den föreslagna övergångsperioden. Det finns alltså förutsättningar enligt regeringens förslag för att utforma smidiga lösningar i samråd med branschen. Sådana särskilda lösningar kan t.ex. behövas för webbpublicering av nyhetskaraktär som uppdateras ofta. Regeringen avser att aktivt följa utvecklingen och bl.a. se till att nödvändigt samråd med branschen sker. För det fall det skulle visa sig att leveransplikten blir oskäligt betungande eller om det av annan anledning finns skäl till förändring av regelverket kommer regeringen att vidta åtgärder.

Eftersom mycket elektroniskt material som i och för sig är tillgängligt för allmänheten via nätverk skyddas genom lösenord eller liknande eller annars publiceras på ett sådant sätt att det inte kan samlas in automatiserat med hjälp av en s.k. webbrobot, är det inte tillräckligt att myndigheten själv hämtar in materialet. Av praktiska skäl, bl.a. till följd av de många olika nätverk och tekniker för skydd mot åtkomst som finns, är det inte heller möjligt eller rimligt med en ordning som innebär att myndigheten har rätt att få sådan tillgång att myndigheten själv kan samla in materialet från nätverken. I stället behövs det, liksom i fråga om de fysiska föremål som omfattas av pliktexemplarslagen, en leveransplikt för att få in materialet till myndigheten.

Varje införande av en ny skyldighet för enskilda kräver naturligtvis att vissa resurser måste läggas ned för att uppfylla skyldigheten. En avvägning måste göras mellan det oomtvistade behovet av att bevara materialet för forskningens behov och för kulturarvets skull och den börda som åläggs enskilda. Regeringens förslag har utformats med sikte på att lagstiftningen ska kunna tillgodose behovet på ett sätt som ska vara så lite betungande som möjligt för enskilda. Regeringens förslag ger t.ex.

utrymme för beslut om undantag när det är behövligt och utrymme för att automatiserat lämna pliktexemplar via nätverk. Det är regeringens mening att förslaget utgör en rimlig avvägning mellan behovet att bevara materialet och den börda som åläggs enskilda.

Genom sammanföringen den 1 januari 2009 av de två myndigheterna KB och SLBA till en myndighet, KB, förbättras förutsättningarna för att möta den tekniska utvecklingen och samla in och för framtiden bevara också vårt digitala kulturarv. Regeringen anser att också pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas till KB. Med hänsyn till att KB självt har möjlighet att för bevarandeändamål säkerhetskopiera det levererade materialet torde det inte vara nödvändigt att mer än ett pliktexemplar lämnas.

Med hänsyn till den reglering i fråga om arkiv och offentlighet som redan gäller för det allmänna och som garanterar att det elektroniska material som organ inom det allmänna låter göra tillgängligt för allmänheten via nätverk bevaras för framtiden, behövs för långtidsbevarandet av denna del av vårt digitala kulturarv inte någon plikt att leverera materialet till KB. Frågan om i vilken utsträckning det allmänna ändå bör leverera elektroniskt material till KB som myndigheter låtit göra tillgängligt för allmänheten via nätverk berörs i avsnitt 9.

5 Lag om pliktexemplar av elektroniskt material

Regeringens förslag: Leveransplikten för nätpublicerat elektroniskt material ska regleras i en ny lag om pliktexemplar av elektroniskt material.

Promemorians förslag: Motsvarar regeringens, men i promemorian föreslås namnet lag om pliktexemplar av elektroniska dokument.

Remissinstanserna: *Kungl. biblioteket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Högskolan Dalarna, Linnéuniversitetet, Högskolan Väst, Malmö högskola, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska Förläggareföreningen, och Föreningen Svenska Läromedel* tillstyrker förslaget till en ny lag. *Länsrätten i Stockholms län* har inga invändningar mot den föreslagna lagen i sak och befarar inte några tillämpningsproblem. *E-delegationen* (Fi 2009:01) anser att lagen inledningsvis bör innehålla vissa ytterligare bestämmelser som bl.a. beskriver syftet med regleringen.

Skälen för regeringens förslag: Det kan finnas anledning att se över den nuvarande pliktexemplarslagen (jämför prop. 2004/05:80 s. 110 f.). Därför är det inte lämpligt att nu försöka infoga bestämmelser om leveransplikt för nätpublicerat elektroniskt material i den lagen. I stället bör det införas en separat lag om detta. Utredaren har föreslagit att den nya lagen ska heta lagen om leveransplikt av elektroniska dokument. Med hänsyn till vad som anförs i det följande om begreppsbildningen bör den nya lagen dock lämpligen heta lagen om pliktexemplar av

elektroniskt material. Därmed anknyter namnet på den nya lagen på ett tillräckligt tydligt sätt till namnet på pliktexemplarslagen så att sambandet mellan lagarna framhävs.

Regeringen avser att se över regleringen om leveransplikt i syfte att sammanföra den till en lag. Till dess bör man, för att främja en viss enhetlighet och underlätta tillämpningen, i den nya lagen så långt det är möjligt och lämpligt anknyta till konstruktionen och uttryckssätten i pliktexemplarslagen.

E-delegationen anser att den nya lagen inledningsvis bör innehålla bestämmelser som beskriver syftet med regleringen, att lagens tillämpningsområde bör knyta an till bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen och att det på de ställen i lagen där det talas om den myndighet som regeringen bestämmer i stället bör anges vilken myndighet som avses. I dessa avseenden har emellertid den nya lagen utformats på motsvarande sätt som pliktexemplarslagen. Regeringen anser som nyss har framgått att det är bäst att göra så i avvaktan på att regleringen om leveransplikt kan föras samman till en lag.

6 Nätpublicerat elektroniskt material ska lämnas

6.1 Nätpublicerat elektroniskt material

Regeringens förslag: Leveransplikt ska kunna finnas för elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Med elektroniskt material avses en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning.

Promemorians förslag: Motsvarar regeringens, men i promemorian föreslås att begreppet elektroniskt dokument ska användas i stället för begreppet elektroniskt material.

Remissinstanserna: *Kungl. Biblioteket* tillstyrker promemorians föreslagna definitioner. Flera instanser har synpunkter på tydligheten hos definitionerna i den föreslagna lagen, bl.a. *Kammarrätten i Stockholm*, som avstyrker förslaget på denna grund. *Sveriges Television AB*, *Föreningen Svenska Läromedel*, *TV 4 AB* och *C More Entertainment AB* anser att promemorian är otydlig om vilket elektroniskt material som ska lämnas, och de senare två instanserna vill därför ha rätt att lämna mer elektroniskt material än vad som krävs om det skulle underlätta deras hantering. *Sveriges Tidskrifter* menar att definitionen är problematisk, eftersom det är svårt att i publiceringsögonblicket avgöra vilket av det material som organisationens medlemmar producerar, vilket ofta är levande redaktionellt material, som är avslutat och därför ska levereras inom tidsgränsen. *Svenska Tidningsutgivareföreningen* och *Sveriges Tidskrifter* har vidare framhållit att det kan leda till ett omfattande arbete att leverera varje fil för sig. *Kammarrätten i Stockholm*, *Riksarkivet* och

E-delegationen anser att det i stället för definitioner i lagen av vad som omfattas av leveransplikt ska gälla leveransplikt bara när KB särskilt har beslutat att någon ska leverera ett visst material. Som skäl för detta åberopas främst definitionssvårigheter och rättssäkerheten. *E-delegationen* påpekar vidare att det finns definitioner av begreppet elektroniskt dokument i annan lagstiftning som avviker från den definition som utredaren föreslår.

Prop. 2011/12:121

Skälen för regeringens förslag

Leveransplikten ska framgå direkt av lag

Förslaget från några remissinstanser om att det i stället för definitioner i lagen av vad som omfattas av leveransplikt ska gälla leveransplikt bara när KB särskilt har beslutat att någon ska leverera ett visst material innebär i praktiken att det skulle införas en sorts rekvisitionsrätt för KB. Som skäl för detta åberopas främst definitionssvårigheter och rättssäkerheten.

En leveransplikt som gäller bara när KB särskilt beslutat om det skulle förmodligen leda till att betydligt mindre material kommer in till KB än med en leveransplikt som automatiskt gäller det som omfattas av definitioner i lagen. En sådan ordning kräver att KB håller sig ständigt uppdaterad i fråga om det som nätpubliceras, vilket kan vara svårt med hänsyn till den stora mängden material och det stora antalet publicister. Eftersom det normalt sett inte finns någon skyldighet att spara det som en gång nätpublicerats, finns det vidare en risk för att material som är intressant för forskningen och kulturarvet har försvunnit, t.ex. tidigare nummer av en nättidning, när KB väl upptäcker att det har nätpublicerats. Med en leveransplikt som gäller bara när KB särskilt har beslutat om det finns det därmed en risk för att syftena bakom leveransplikten – att tillgodose forskningens behov och att bevara det svenska kulturarvet – inte kan tillgodoses på ett fullgott sätt.

En ordning som innebär att KB mot bakgrund av syftena med leveransplikten självt skulle välja ut vilket av allt nätpublicerat material som ska omfattas av leveransplikt inger också vissa betänkligheter i förhållande till den grundlagsfästa yttrandefriheten. Det förefaller nämligen med en sådan ordning oundvikligt att KB vid urvalet beaktar kvaliteten på och beskaffenheten av själva innehållet i materialet eller yttrandena så att det som kan antas vara allra mest relevant för forskningen och kulturarvet samlas in. Den som nätpublicerar något i den meningen intressant, t.ex. därför att det framstår som anstötligt, unikt eller på annat sätt säregt, skulle då med större sannolikhet omfattas av den börda som leveransplikten innebär än den som nätpublicerar sådant som ligger mera i linje med vid insamlingstillfället allmänna uppfattningar i samhället. Yttrandefriheten syftar bl.a. till att just sådana yttranden som inte ligger i linje med allmänna uppfattningar i samhället ska kunna komma till stånd utan att det föranleder myndighet att ingripa med betungande föreskrifter. En ordning som innebär att innehållet i yttrandet i praktiken måste beaktas är därför betänklig. Med objektiva definitioner i lagstiftningen som i princip inte hänför sig till innehållet i materialet finns det inte sådana betänkligheter.

Av dessa anledningar anser regeringen att en ordning med definitioner i lag av leveranspliktigt material, som i princip inte hänför sig till innehållet i materialet, är att föredra. Enligt regeringens mening uppfyller de föreslagna definitionerna som tidigare har antytts (avsnitt 4.3) rimliga krav på tydlighet och rättssäkerhet. Leveransplikten gäller elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Dessa begrepp kommer att behandlas nedan och i författningskommentaren. Regeringen vill också framhålla att inget hindrar att även sådant som inte faller under definitionerna levereras.

Begreppet elektroniskt material

En enda webbsida på internet består i dag normalt av flera objekt, såsom filer, som visas på en och samma gång med hjälp av ett webbläsarprogram och av länkar till andra objekt som användaren kan klicka på för att få fram t.ex. en annan webbsida, en bild eller ett textdokument. En webbsida kan visas för användaren på olika sätt beroende på vilket webbläsarprogram som används. Det är i dag också vanligt att en webbsida med en viss webbadress beroende på egenskaper hos användaren eller andra faktorer, t.ex. tiden på dygnet där webbservern finns eller slumpen, har olika innehåll. Vilket innehåll som visas för en användare vid ett visst tillfälle styrs alltså ofta av någon form av logik, dvs. programmering. Man kan säga att en och samma webbsida ofta kan förekomma i många olika representationer. På motsvarande sätt kan nätanslutna databaser som med viss logik kombinerar och visar upp för användaren en skraddarsydd sammanställning av mindre informationsenheter förekomma i många olika representationer. Härtill kommer att det är vanligt att information ofta läggs till eller ändras på webbsidor eller i nätanslutna databaser.

Det finns inte i dag något enhetligt sätt att spara de olika representationerna av en webbsida, webbplats eller nätansluten databas. Inte heller finns det i dag något enhetligt sätt att spara de filer som utgör webbsidan, webbplatsen eller den nätanslutna databasen och den logik – den programvara – som styr visningen. Det är vidare inte rimligt att kräva att den som har leveransplikt ska konvertera det som ska levereras till något visst format, se vidare avsnitt 8 om att pliktexemplar av elektroniskt material bör lämnas i det logiska format som det har gjorts tillgängligt. Att kräva att den logik – den programvara – som har styrt visningen för allmänheten men som aldrig i sig har gjorts tillgänglig för allmänheten ska lämnas skulle också vara en principiell nyhet. Dessutom skulle KB ha svårt att för lång tid bevara många olika programvaror som kan kräva olika typer av maskiner för att återskapa logiken.

Mot den bakgrunden har utredaren funnit att leveransplikten inte bör omfatta själva webbsidan eller själva den nätanslutna databasen utan i stället bör avse ”färdiga” elektroniska dokument som utgör en inte alltför obetydlig logisk enhet och som har ett på förhand bestämt innehåll, t.ex. ord- och textbehandlingsfiler och ljud-, bild- och filmfiler med ett inte alltför trivialt innehåll. Remissinstanserna har som regel inte invänt mot den bedömningen, men *Svenska Tidningsutgivareföreningen* och *Sveriges Tidskrifter* har framhållit att det kan leda till ett omfattande

arbete att leverera varje fil för sig. Regeringen delar dock utredarens bedömning att leveransplikten inte bör omfatta själva webbsidan eller själva den nätanslutna databasen.

Utredaren har valt begreppet elektroniskt dokument för att beskriva det som ska lämnas. Som *E-delegationen* har framhållit finns det dock redan i annan lagstiftning definitioner av begreppet elektroniskt dokument som avviker från den definition som utredaren föreslår. Av den anledningen bör ett annat begrepp användas i den nya lagen. Regeringen anser att begreppet elektroniskt material kan användas.

Genom definitionen av begreppet elektroniskt material – en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning – avgränsas det som ska lämnas. I författningskommentaren belyses närmare vad den definitionen innebär. Som framgår av avsnitt 6.2 är det bara elektroniskt material som har publicerats i de former som kan ge grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen som ska lämnas, vilket innebär en ytterligare avgränsning av leveransplikten. Här kan sammanfattningsvis följande sägas om den föreslagna innebörden av begreppet elektroniskt material.

Dynamiska webbsidor och databaser omfattas inte i sig av leveransplikt, eftersom den eller de filer som utgör webbsidan eller databasen inte är avsedda att presenteras vid varje användning. Hela innehållet i filen eller filerna är nämligen inte avsett att presenteras vid varje användning utan bara en viss del av innehållet beroende på t.ex. vad användaren har sökt efter. I stället kan innehållet i de olika fälten i databasen och de olika text-, ljud- och bildfiler som presenteras på en dynamisk webbplats omfattas av leveransplikt.

Elektroniskt material som utgör *programvara* eller av annan anledning bara innehåller koder omfattas inte, eftersom materialet inte är avsett för läsning, avlyssning eller visning av eller för en människa.

Direktströmmad media – dvs. elektroniskt material som strömmas ut i realtid i form av en direktsändning där publicisten inte har någon fil att strömma materialet från utan bara t.ex. en webbkamera – omfattas inte, eftersom det i dessa fall inte finns någon avgränsad enhet av elektroniskt material.

Filer som *förs fortlöpande* omfattas inte, eftersom dessa inte har ett på förhand bestämt innehåll. Den avgränsade enheten av elektroniskt material, dvs. en fil eller annat objekt, ska alltså ha en permanent och avslutad karaktär för att omfattas av leveransplikt. Det är inte fallet med filer som publicisten avser att låta fortlöpande ändra eller komplettera, t.ex. wikiwebbplatser, bloggar och chattar, vilka publiceringar för övrigt ofta inte heller kan omfattas av grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen. När publicisten bestämt sig för att inte längre låta ändra eller komplettera filen, kan det dock finnas leveransplikt om publiceringen av den avslutade filen fortsätter. Är det inte fråga om en fil som förs fortlöpande utan om filer som publiceras i olika upplagor eller versioner, finns det leveransplikt, eftersom varje upplaga eller version har ett på förhand bestämt innehåll.

I likhet med vad som gäller enligt pliktexemplarslagen bör det för leveransplikt krävas att det elektroniska materialet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet. Tillgängliggörandet för allmänheten ska vidare ha skett genom överföring via nätverk.

Överföringar via interna kommunikationsnät, s.k. intranät, omfattas inte utan det krävs att det elektroniska materialet är åtkomligt för i princip vem som helst, gratis eller mot betalning. Ställs det för tillgång till slutna nätplatser upp villkor som inte i princip alla kan uppfylla, t.ex. krav på medlemskap i en ideell förening för bara personer med viss sjukdom, är inte kravet på tillgängliggörande för allmänheten uppfyllt.

Med att tillgängliggörandet ska ha skett genom överföring via nätverk avses att överföringen ska ske från en avsändare till en eller flera utvalda mottagare. Utsändningar av t.ex. radio eller tv till alla mottagare omfattas alltså inte. Det krävs dock inte att någon faktiskt har tagit del av det tillgängliggjorda elektroniska materialet. Det räcker att personer som vistas i Sverige kan ta del av det elektroniska materialet här. Överföring via alla typer av nätverk omfattas, t.ex. överföringar via trådbunden eller trådlös internetuppkoppling eller via fasta eller mobila telefonnätverk.

Begreppen kommenteras ytterligare i författningskommentaren.

6.2 Det elektroniska material som ska lämnas

Regeringens förslag: Pliktexemplar ska bara lämnas av elektroniska material om

1. tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen (1 kap. 6 § eller 9 § första stycket), eller

2. ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa det elektroniska materialet och tillgängliggörandet har skett på det sätt som avses i databasregeln i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen av framställaren eller av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden.

Pliktexemplar behöver dock inte lämnas om tillgängliggörandet bara har ett frivilligt grundlagsskydd enligt databasregelns andra stycke.

Pliktexemplar behöver vidare bara lämnas av elektroniskt material som rör svenska förhållanden därför att det i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska, innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet. Om elektroniskt material som rör svenska förhållanden har ett direkt samband med annat elektroniskt material, ska även det senare materialet anses röra svenska förhållanden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens, dock att utredningen föreslog att kravet på att materialet i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska i stället skulle avse material som riktar sig till personer som förstår svenska språket.

Remissinstanserna: Höskolan Väst och Malmö högskola stöder förslagets avgränsningar, liksom Konstnärliga och litterära

yrkesutövaressamarbetsnämnd och Copyswede. Kungl. biblioteket ser en risk att kravet på yrkesmässighet både när det gäller framställning och distribution ska leda till att lagen inte ger stöd för insamling av elektroniskt material med professionella framföranden av en privatperson utan företag med vinstsyfte, t.ex. politiska partier. Sveriges lantbruksuniversitet anser att i en akademisk och allt mer internationell miljö kan det bli svårt att definiera vilka dokument som rör svenska förhållanden och riktar sig till en svensk publik och därför ska levereras. Såväl Sveriges Tidskrifter som Svenska Tidningsutgivareföreningen påtalar det komplicerade i att varje dag göra ett urval av vilket redaktionellt material som förs fortlöpande och därför ska levereras eller inte. De senare framhåller också att en mediewebbplats publiceringsrutiner faller under olika lagrum, vilket i sin tur styr leveransplikten men försvårar uppfyllande av urvalet för leverantören och ökar gränsdragningsproblematiken.

Skälen för regeringens förslag

Publicering som sker med grundlagsskydd eller yrkesmässigt

Utredaren har ansett att det inte är möjligt att med leveransplikt samla in allt elektroniskt material som publiceras via nätverk i Sverige. Utredarens bedömning är att man bör koncentrera sig på publicering av de etablerade eller annars mer betydande publicisterna och lämna övrigas publicering i fred, t.ex. publicering som utförs av privatpersoner, ideella föreningar eller företag som främst sysslar med annat än publicering. Utredarens förslag innebär i huvudsak leveransplikt för det som publiceras med grundlagsskydd, dock inte frivilligt sådant, eller av yrkesmässiga publicister.

Ingen remissinstans har ifrågasatt bedömningen att det inte är möjligt att med leveransplikt samla in allt elektroniskt material som publiceras via nätverk i Sverige. De allra flesta remissinstanser verkar också godta utredarens bedömning att man bör koncentrera sig på publicering av de etablerade eller annars mer betydande publicisterna.

Regeringen delar bedömningen att det inte är möjligt eller rimligt att med leveransplikt samla in allt elektroniskt material som publiceras via nätverk i Sverige. En rimlig utgångspunkt är då att det bör finnas leveransplikt för den elektroniska publicering via nätverk som har grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Att något har getts ett särskilt grundlagsskydd för publiceringen är en indikation på att den ansetts särskilt viktigt i yttrandefrihetshänseende. Omfattningen av grundlagsskyddet för olika former av elektronisk publicering har sedan lång tid tillbaka kontinuerligt setts över och anpassats och utvidgats i takt med att nya publiceringsformer blivit vanliga. Grundlagsskyddet enligt yttrandefrihetsgrundlagen är vidare som regel redan förknippat med administrativa skyldigheter för publicisten, såsom att anmäla sig eller ansvarig utgivare till myndighet för registrering och att dokumentera det som publiceras. Stöd för att trots grundlagsskyddet införa en leveransplikt finns i 3 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen om att föreskrifter i lag får meddelas om skyldighet att bevara och tillhandahålla inspelningar av radioprogram, inklusive överföringar enligt den s.k.

Grundlagsskydd enligt databasregeln i yttrandefrihetsgrundlagen

I den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen finns det regler om grundlagsskydd för viss databasverksamhet. Med databas avses i yttrandefrihetsgrundlagen en samling av information lagrad för automatiserad behandling (1 kap. 1 § femte stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Databasregeln ger grundlagsskydd för tillhandahållande till allmänheten av information ur en databas på fyra sätt, dels direkt genom överföring på mottagarens egen begäran ur databasen, dels indirekt genom framställning ur databasen på mottagarens begäran av en teknisk upptagning, skrift eller bild (print on demand-verksamhet), dels genom att avsändaren sänder information ur databasen till mottagaren enligt överenskommelser i förväg (push-teknik) samt dels genom offentlig uppspelning ur en databas. Detta gäller under förutsättning att innehållet i databasen endast kan ändras av den som driver verksamheten. De massmedieföretag som nämns i databasregelns första stycke – redaktioner för tryckta periodiska skrifter eller för radioprogram, företag för yrkesmässig framställning av tryckta eller därmed enligt tryckfrihetsförordningen jämställda skrifter eller av tekniska upptagningar och nyhetsbyråer – får automatiskt grundlagsskydd för tillhandahållande till allmänheten av information ur en databas. Andra aktörer får grundlagsskydd enligt andra stycket i databasregeln om de ansöker om och får utgivningsbevis och överföringarna utgår från Sverige, behörig utgivare har utsetts och åtagit sig uppdraget samt verksamheten har ett namn som inte lätt kan förväxlas med en annan databasverksamhet som har grundlagsskydd. För dessa aktörer är grundlagsskyddet således frivilligt.

Det elektroniska material som nätpubliceras med grundlagsskydd enligt första stycket i databasregeln av där uppräknade massmedieföretag bör omfattas av leveransplikt. De övriga krav som gäller för att det ska finnas leveransplikt, t.ex. kravet på nätpublicering (se avsnitt 6.1), gör dock att inte allt som publicerats med grundlagsskydd enligt första stycket i databasregeln omfattas av leveransplikt. Det gäller t.ex. print on demand-verksamhet och offentliga uppspelningar. Detta utvecklas närmare i författningskommentaren.

När det däremot gäller elektroniskt material som nätpubliceras med frivilligt grundlagsskydd enligt andra stycket i databasregeln, finns det anledning att göra en annan bedömning. Eftersom grundlagsskyddet är just frivilligt, framstår det som i viss mån slumpmässigt vilka företag, organisationer eller personer som väljer att grundlagsskydda sin verksamhet. Redan en översiktlig genomgång av vilka aktörer som har frivilligt grundlagsskydd visar att de inte kan anses särskilt representativa för alla som publicerar på internet. Den genomgång som Yttrandefrihetskommittén gjorde i sitt delbetänkande Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2009:14, bilaga 4) visade också att det vid tillfället för genomgången fanns flera databaser utan innehåll, dvs. webbplatser som verkade ha tillfälligt eller

beständigt upphört. Det saknas enligt regeringens bedömning tillräckliga skäl för att låta leveransplikten omfatta sådant som publicerats med bara frivilligt grundlagsskydd enligt databasregeln. Prop. 2011/12:121

Grundlagsskydd enligt huvudregeln och webbsändningsregeln i yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetsgrundlagen är enligt 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen tillämplig på sändningar av radioprogram som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Med radioprogram i yttrandefrihetsgrundlagen avses program i ljudradio och television och innehållet i vissa andra överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor, dvs. databasutsändningar. Med kravet att en sändning är riktad till allmänheten menas att den sändande utan särskild begäran från mottagaren riktar sändningen till vem som helst som önskar ta emot den. Denna regel brukar kallas huvudregeln om radioprogram.

Som sändningar av radioprogram anses enligt 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen också tillhandahållande till allmänheten på särskild begäran av direktsända eller inspelade program, om starttidpunkten och innehållet inte kan påverkas av mottagaren, den s.k. webbsändningsregeln. Med "särskild begäran" avses detsamma som i databasregeln, dvs. att mottagaren startar överföringen till sig och att den omständigheten att programmen tillhandahålls mot abonnemang, prenumeration eller liknande inte i sig gör att tillhandahållandet ska anses ske på begäran. Förutsättningen att innehållet inte kan påverkas av mottagaren utesluter t.ex. omodererade chatsidor. Webbsändningar som utgörs av uppspelningar av tidigare inspelningar på tider som sändaren bestämmer omfattas alltså inte av databasregeln utan faller in under grundlagsskyddet enligt webbsändningsregeln i 1 kap. 6 § första stycket andra meningen yttrandefrihetsgrundlagen. Andra exempel på vad som kan omfattas av grundlagsskyddet enligt 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen är massutskick av e-post med samma innehåll till allmänheten, s.k. e-posttidningar, samt tillhandahållande av material genom prenumeration av s.k. RSS-flöden och liknande.

Det elektroniska material som nätpubliceras med grundlagsskydd enligt 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen bör också omfattas av leveransplikt.

Elektroniskt material som har framställts av ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material och andra yttranden

Det företag som framställer eller tillhandahåller elektroniskt material, t.ex. e-böcker, e-tidskrifter, e-musik eller e-filmer, på det sätt som avses i databasregeln har normalt sett inte ett automatiskt grundlagsskydd för sin verksamhet. Databasregeln i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen omfattar nämligen varken företag som bara framställer elektroniskt material eller företag som bara tillhandahåller sådant material. Ett företag som inte framställer utan bara säljer musik på cd-skivor och som filer via en webbplats liksom ett företag som inte

framställer utan bara säljer tryckta böcker och e-böcker via en webbplats omfattas exempelvis inte av första stycket i databasregeln. Detsamma gäller för ett företag som bara framställer elektroniskt material, t.ex. e-böcker, e-tidskrifter, e-musik eller e-filmer. Sådana företag som nu nämnts tillgängliggör vidare ofta inte materialet på det sätt som krävs för att det ska finnas grundlagsskydd enligt 1 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen. Följaktligen omfattas inte det elektroniska material som dessa aktörer gör tillgängligt för allmänheten av leveransplikt, om man nöjer sig med leveransplikt för sådant elektroniskt material som publiceras med grundlagsskydd.

Det kan förmodas att företag som bara publicerar material elektroniskt kan komma att utgöra viktiga aktörer i framtiden för folkupplysningen och samhällsdebatten. Det framstår alltså som väsentligt att få in och för framtiden bevara det material som dessa företag publicerar. För att KB ska få in även elektroniskt material som publiceras av sådana aktörer, krävs det att leveransplikten omfattar även visst elektroniskt material vars tillgängliggörande inte har grundlagsskydd.

Leveransplikten bör därför omfatta även nätpublicerat elektroniskt material som ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa. Med andra yttranden avses därvid i princip alla former och typer av yttranden oavsett hur de förmedlas. Avsikten är att elektroniskt material som massmedieföretag, dvs. professionella publicister, såsom förlag och andra utgivare, och, när det gäller t.ex. musik eller film, professionella producenter, låter framställa ska omfattas oavsett om just det elektroniska materialet har låtit framställas yrkesmässigt.

Det elektroniska materialet bör ha gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk på det sätt som avses i databasregeln för att omfattas av leveransplikt. Är det företaget som har låtit framställa materialet som självt låtit tillgängliggöra det, bör materialet omfattas av leveransplikt. Ofta är det dock inte publicisten, producenten, förlaget eller utgivaren som själv låter tillgängliggöra materialet för allmänheten utan det sker i stället av en professionell försäljare eller något annat företag som professionellt distribuerar yttranden till allmänheten, t.ex. en e-bokhandel eller en affär för e-musik och e-film. I dessa fall bör det krävas att tillgängliggörandet skett av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden. För att undvika att t.ex. en privatperson som tillgängliggör elektroniskt material som ett utländskt förlag har låtit framställa utomlands får leveransplikt bör nämligen ett krav på yrkesmässighet även gälla den som tillhandahåller materialet.

KB har påtalat att den föreslagna avgränsningen inte fångar upp alla fall där yttranden framförs professionellt, t.ex. det som publiceras av politiska partier. Om politiska partier eller andra har ett grundlagsskydd för sin publicering, dock inte ett frivilligt sådant, t.ex. därför att det finns en nätpublicerande redaktion för en tryckt periodisk skrift omfattas dock publiceringen av leveransplikt. Regeringen anser att det är rimligt att ideella föreningar och andra som inte har grundlagsskydd för sin publicering eller annars yrkesmässigt låter framställa yttranden slipper leveransplikt. Att föreskriva en särskild leveransplikt för exempelvis politiska partiers nätpublicering skulle föranleda motsvarande

betänkligheter i förhållande till den grundlagsfästa yttrandefriheten som har redogjorts för inledningsvis i avsnitt 6.1 och i fråga om ett utväljande av just politiska budskap dessutom vara mindre väl förenligt med grunderna för bestämmelsen i 2 kap. 3 § regeringsformen av vilken följer att svenska medborgare inte utan samtycke får antecknas i allmänt register enbart på grund av sin politiska åskådning.

I författningskommentaren berörs närmare vad kravet på yrkesmässighet innebär.

Elektroniskt material som rör svenska förhållanden

Via nätverk, som till sin natur ofta är internationella, kan det publiceras också sådant elektroniskt material som inte har någon egentlig anknytning till Sverige. Det är rimligt att leveransplikten för elektroniskt material, i likhet med vad som gäller enligt 4 § pliktexemplarslagen, begränsas till att avse sådant material som rör svenska förhållanden.

Enligt 4 § pliktexemplarslagen ska ett dokument anses röra svenska förhållanden om informationen i dokumentet helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller dokumentet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller, om inte någon av dessa förutsättningar föreligger, dokumentet ändå huvudsakligen är avsett att spridas inom landet.

På motsvarande sätt bör leveransplikten begränsas till sådant elektroniskt material som i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska, innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet. I författningskommentaren berörs närmare vad kravet på att det elektroniska materialet ska röra svenska förhållanden innebär.

E-delegationen anser att kravet på att materialet innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär i stället bör avse material som "innehåller verk eller framförande av upphovsman eller konstnär som är svensk eller verksam i Sverige". I denna del har samma uttryckssätt som i pliktexemplarslagen använts, vilket regeringen anser är bäst i avvaktan på att regleringen om leveransplikt kan föras samman till en lag (se avsnitt 5).

När det gäller utländska filmer med svensk textning eller dubbade till svenska, kan den utländska filmen i original finnas i ett elektroniskt material – en fil – och det svenska i ett annat elektroniskt material – en annan fil – som är avsett att visas tillsammans. Det kan även finnas andra liknande situationer med ett "utländskt" elektroniskt material som är intimt förknippat med ett "svenskt" elektroniskt material, t.ex. en svensk översättning av texten i ett utländskt musikverk eller kommentarer på svenska till utländska verk. Därför bör det också finnas en regel om att om elektroniskt material som rör svenska förhållanden har ett direkt samband med annat elektroniskt material, ska även det senare materialet anses röra svenska förhållanden.

Regeringens förslag: Undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar ska gälla för elektroniskt material

1. som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt,
2. som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar,
3. som har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som redan lämnat elektroniskt material eller något som det ska lämnas pliktexemplar av enligt pliktexemplarslagen, eller
4. som utgör utdrag ur redan lämnat elektroniskt material eller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen.

Är redan lämnat elektroniskt material försett med sådant skydd som gör det omöjligt eller påtagligt svårt att bevara innehållet i det, ska dock pliktexemplar alltid lämnas av senare tillgängliggjort elektroniskt material som saknar sådant skydd.

Har ett elektroniskt material samtidigt gjorts tillgängligt i flera olika logiska format, ska pliktexemplar lämnas i det format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om ytterligare undantag.

Promemorians förslag: Motsvarar i sak regeringens, men i promemorian har det även föreslagits att det ska vara möjligt att meddela generella föreskrifter om undantag och om i vilket logiskt format ett elektroniskt material som samtidigt gjorts tillgängligt i flera olika logiska format ska lämnas.

Remissinstanserna: *Kungl. biblioteket, TV4 AB och C More Entertainment AB* tillstyrker promemorians förslag att frångå fullständighetsprincipen som gäller i pliktexemplarslagen. KB anser att förslagen om undantag begränsar volymerna på ett konstruktivt sätt. Vidare stöder KB förslaget att regeringen kan meddela ytterligare undantag från leveransplikten, att endast ett dygns första och sista version av ett elektroniskt material ska vara leveranspliktigt samt att myndigheten får rätt att föreskriva i vilket tillgängligt format som pliktexemplaret ska inkomma. KB invänder mot att lagen ska vara subsidiär till den nuvarande pliktexemplarslagen som de anser vara föråldrad. *Föreningen Svenska Läromedel* är dock positiv till att den föreslagna lagen ska vara subsidiär. Även *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* tillstyrker att lagen, om regeringen går vidare på promemorians förslag, bör vara subsidiär. *Malmö högskola* och *Sveriges Oberoende Musikproducenter* stöder förslaget till undantag. Flera instanser, bl.a. *Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB (SVT), TV4 AB* och *C More Entertainment AB*, framhåller att förslaget om att leverera flera versioner av samma publicerade material är alltför komplicerat och resurskrävande och föreslår därför ytterligare inskränkningar. SVT och *TV4 AB* påpekar även att leveranstiden i vissa fall är längre enligt pliktexemplarslagen än enligt den nu föreslagna lagen. SVT menar också att bestämmelsen om parallellpublicering skapar osäkerhet om hur

hanteringen ska gå till. TV4 AB och C More Entertainment AB anser att undantaget när det gäller kommersiella annonser är otydligt i fråga om t.ex. TV4 AB ska leverera annonser som TV4 AB har producerat och publicerat åt någon annan. En del remissinstanser, t.ex. *Svenska Tidningsutgivareföreningen*, har påtalat att en del av de föreslagna undantagen kräver en manuell bedömning. TV4 AB har därför ansett att det bör vara möjligt att automatiserat lämna in mer material än vad lagen kräver. *Svenska Tidningsutgivareföreningen* befarar att de föreslagna undantagen leder till tillämpningssvårigheter.

Skälen för regeringens förslag

För att inte skyldigheten att lämna pliktexemplar ska bli onödigt betungande eller avse sådant som i praktiken inte kan långtidsbevaras behövs det undantag från leveransplikten.

Den föreslagna lagen innehåller de skyldigheter att lämna pliktexemplar som finns. Den som är leveranspliktig och t.ex. inte anser det ändamålsenligt att utnyttja något undantag från leveransplikten behöver inte heller göra det utan kan uppfylla sina skyldigheter genom att lämna allt material utan hänsyn till undantaget.

Obetydligt innehåll

Definitionen av elektroniskt material (se avsnitt 6.1) medför att mycket i och för sig omfattas av leveransplikt och att många små enheter kan behöva lämnas. Exempelvis skulle varje fält i en databas som görs tillgänglig genom överföring via nätverk behöva lämnas. Skyldigheten att lämna pliktexemplar av elektroniskt material skulle därför i många fall kunna bli betungande för den enskilde samtidigt som KB skulle ha praktiska svårigheter att ta hand om det levererade. Av dessa anledningar behövs det undantag från leveransplikten för sådant elektroniskt material som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt. Det kan t.ex. gälla filer med dekorelement på en webbsida som knappast har någon betydelse när webbsidan som sådan inte lämnas eller sådant som KB i praktiken inte skulle kunna hantera, t.ex. filer med innehållet i fält med obetydligt innehåll, såsom bara ett namn eller ett nummer, i en databas.

Kommersiella annonser

En inte obetydlig del av det elektroniska material som publiceras på bl.a. internet utgör eller ingår i kommersiella annonser. Att ta in annonser är ett vanligt sätt för den som publicerar elektroniskt material att få intäkter. De kommersiella annonser som visas på en webbsida kan i vissa fall härröra från någon annan än den leveranspliktige, och det förekommer att denne inte vet exakt vilka kommersiella annonser som har gjorts tillgängliga via den aktuella webbplatsen. Det är inte rimligt att den leveranspliktige bara för leveranspliktens skull ska behöva hålla reda på och dokumentera alla de kommersiella annonser som görs tillgängliga. Därför bör det gälla ett undantag från skyldigheten att lämna

pliktexemplar för elektroniskt material som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar. När det är den leveranspliktige själv som har låtit framställa och tillgängliggöra annonsen via nätverk på sin egen webbplats, finns det inte någon anledning att göra undantag från leveransplikten.

Parallellpublicering

Det förekommer inte så sällan att nätpublicerat elektroniskt material till innehållet motsvarar material som det redan har lämnats pliktexemplar av enligt pliktexemplarslagen. Det kan t.ex. gälla en tryckt bok som också ges ut som e-bok på en webbsida. En del remissinstanser, t.ex. *KB*, anser att det bör vara möjligt att med leveransplikt få in material med samma innehåll i flera versioner, både i elektroniskt och i analogt format. Det är dock enligt regeringens mening inte rimligt att material med väsentligen samma innehåll ska behöva lämnas enligt både pliktexemplarslagen och den lag som nu föreslås. Det får räcka med att pliktexemplar lämnas för att bevaras för framtiden bara enligt endera lagen. Pliktexemplar av tryckta skrifter har lämnats i flera hundra år och det skulle vara olyckligt att nu bryta den kontinuiteten genom att föreskriva undantag från leveransplikten enligt pliktexemplarslagen. Därför bör det i stället göras undantag från leveransplikten för det elektroniska materialet.

Ett och samma innehåll görs ofta tillgängligt som elektroniskt material i olika logiska format, t.ex. olika filformat för skilda mediespelare. Vidare förekommer det att samma elektroniska material publiceras på flera olika webbplatser. Det kan t.ex. röra sig om att redaktionellt material eller liknande som någon gör tillgängligt på en webbsida hämtas eller sänds direkt från någon annan webbsida. Det kan också hända att det, eftersom det normalt är enkelt att ändra elektroniskt material, görs bara mindre ändringar i nätpublicerat elektroniskt material. Det är inte heller i dessa fall rimligt att flera enheter med väsentligen samma innehåll ska behöva lämnas som pliktexemplar.

Mot den bakgrunden bör undantag från leveransplikten göras för dels elektroniskt material som har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som redan lämnat elektroniskt material eller något som det ska lämnas pliktexemplar av enligt pliktexemplarslagen, dels elektroniskt material som bara utgör utdrag ur redan lämnat elektroniskt material eller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen. I förhållande till utredarens förslag har formuleringen "som redan lämnats" enligt pliktexemplarslagen ändrats till "som ska lämnas" enligt den lagen. Som *Sveriges Television AB* och *TV4 AB* påtalat är nämligen i vissa fall leveranstiden längre enligt pliktexemplarslagen än enligt den nu föreslagna lagen. Genom omformuleringen tydliggörs att material som innehåller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen inte behöver lämnas enligt den föreslagna lagen.

När det gäller den situationen att i princip samma innehåll samtidigt görs tillgängligt i flera enheter av elektroniskt material med olika logiska format, ska således bara pliktexemplar av en av enheterna behöva lämnas. För att underlätta hanteringen av materialet hos *KB*, bör i denna

situation pliktexemplar lämnas av det elektroniska material som finns i det logiska format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring. Det bör inte innebära några egentliga nackdelar för den leveranspliktige. Det får förutsättas att KB lämnar information om vilka logiska format som kan anses mest lämpade för långtidsbevaring.

Nätpublicerat elektroniskt material kan vara försett med olika former av skydd. Det kan t.ex. gälla skyddsåtgärder som förhindrar kopiering av materialet eller innehållet i det eller som gör att man efter en viss tid eller efter ett visst antal användningar inte längre kan ta del av innehållet i materialet. Sådana skyddsåtgärder kan i praktiken hindra att det elektroniska materialet bevaras för framtiden så att intresserade kan ta del av innehållet i det. I enlighet med 52 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) har KB oberoende av effektiva tekniska skyddsåtgärder visserligen rätt att för bl.a. bevarandeändamål använda ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk som KB lovligt har tillgång till, vilket kan vara fallet därför att det lämnats ett pliktexemplar av det enligt lag (prop. 2004/05:110 s. 420). Det kan ytterst ske efter det att en domstol på yrkande av KB förelagt upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra detta för KB. Det gäller dock inte i fråga om ”verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt”. Som typexempel på sådana situationer nämns i förarbetena ”avtal om köp av exemplar av ett musikaliskt verk genom nedladdning av musiken från en webbplats på internet” och ”att verk, t.ex. ett musikaliskt verk eller ett filmverk, tillhandahålls på en webbplats på internet för nedladdning enligt vissa avtalsvillkor” (prop. 2004/05:110 s. 318 och 420). Bestämmelserna i upphovsrättslagen grundar sig på ett EU-direktiv – Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 22.6.2001, s. 10) – som måste genomföras i Sverige och kan därför inte frångås genom bestämmelser i annan lag. Det är ytterst upp till EU-domstolen att tolka innebörden av den EU-rättsliga bestämmelsen, och en framtida tolkning av EU-domstolen skulle kunna leda till att även sådana exemplar som lämnats på grund av leveransplikt anses undantagna. Det finns därför en risk för att mycket elektroniskt material som skyddas av tekniska åtgärder och som omfattas av leveransplikt inte faller under bestämmelsen i 52 f § upphovsrättslagen och att det då inte skulle vara möjligt för KB att få bort skyddet för bevarandeändamål.

Om innehållet i skyddat elektroniskt material samtidigt har gjorts tillgängligt för allmänheten också i ett oskyddat format, medför den tidigare berörda bestämmelsen om det format som är mest lämpat för långtidsbevaring att det oskyddade materialet ska lämnas. Det kan dock förekomma att samma innehåll publiceras först i form av skyddat elektroniskt material och sedan efter ett tag i form av oskyddat elektroniskt material. I sådana fall bör även det oskyddade elektroniska materialet lämnas som pliktexemplar för att underlätta långtidsbevarandet av innehållet i materialet. Är redan lämnat elektroniskt material försett med sådant skydd som gör det omöjligt eller

påtagligt svårt att bevara innehållet i det, bör alltså pliktexemplar alltid lämnas av senare tillgängliggjort elektroniskt material som saknar sådant skydd. Prop. 2011/12:121

Ytterligare undantag

Det kan inte uteslutas att det finns ytterligare fall där elektroniskt material eller någon enskild leveranspliktig bör undantas från leveransplikt. En anledning kan vara att det visar sig att det i praktiken inte är möjligt eller i vart fall mycket svårt för den leveranspliktige att lämna en viss typ av elektroniskt material eller för KB att ta hand om detta material. Dessutom går den tekniska utvecklingen på medieområdet snabbt. Nya typer av elektroniskt material och nya sätt att göra materialet tillgängligt via nätverk och att lagra det kan komma att växa fram. Det är i dag svårt att förutse vilka effekter denna utveckling kan få på möjligheten att lämna pliktexemplar av elektroniskt material och att bevara det. Mot den bakgrunden har utredaren föreslagit att det bör vara möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om ytterligare undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar och att besluta om undantag i enskilda fall.

Även regeringen gör bedömningen att det bör finnas ytterligare möjligheter till undantag. Som nämnts finns det stöd i bestämmelsen i 3 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen för att beträffande det som skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen införa en leveransplikt. Enligt den bestämmelsen får föreskrifter i *lag* meddelas om skyldighet att bevara och tillhandahålla inspelningar av radioprogram, inklusive överföringar enligt den s.k. databasregeln, för att lämna dem till arkiv. Därför bör undantagsmöjligheten för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer begränsas till beslut om undantag i enskilda fall.

I lagrådsremissen föreslogs det också bestämmelser i lagen om att beslut i enskilda fall enligt lagen får ändras eller upphävas. *Lagrådet* har avstyrkt det förslaget och förordat att det utgår samt anför att den praxis som gäller för ändring av gynnande förvaltningsbeslut bör åtminstone tills vidare tillämpas även på detta område. Enligt *Lagrådet* finns det en fast praxis enligt vilken ett gynnande förvaltningsbeslut får ändras eller upphävas om det av beslutet eller de föreskrifter som tillämpats vid beslutsfattandet framgår att det under vissa omständigheter får ändras, om tvingande säkerhetsskäl kräver en ändring eller om beslutet blivit felaktigt på grund av vilseledande uppgifter från parten. Regeringen håller med *Lagrådet* om att angiven praxis bör gälla också för beslut enligt den föreslagna lagen. Därför har de i lagrådsremissen föreslagna bestämmelserna om att beslut får ändras eller upphävas tagits bort.

Regeringens förslag: Pliktexemplar av elektroniskt material som någon som är etablerad här i landet har låtit framställa ska lämnas av denne. I annat fall ska pliktexemplar lämnas av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet om denne är etablerad här.

Promemorians förslag: Motsvarar i sak regeringens.

Remissinstanserna: *Kungl. Biblioteket* instämmer i promemorians förslag att det är leveransplikt för etablerade publicister som är mest lämpligt. *Sveriges Television AB*, *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* anser att promemorians förslag om leveransplikt för den som har "låtit framställa" materialet är otydligt. *SVT* menar att det skapar osäkerhet om vem leveransplikten åligger mot bakgrund av att samproduktionsavtal är vanliga och att produktionen ofta utförs av en tredje part, och att det därför tydligare bör framgå av lagtexten att leveransplikten ligger hos den som producerar materialet. *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* påpekar dock att framställaren inte har tillgång till alla relevant metadata och att det därför väcker frågor om vem som faktiskt kan och bör leverera materialet.

Skälen för regeringens förslag: Marknaden för nätpublicerat elektroniskt material har ännu inte funnit sin struktur på samma sätt som marknaden för sådana fysiska föremål som omfattas av leveransplikt enligt pliktexemplarslagen. Kännetecknande för nätverkspubliceringen är att det, främst på grund av de jämförelsevis låga produktions- och distributionskostnaderna, kan finnas många olika aktörer som producerar och distribuerar och att det för publiceringen inte krävs någon som mångfaldigar materialet på det sätt som är nödvändigt vid distribution till allmänheten av fysiska föremål. Det är därför inte helt enkelt att finna aktörer som lämpligen bör åläggas leveransplikt.

Utredaren har identifierat tre kategorier av aktörer som alltid måste finnas i fråga om sådant elektroniskt material som omfattas av leveransplikt: 1. Upphovsmännen till materialet. 2. Någon som har låtit framställa materialet ("producenten"). 3. Någon som har gjort eller låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten i Sverige ("distributören").

Bland annat med hänsyn till att upphovsmannen till ett grundlagsskyddat yttrande har rätt att vara anonym är det enligt utredaren olämpligt att ålägga upphovsmännen leveransplikt. Utredaren har föreslagit att producenten åläggs leveransplikt där så är möjligt.

Remissinstanserna har inte haft några invändningar i sig mot det förslaget.

Regeringen delar utredarens bedömning att leveransplikten så långt det är möjligt bör tillkomma producenten, dvs. den som har låtit framställa det elektroniska materialet. Flera olika distributörer kan tillgängliggöra elektroniskt material med samma innehåll från samma producent. Det kan vara svårt för en distributör att veta om någon annan distributör redan har lämnat pliktexemplar. Risken för dubbelleveranser eller uteblivna leveranser ökar om distributörerna har leveransplikt. Det finns

enligt regeringens bedömning bäst garantier för att leveransplikten uppfylls på avsett sätt om producenten åläggs leveransplikt. Prop. 2011/12:121

Nätverkspublicering är ofta internationell till sin natur. Elektroniskt material som läggs ut öppet på internet av en svensk eller av någon annan blir i princip tillgängligt för allmänheten i hela världen. Av allmänna principer följer att den myndighetsutövning det innebär att, ytterst med hot om vite, kräva in pliktexemplar inte kan fullgöras i fråga om den som inte är etablerad i Sverige. I fråga om elektroniskt material som någon som inte är etablerad här i landet har låtit framställa kan alltså leveransplikten inte belasta denne, t.ex. ett utländskt skivbolag som ger ut e-musik av en svensk upphovsman. I dessa fall bör skyldigheten att lämna pliktexemplar i stället tillkomma distributören här i landet, dvs. den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet om denne är etablerad här. Bestämmelsen om detta har utformats enligt förslag från *Lagrådet* så att det tydligt framgår att skyldigheten att leverera tillgängliggjort material tillkommer distributören endast under förutsättning att denne är etablerad här i landet.

8 Hur pliktexemplar ska lämnas

Regeringens förslag: Pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas till Kungl. biblioteket på en databärare i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i inom tre månader från tillgängliggörandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att i enskilda fall besluta att skyldigheten får fullgöras på annat sätt.

Pliktexemplar av elektroniskt material ska vara åtföljt av information om tillgängliggörandet, det elektroniska materialets logiska format och samband med annat som omfattas av leveransplikt samt koder eller liknande som kan krävas för att man på avsett vis ska kunna ta del av innehållet i det elektroniska materialet.

Den myndighet som regeringen bestämmer kan vid vite förelägga någon att fullgöra sin skyldighet att lämna pliktexemplar. Ett beslut om vite får överklagas. Andra beslut enligt lagen får inte överklagas.

Promemorians förslag: Motsvarar regeringens, men i promemorian har det även föreslagits att det ska vara möjligt att meddela generella föreskrifter om att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt och att det i lagtexten ska upplysas om möjligheten för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela s.k. verkställighetsföreskrifter.

Remissinstanserna: *Länsrätten i Stockholm* konstaterar att länsrätten blir den enda underinstans som prövar överklaganden av Kungl. bibliotekets beslut om vite enligt lagförslaget men bedömer att det kommer att medföra en begränsad ökning i antalet mål hos domstolen. *Kungl. biblioteket* betonar betydelsen av att myndigheten med stöd av föreskrifter och efter överenskommelse med de leveranspliktiga ges möjlighet att själv samla in material. KB stöder promemorians förslag att

material ska levereras på en databärare samt även förslagen om logiska format, leveranstidpunkt och metadata. Flera instanser, bland dem *Högskolan Väst*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Sveriges Television AB*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Tidskrifter*, *TV4 AB*, och *C More Entertainment AB*, förordar dock att leverans sker automatiskt över nätverk i stället för på databärare alternativt, enligt några instanser, med en utvecklad sökrobotteknik med hänvisning till en befarad kostnadsökning för de levererande aktörerna. *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* menar att en utökad robotinsamling skulle ge en mer representativ bild av svenska förhållanden än det urval som blir konsekvensen av om fullständighetsprincipen frångås.

Några instanser invänder mot förslaget att sökmöjligheterna i det pliktlevererade materialet tills vidare begränsas, bl.a. *Statens skolverk*, som anser att det är tveksamt med hänsyn till allmänintresset och att fördelarna med att ha myndighetspublikationer samlade på ett ställe motverkas. *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* efterfrågar större tydlighet när det gäller av vem och på vilket sätt sökningar får ske i insamlat elektroniskt material med hänvisning till integritets- och upphovsrättsliga aspekter. *SVT* anser att leveransfristen i lagförslaget bör samordnas med den längre leveransfristen i pliktexemplarslagen för att undvika onödig dubbelleverans där så annars skulle kunna bli fallet. Olikheten i leveranstid mellan lagförslaget och pliktexemplarslagen kritiserar av *TV4 AB* och *C More Entertainment AB*. Flera instanser har synpunkter på promemorians förslag om vilka metadata som ska lämnas. *SVT* menar att kravet på att redovisa även det elektroniska materialets samband med material som pliktlevereras enligt pliktexemplarslagen förutsätter individuell hantering och därför bör undvikas. Även *Statistiska centralbyrån* förordar en begränsning av antalet format i vilka leveranser kan ske och att det samordnas med Riksarkivets krav för att inte i onödan tvinga KB till omfattande konverteringsarbete. *TV4 AB* och *C More Entertainment AB* befarar att kravet på leverans av metadata kommer att vara alltför resurskrävande. *Sveriges Oberoende Musikproducenter* anser att en skyldighet att lämna pliktexemplar av material som fonogram eller videogram ska kunna uppfyllas genom inlämnande av sådant material som utgivare redan i dag lämnar till digitala distributörer. *Svenska Journalistförbundet* menar att ett krav på leveransplikt med leverans på en fysisk databärare måste följas av särregler i upphovsrättslagen för exemplarframställning i samband med hanteringen med en inskränkning som går utöver dagens krav i 16 § upphovsrättslagen. Förbundet menar, i likhet med *Sveriges Författarförbund*, att en sådan särregel skulle kunna etableras inom ramen för avtalslicenser.

Skälen för regeringens förslag

Filformatet

Det förekommer många olika logiska format, dvs. filformat, för elektroniskt material. Ofta kan elektroniskt material i ett visst filformat konverteras till ett annat filformat. Ibland kräver konverteringen tillgång till särskild programvara. Den leveranspliktige, dvs. den som har låtit

framställa eller tillgängliggöra det elektroniska materialet (se avsnitt 7), behöver inte själv ha tillgång till programvara för att ta del av eller konvertera det elektroniska materialet. Prop. 2011/12:121

Enligt regeringens mening är det inte rimligt att den leveranspliktige ska behöva konvertera det elektroniska materialet till något visst filformat innan det lämnas som pliktexemplar. Pliktexemplar av elektroniskt material ska alltså lämnas i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i.

I avsnitt 6.3 behandlas frågan om vad som ska lämnas när ett elektroniskt material samtidigt har gjorts tillgängligt i flera olika logiska format.

Leverans på databärare eller enligt särskilda beslut

Utredaren har identifierat tre möjliga sätt att lämna pliktexemplar: 1. Den leveranspliktige kopierar det elektroniska materialet på en databärare, t.ex. en cd-skiva, och lämnar den till KB. 2. Den leveranspliktige överför materialet till KB via nätverk. 3. Den leveranspliktige låter KB självt hämta materialet via nätverk.

Utredaren har föreslagit att det av lagen ska framgå att pliktexemplar ska lämnas på en databärare och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att bestämma att skyldigheten får fullgöras på annat sätt.

Flera remissinstanser anser att lagen inte bör som huvudregel innehålla ett krav på att pliktexemplar lämnas på en databärare eller framhåller i vart fall vikten av att leverans via nätverk i praktiken blir det normala.

För den som ska leverera pliktexemplar av elektroniskt material torde i regel leverans via nätverk vara både billigare och enklare än att behöva föra över materialet på databärare och sedan lämna dessa till KB. Med leverans via nätverk kan man tänka sig att många leveranspliktiga skulle upparbeta rutiner som t.ex. innebär att ett pliktexemplar automatiskt lämnas till KB i samband med publicering eller viss tid därefter. Även för KB kan en sådan ordning innebära fördelar när det gäller hanteringen av pliktexemplaren. Egen inhämtning av KB kan på motsvarande sätt ha fördelar för både den leveranspliktige och KB.

Det är svårt att förutse hur många pliktexemplar av elektroniskt material som kommer att lämnas och hur stort materialet är. Det finns för närvarande en risk för att kapaciteten hos de ingående dataledningarna hos KB inte skulle räcka till för att ta emot den stora dataström som det kan komma att bli fråga om. Det kan även vara svårt för KB att rent praktiskt ta hand om och lagra detta material på egna databärare. Det finns alltså i dagsläget ingen garanti för att leverans via nätverk kan ske i alla lägen. Dessa förhållanden gör att regeringen inte nu är beredd att föreslå bestämmelser i lag om att pliktexemplar får lämnas via nätverk.

När det gäller alternativet att KB självt hämtar in elektroniskt material som omfattas av leveransplikt kan åtkomsten till det elektroniska materialet vara skyddad av lösenord eller andra tekniska anordningar som den leveranspliktige kan ha befogad anledning att inte vilja avslöja för KB. Det kan vidare vara svårt för KB att i praktiken hantera en stor mängd olika säkerhetssystem och nätverk för att kunna hämta det

elektroniska materialet. Därför anser regeringen att man inte bör ha bestämmelser i lag om att pliktleverans får ske genom att det görs möjligt för KB att självt hämta elektroniskt material.

Regeringen anser i stället att den metod för pliktleverans som bör föreskrivas i lag är leverans på databärare. Det bör dock, såsom utredaren föreslagit, vara möjligt att bestämma att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt. Därigenom kan det införas en praktisk ordning med nätverksleverans, vilken kan antas bli den vanligaste formen för leverans. Regeringen förutsätter att KB i samråd med de leveranspliktiga och branschen i övrigt utreder och preciserar de tekniska förutsättningarna för nätverksleverans i syfte att övergå till denna leveransform så snart det är möjligt. Utredaren har föreslagit en bestämmelse om möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela såväl generella föreskrifter som beslut i enskilda fall om hur leveransplikten får fullgöras. Av motsvarande skäl som anges avslutningsvis i avsnitt 6.3 anser regeringen att det ska finnas bara en bestämmelse om beslut i enskilda fall. Det får förutsättas att ansöknings- och beslutsförfarandet kan ordnas på ett smidigt och nästan helt automatiserat sätt i de flesta fall av nätverksleverans.

Leverans inom tre månader

Det är i många fall önskvärt med en så snabb leverans som möjligt. En snabb leverans minskar risken för att den leveranspliktiga glömmer bort sin skyldighet eller för att det elektroniska materialet förstörs eller förvanskas hos denne och underlättar KB:s möjligheter att kontrollera att skyldigheten fullgörs. Samtidigt bör det beaktas att lagen ålägger de leveranspliktiga en börda som inte bör göras tyngre än nödvändigt. Regeringen anser att en leveranstid om tre månader från det att elektroniskt material har gjorts tillgängligt är rimlig. Det är självfallet inget som hindrar att leverans sker tidigare. Vid nätverksleverans torde det vanliga bli att leverans sker samtidigt med offentliggörandet.

Metadata

Metadata, dvs. information om materialet, från de olika enheterna i ett arkiv eller bibliotek behöver föras in i en katalog, eller ett register, för att det ska vara möjligt att hitta exempelvis en viss enhet med ett visst innehåll eller alla enheter av en viss upphovsman eller från en viss utgivare. Det är en viktig uppgift för KB att utvinna metadata från pliktexemplaren och föra in dessa metadata på ett strukturerat sätt i en katalog.

Det är, för att KB ska kunna hantera materialet, nödvändigt att vissa grundläggande metadata följer med levererade pliktexemplar. Skyldigheten att lämna metadata bör dock hållas till ett minimum för att inte bli alltför betungande för de leveranspliktiga.

För att kunna ta del av elektroniskt material och på lämpligt sätt långtidsbevara det behöver KB känna till vilket logiskt format som det elektroniska materialet har. Därför bör pliktexemplaret åtföljas av information om detta.

Av sådana föremål som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen framgår normalt viss grundläggande information om tillgängliggörandet, såsom tryckår och utgivare, som är viktig för katalogiseringen hos KB. Det är som regel inte fallet med det elektroniska material som ska levereras. Därför bör pliktexemplar av elektroniskt material åtföljas av information om tillgängliggörandet. Det handlar här om sådan grundläggande information som på vilket nätverk (inklusive i förekommande fall nätverksadress) materialet har tillgängliggjorts, när materialet tillgängliggjordes första gången och om materialet har gjorts tillgängligt för envar eller om tillgången varit begränsad till någon viss krets, t.ex. den som betalat för sig eller registrerat sig på något visst sätt. Med hjälp av den informationen bör KB kunna sammanställa t.ex. det elektroniska material som en viss dag har gjorts tillgängligt på en viss webbplats, exempelvis en dagstidnings webbplats. Har elektroniskt material gjorts tillgängligt på flera olika webbplatser, såsom när en musikfil säljs via flera distributörer, bör det vara tillräckligt att ange detta.

Definitionen av elektroniskt material (se avsnitt 6.1) innebär att information som hänger intimt samman kan finnas i flera olika enheter. Elektroniskt material kan vidare ha ett sådant intimt samband med ett dokument som det har lämnats pliktexemplar av enligt pliktexemplarslagen, t.ex. elektroniskt material som innehåller instuderingsuppgifter till en tryckt bok eller elektroniskt material som annars innehåller uppdateringar eller kompletteringar av tryckt material. Därför bör pliktexemplar av elektroniskt material åtföljas av information om materialets samband med annat elektroniskt material som ska lämnas eller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen.

När det gäller information om sambandet mellan lämnat elektroniskt material är det främst i två fall som sådan information behöver lämnas.

Det första fallet är när en artikel eller liknande levereras i form av flera enheter av elektroniskt material (filer), där t.ex. artikeltexten, ingressen, rubriken, en tillhörande nyhetsbild eller film, bildtext eller liknande finns i skilda filer. Det som då ska anges är att alla dessa filer har varit avsedda att presenteras tillsammans som en avgränsad enhet.

Det andra fallet, som delvis kan sammanfalla med vad som har sagts om det första fallet, är när information om en fil som kan hämtas via en webbsida finns på webbsidan. Typexemplet är filer med musik, film eller talade eller skrivna böcker som säljs via en e-butik och där det finns beskrivningar av de saluförda filerna på webbplatsen. Det som då ska anges är vilka musikfiler etc. och eventuella bilder med omslag eller liknande som filen med den aktuella beskrivningen avser. Därmed kommer KB som regel att få del av nödvändiga metadata om musikfilen etc., inklusive information om exempelvis vilka filer med musik etc. som kan vara avsedda att utgöra en logisk enhet, t.ex. ett musikalbum med visst omslag och med låtar i viss ordning eller en talbok med avsnitt i skilda filer som är avsedda att avlyssnas i viss ordning.

Elektroniskt material som levereras kan ha tillgängliggjorts på sådant sätt att det krävs koder eller liknande för att man på avsett vis ska kunna ta del av innehållet i materialet. Det kan exempelvis gälla elektroniskt material som har tillgängliggjorts i krypterad form. För att KB ska kunna ta del av innehållet i det elektroniska materialet på avsett vis måste materialet vara åtföljt av information om koder eller liknande som

möjliggör detta. Därför bör pliktexemplar av elektroniskt material åtföljas av information om koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av innehållet i materialet. Det är alltså här fråga om information om koder eller liknande som har tillgängliggjorts för allmänheten. Inget hindrar emellertid att KB får en egen, unik kod eller liknande. Det avgörande är att KB med hjälp av de tillhandahållna koderna eller liknande kan ta del av innehållet på samma sätt och i samma utsträckning som allmänheten kunnat det.

Vite och överklagande

Enligt 34 § pliktexemplarslagen kan KB vid vite förelägga den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar. *E-delegationen* har ifrågasatt behovet av en bestämmelse om vite i den nya lagen. Regeringen anser emellertid att det är nödvändigt att det i den nya lagen finns motsvarande möjligheter till sanktioner som i pliktexemplarslagen för den som inte uppfyller sin skyldighet att lämna pliktexemplar av elektroniskt material med tillhörande information. Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar av elektroniskt material med tillhörande information bör alltså av den myndighet som regeringen bestämmer kunna vid vite föreläggas att fullgöra sin skyldighet. Om den leveranspliktige inte efterkommer en sådan begäran, kan myndigheten vända sig till förvaltningsrätten och ansöka om utdömande av vitet. Det får med hänsyn till det samråd med branschen och de tekniska utredningar och preciseringar som är nödvändiga i inledningsskedet förutsättas att vitesmöjligheten används med stor försiktighet under detta skede.

Ett myndighetsbeslut om föreläggande vid vite bör få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. förvaltningsrätten. Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten.

Andra beslut, t.ex. ett beslut om undantag från leveransplikt eller att inte medge undantag från leveransplikt, bör inte få överklagas.

9 Myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar

Regeringens förslag: En kommunal myndighet eller en statlig myndighet under regeringen som har låtit framställa en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation och som låter göra den tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk i form av en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning, ska lämna ett pliktexemplar av handlingen till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att meddela undantag från skyldigheten. Eftersom myndigheters leveransplikt regleras i en särskild bestämmelse, undantas myndigheterna från leveransplikt enligt de bestämmelser som gäller för enskilda.

Promemorians förslag: Motsvarar i huvudsak regeringens. I promemorian föreslås det dock att inte bara myndigheter utan också andra offentliga organ ska ha skyldighet att lämna pliktexemplar.

Remissinstanserna: *Högskoleverket* delar uppfattningen att det behövs en författningsreglerad skyldighet att leverera publicerat elektroniskt material och menar att det inte kan anses särskilt betungande eller kostnadskrävande för den enskilda myndigheten då leveransplikten är begränsad till de elektroniska publikationer som ett offentligt organ självt har låtit framställa och tillgängliggöra. Andra instanser som stöder en leveransplikt för offentliga myndigheter är *Högskolan Dalarna*, *Högskolan Väst*, *Statens skolverk* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*. *Högskolan Väst* menar att avgränsningar av material är rimliga och att fördelarna med att ha egentliga myndighetspublikationer samlade hos KB överväger det merarbete som kan bli aktuellt hos den enskilda myndigheten. *SPSM* menar att det finns en problematik kring upphovsrättsskyddat material som myndigheten anpassar och tillgängliggör i digital form och till vilka myndigheten inte har förlagsrätt. *SPSM* framhåller vidare att ett förtydligande behövs av huruvida de läromedel som myndigheten ger ut ska omfattas av leveransplikten. Några instanser, bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Skolverket*, anser att det är otydligt vilket material som avses. Även *Post- och Telestyrelsen* efterfrågar klargörande av vilket material som ska levereras och i vilka former det bör ske.

Statistiska centralbyrån efterfrågar förtydligande i fråga om vad som gäller när en myndighet har låtit en annan myndighet framställa en publikation. *SCB* instämmer vidare i att endast egentliga myndighetspublikationer ska omfattas av leveransplikten och att föreskrifter om medföljande metadata ska utformas i samråd med Riksarkivet. *Kungl. biblioteket* stöder inte promemorians förslag om att särskilt skilja ut offentliga organs leveransskyldighet av egentliga myndighetspublikationer. *Lunds universitet* instämmer inte i förslaget att offentliga myndigheter vid sidan av bevarandet enligt arkivlagstiftningen också ska leverera myndighetspublikationer till KB. Universitetet anser att införandet av en sådan leveransplikt kommer att medföra ett stort merarbete för myndigheterna samtidigt som det är oklart vilka publikationer som ska omfattas av leveransplikten. *Riksarkivet* anser att resonemanget kring vad offentliga myndigheter ska levereras och vad som ska undantas kan leda till oklarheter om hur myndigheterna ska hantera sina allmänna handlingar samt att de tolkar lagen som att leveransen till KB ersätter den leverans som ska ske till Riksarkivet enligt arkivlagstiftningen. *Riksarkivet* menar vidare att den föreslagna lagen därför kommer att leda till att kostnaderna för att hantera e-plikten blir större än de annars skulle vara och mer resurskrävande för de levererande myndigheterna. *Uppsala kommun* anser att det är svårt att avgöra vilka dokument som ska levereras från kommuner och framhåller att eftersom många kommuner är små saknar de troligtvis delvis resurser för närvarande för hantering av leveransplikten. Kommunen framhåller att leveransen av material tillsammans med metadata kräver resurser som de flesta kommuner saknar och i så fall behöver bygga upp. Kommunen påpekar även att konsekvenserna för kommunerna av kraven på logiska

format och avsaknaden i utredningen av behovet av krav på databärare för leverans behöver utredas. Kommunen ser även en risk för att dokument som gallras enligt arkivlagen omfattas av leveransplikten, vilket skulle medföra hantering enligt dubbla principer och risk för fel i hanteringen. *Uppsala kommun* påtalar vidare att i takt med privatiseringen av kommunal verksamhet kommer pliktleveranserna från kommunerna att minska.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheter och vissa andra organ har enligt arkivlagen (1990:782) att bevara allmänna handlingar. Allmänna handlingar i pappersform eller elektronisk form hos myndigheter som ska arkiveras och bevaras för framtiden, i princip för evigt, kan utgöras av handlingar som kommit in till myndigheten eller handlingar som är upprättade hos myndigheten. I enlighet med arkivlagstiftningen finns det vissa möjligheter att gallra, dvs. t.ex. förstöra, allmänna handlingar. Sådant som myndigheten själv aktivt har gjort tillgängligt för allmänheten via t.ex. sin webbplats och som redan på grund därav blir att anse som allmänna handlingar torde dock i praktiken inte i någon beaktansvärd utsträckning vara föremål för gallring. Det finns alltså redan garantier för att myndighetspublikationer, även i elektronisk form, bevaras för framtiden. Det sker i respektive myndighets arkiv, där det inte finns en bibliografisk katalogisering utan en arkivredovisning.

Enligt KB efterfrågas just egentliga myndighetspublikationer, såsom promemior och rapporter, ofta av de forskare som använder KB. Dessa publikationer kan vara svåra för forskarna att hitta, om de inte finns samlade på ett ställe. Den s.k. proveniensprincip som tillämpas inom det offentliga arkivväsendet – och som innebär bl.a. att varje myndighets arkiv utgör ett arkiv som ska hållas skilt från andra arkiv oavsett sakligt samband mellan handlingarna i arkiven – gör att det inte alltid är enkelt att hitta var en myndighetspublikation förvaras, t.ex. om den publicerande myndigheten har upphört.

Om i princip alla egentliga myndighetspublikationer som det allmänna har gjort tillgängliga via nätverk levereras till KB, skulle dessa finnas samlade på ett ställe och dessutom kunna göras tillgängliga i princip för evigt via nätverk för forskare och andra oberoende av tid och rum och av om den publicerande myndigheten har upphört. KB har enligt uppgift ambitionen att via internet och biblioteksdatasystemet LIBRIS tillhandahålla myndighetspublikationerna. Enligt regeringens mening är, trots vad *Uppsala kommun* anför, fördelarna med en sådan samlad portal för forskare och alla andra så stora att de uppväger kostnaderna för det allmänna att leverera publikationerna och för KB att bevara dessa. Härtill kommer att marginalkostnaden för att lagra ett antal myndighetspublikationer tillsammans med allt annat som levereras och att tid efter annan till nytt lagringsmedium överföra (migrera) ytterligare ett antal filer är förhållandevis ringa i förhållande till de initiala kostnader som ändå måste läggas ned på grund av leveransplikten.

Leveransplikten för det allmänna bör emellertid av kostnadsskäl begränsas till egentliga myndighetspublikationer som lätt kan levereras och samlas in och inte omfatta annat som kan finnas på myndigheters webbplatser, såsom nyhetsnotiser och liknande. Med en egentlig myndighetspublikation avses en promemoria, en rapport, en utredning,

en vägledning eller någon annan liknande publikation som myndigheten har låtit framställa som publiceras i form av en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning. Leveransplikten påverkar inte myndigheters skyldigheter att själva bevara allmänna handlingar enligt arkivlagstiftningen.

En del remissinstanser, bl.a. *Vägverket*, anser att KB självt bör åtminstone till viss del samla in myndighetspublikationerna. Av motsvarande skäl som anges i avsnitt 4.3 anser regeringen att det är förnuftigast att myndigheterna har en plikt att leverera publikationerna till KB.

Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Uppsala kommun*, har efterlyst förtydliganden i fråga om vilket material som ska lämnas. I författningskommentaren belyses denna fråga närmare. Regeringen anser att definitionen är tillräckligt tydlig för att ge berörda myndigheter nödvändig vägledning. Dessutom får det förutsättas att Kungl. biblioteket utfärdar lämpliga vägledningar. Som regeringen återkommer till nedan bör vidare myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar inte kunna utkrävas vid vite. När det gäller den fråga om logiska format som Uppsala kommun tagit upp vill regeringen påpeka att det inte ställs några särskilda krav i det avseendet utan materialet ska levereras i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i via nätverk.

Utredaren har föreslagit att leveransplikten ska tillkomma inte bara myndigheter utan alla offentliga organ för att fånga in även riksdagen, regeringen och de kommunala beslutande församlingarna. *Lagrådet* har påtalat att det framstår som ganska oklart vilken betydelse en leveransplikt kan ha för riksdagens myndigheter och anfört att detta möjligen gäller också för de kommunala myndigheterna. Regeringen anser att det kan räcka att leveransplikten tillkommer kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen.

De kommunala myndigheterna bör inte undantas från leveransplikten, eftersom dessa nätpublicerar rapporter och utredningar och andra publikationer är viktiga för forskarna att ha samlade på ett ställe så att de i framtiden enkelt kan forska på materialet, t.ex. genom att jämföra olika myndigheters publikationer. Det är tvärtom nödvändigt med hänsyn till ändamålet med myndigheters leveransplikt – att till forskningens fromma samla alla nätverkspublicerade myndighetspublikationer på ett ställe – att även kommunala myndigheter omfattas. Vidare är de kommunala myndigheternas publiceringar inte i dag undantagna från leveransplikten enligt pliktexemplarslagen. Som redan har nämnts bör myndigheternas leveransplikt begränsas till de egentliga myndighetspublikationerna som ofta efterfrågas av forskare och inte avse allt nätpublicerat material. Med hänsyn till det stora antalet myndigheter och de varierande sätten och platserna för nätverkspublicering är det inte i praktiken möjligt med en ordning som innebär att KB självt hämtar eller rekviderar publikationerna. Som framgår nedan gör regeringen också den bedömningen att fullgörandet av leveransplikten inte kommer att kräva några nämnvärda ytterligare resurser för de kommunala myndigheterna eller gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med regleringen. Intresset av att tillgodose forskningens behov överväger alltså enligt regeringens uppfattning det extra besvär som leveransplikten kan innebära för myndigheterna.

Såväl förvaltningsmyndigheter som andra kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen, såsom domstolarna och Regeringskansliet, bör alltså ha leveransplikt.

I fråga om hur myndigheterna ska lämna pliktexemplar bör samma bestämmelser gälla som för enskilda, se avsnitt 8, dock att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör få meddela även generella föreskrifter om att leveransplikten får fullgöras på annat sätt än som anges i lagen. Även leveranstiden bör vara densamma, dvs. leverans ska ske inom tre månader från tillgängliggörandet. Däremot bör det inte vara möjligt att förelägga myndigheter vid vite.

Lagrådet har inte fört fram några invändningar i sak mot den föreslagna regleringen av leveransplikten för kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen. *Lagrådet* har dock starkt ifrågasatt det lämpliga i att i en och samma lag reglera såväl enskildas som myndigheters skyldigheter att lämna pliktexemplar. Leveransplikten för myndigheter omfattar annat material, och de rättsliga förutsättningarna skiljer sig enligt *Lagrådet* markant åt mellan myndigheter och enskilda. Dessutom finns redan i dag en liknande reglering i arkivlagstiftningen. För myndigheter under regeringen finns det enligt *Lagrådet* ingen anledning att ha bestämmelserna i lag. *Lagrådet* har förordat att myndigheterna lämnas utanför den nu aktuella lagstiftningen och att frågan om en reglering för dem övervägs särskilt.

Regeringen gör följande bedömning i fråga om lämpligheten att ha bestämmelser i en och samma lag om leveransplikt för såväl enskilda som kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen.

Regleringen för statliga myndigheter under regeringen behöver i och för sig inte finnas i lag, medan det är nödvändigt med reglering i lag för kommunala myndigheters leveransplikt. Eftersom samma regler bör gälla om leveransplikt för kommunala myndigheter och statliga myndigheter under regeringen, anser regeringen att det är rimligt att även leveransplikten för statliga myndigheter under regeringen regleras i lag. En sådan ordning bidrar till enhetlighet och tydlighet och det finns inte heller något formellt hinder mot att göra så.

Den nu föreslagna leveransplikten för myndigheter regleras i och för sig på ett delvis annorlunda sätt än leveransplikten för enskilda, men de i praktiken viktiga bestämmelserna i lag om hur pliktexemplar ska lämnas bör som tidigare nämnts vara desamma för myndigheter och enskilda. Myndigheter och enskilda ska enligt förslaget lämna pliktexemplar till samma bibliotek. Den nuvarande pliktexemplarslagen gäller vidare för både enskilda och myndigheter. Som nämnts i avsnitt 5 avser regeringen att se över regleringen om leveransplikt för enskilda i syfte att sammanföra den till en lag. I det sammanhanget bör det även övervägas en sammanhållen reglering av leveransplikten för myndigheter och om det är lämpligt att regleringen för enskilda och myndigheter finns i en och samma lag. Regeringen anser att det är lämpligast att myndigheters och enskildas leveransplikt för elektroniskt material tills vidare, i likhet med myndigheters och enskildas leveransplikt för övrigt material enligt pliktexemplarslagen, regleras i en och samma lag.

Med hänsyn till att myndigheters leveransplikt bör regleras särskilt bör myndigheterna uttryckligen undantas från den leveransplikt som enligt lagen gäller för enskilda. Regeringen har här följt *Lagrådets* förslag om

hur undantaget bör utformas. I fråga om myndigheters nätverkspublicering gäller således inte t.ex. vad som tidigare har sagts om grundlagsskydd eller yrkesmässighet eller att materialet ska röra svenska förhållanden (avsnitt 6.2).

Avsikten är att i princip alla elektroniska myndighetspublikationer ska finnas samlade hos KB. Därför föreslås det inte något undantag från myndigheters leveransplikt vid parallellpublicering. Myndigheter ska alltså lämna pliktexemplar av en elektronisk myndighetspublikation även om publikationen har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som något som tidigare har lämnats enligt pliktexemplarslagen. Det bör dock finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar och att besluta om undantag i enskilda fall. Föreskrifter om ett sådant undantag bör övervägas för det som myndigheter ska lämna till det offentliga rättssystemet enligt rättssystemförordningen (1999:175).

Med hänsyn till att leveransplikten för myndigheter begränsas till egentliga myndighetspublikationer som lätt kan levereras och samlas in och som myndigheterna ändå med hänsyn till offentlighets- och arkivlagstiftningen måste hantera på ett strukturerat sätt gör regeringen – till skillnad från *Uppsala kommun* – den bedömningen att fullgörandet av leveransplikten inte kommer att kräva några nämnvärda ytterligare resurser eller gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med regleringen.

10 Leveransplikten för omtryck enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument

Regeringens förslag: Pliktexemplar av s.k. omtryck av annan skrift än dagstidningar, av dokument för elektronisk återgivning, av skrift i mikrofilm och av s.k. kombinerat material ska inte längre lämnas till Kungl. biblioteket utan bara till Lunds universitetsbibliotek.

Promemorians förslag: Motsvarar regeringens.

Remissinstanserna: KB och Lunds universitet stöder utredningens förslag.

Bakgrunden till regeringens förslag: I fråga om andra tryckta skrifter än dagstidningar gäller att det av en skrift som har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som det redan har lämnats pliktexemplar av ska lämnas bara två pliktexemplar, ett nationalexemplar till KB och ett nationellt reservexemplar till Lunds universitetsbibliotek, som i dag kallar sig Universitetsbiblioteket i Lund (7 och 24 §§ pliktexemplarslagen). Motsvarande gäller i fråga om dokument för elektronisk återgivning, skrift i mikrofilm och för s.k. kombinerat material (11, 17 och 24 §§ pliktexemplarslagen). För film, videogram, fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning gäller att pliktexemplar inte behöver lämnas alls av ett dokument som har samma

innehåll och utförande som ett tidigare framställt dokument av vilket pliktexemplar har lämnats (13 och 15 §§ pliktexemplarslagen). Prop. 2011/12:121

I 2 § förordningen (2008:1420) om pliktexemplar av dokument föreskrivs det en skyldighet för KB och Lunds universitetsbibliotek att för framtiden bevara sådana dokument som har lämnats som pliktexemplar. Den skyldigheten gäller dock inte sådana pliktexemplar som visar sig vara en oförändrad ny utgåva av ett tidigare lämnat dokument. KB behöver således i dag inte spara de pliktexemplar som utgör omtryck.

I förarbetena till 1979 års pliktexemplarslag, som i aktuellt avseende innehöll motsvarande bestämmelser som den nu gällande pliktexemplarslagen innehåller, anförde det föredragande statsrådet följande (prop. 1977/78:97 s. 68): ”Det är enligt min mening viktigt att skriftproduktionen bevaras i så fullständigt skick som möjligt för att tillgodose forskningens behov av bl.a. bibliografering och statistisk redovisning. I fråga om oförändrat omtryck av skrift är det därför enligt min mening motiverat att ett nationalexemplar och ett reservexemplar lämnas.”

Det krävs alltså att omtrycket har oförändrat innehåll och utförande. Om detta sägs följande i förarbetena till pliktexemplarslagen (prop. 1993/94:10 s. 38): ”Vid avgörande av frågan om innehåll och utförande har ändrats bör samma bedömningsgrunder gälla som enligt nu gällande pliktexemplarslag. Således får utförandet anses ha ändrats om förändringar har skett i typografin eller i textbehandlingen i övrigt eller i illustrationsmaterialet. Däremot saknar det betydelse om pappersort eller bandtyp har ändrats. Till grund för att avgöra leveransskyldighetens omfattning bör kunna läggas det s.k. ISBN-systemet (International Standard Book Numbering). Om nytt ISBN krävs, bör den nya utgivningen inte anses som oförändrad (se prop. 1977/78:97 s. 68 och 115).”

Av förarbetena till 1979 års pliktexemplarslag framgår det att enbart rättelse av tryckfel och nytt tryckår inte ändrar karaktäriseringen av den nya utgivningen som oförändrad och att det inte har någon betydelse om upplagans beteckning ändrats (prop. 1977/78:97 s. 68 och 115).

Tidigare katalogiserade KB varje omtryck. Det har man dock slutat med, och nu anges i den bibliografiska posten för det först levererade dokumentet bara att flera tryckningar finns. Forskarna har såvitt framkommit inte klagat över den förändringen. Någon extern statistisk redovisning av omtrycken har inte gjorts eller efterfrågats.

I dag sparar KB alla omtrycken i en magasinsdepå i Bålsta. KB har uppskattat att en till en och en halv årsarbetskraft går åt för att ta hand om omtrycken. Därtill kommer kostnaderna för lagringsutrymmet för omtrycken. Det har enligt KB inte förekommit någon egentlig extern efterfrågan på de magasinerade omtrycken.

KB har till utredaren föreslagit att sådana författningsändringar görs att omtryck inte längre ska levereras till KB.

Också Lunds universitetsbibliotek sparar de allra flesta omtrycken. Nationalexemplaret hos KB får bara hållas tillgängligt i KB:s lokaler, medan det nationella reservexemplaret vid Lunds universitetsbibliotek får sändas på s.k. fjärrlån i Sverige och utomlands. Fjärrlåneverksamheten sliter på reservexemplaret och ökar risken för att

det förkommer. När ett reservexemplar slitits ut eller kommit bort ersätts det om möjligt med ett omtryck av samma dokument. Lunds universitet önskar av den anledningen att också i fortsättningen få ett pliktexemplar av varje omtryck till sitt universitetsbibliotek.

Skälen för regeringens förslag: Ett borttagande av skyldigheten att lämna pliktexemplar av omtryck till KB sparar resurser hos de leveranspliktiga och KB. Det har inte kommit fram att forskningen skulle behöva de omtryck som KB sparar, men som KB redan i dag har författningsenlig möjlighet att kasta. Även om skyldigheten att lämna pliktexemplar av omtryck till KB tas bort, kan katalogisering av omtrycken ske på samma sätt som i dag, dvs. genom att det i posten för den första tryckningen anges att det finns flera tryckningar. Den katalogiseringen kan nämligen göras av Lunds universitetsbibliotek, som med hänsyn till sin utlåningsverksamhet även i fortsättningen bör få pliktexemplar av omtrycken såsom ett reservexemplar till det pliktexemplar av den första tryckningen som biblioteket tidigare har fått.

Regeringen anser därför att bara ett pliktexemplar ska lämnas till Lunds universitetsbibliotek av omtryck av annan skrift än dagstidningar, av dokument för elektronisk återgivning, av skrift i mikrofilm och av s.k. kombinerat material.

11 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagstiftningen ska träda i kraft den 1 juli 2012. Under en övergångsperiod ska dock bara vissa publicister och vissa myndigheter ha leveransplikt för elektroniskt material som publiceras efter den 31 mars 2013. För övriga ska skyldigheten att lämna pliktexemplar gälla sådant elektroniskt material som publiceras efter den 31 december 2014, då lagstiftningen ska träda i full kraft.

Promemorians förslag: Motsvarar i huvudsak regeringens när det gäller övergångsbestämmelserna. I promemorian föreslås ett ikraftträdande den 1 april 2011 och att Vägverket ska ha leveransplikt för elektroniskt material som publiceras efter den 1 oktober 2011.

Remissinstanserna: *Kungl. biblioteket* stöder förslaget och de urvalsprinciper som utredningen föreslår. *Sveriges Tidskrifter*, *Svenska Tidningsutgivareföreningen TV4 AB* och *C More Entertainment AB* befarar att konkurrensen kommer att snedvridas till de för övergångsperioden utvalda publicisternas nackdel och avvisar därför förslaget. *Sveriges Tidskrifter* rekommenderar i stället att, om utredningsförslaget genomförs, övergångsperioden inleds 2013 med frivilligt deltagande tidskrifter.

Skälen för regeringens förslag: Den nya lagstiftningen innebär att KB tillförs helt nya arbetsuppgifter med material i många olika elektroniska format som för KB är i princip helt nya. Det kommer att ta ett tag för KB att bygga upp den tekniska infrastruktur och utveckla den kompetens som krävs för att ta emot och lagra det tillkommande materialet som kan komma att bli ganska omfattande och komma från

många olika leveranspliktiga. Som tidigare har beskrivits (avsnitt 8) kan en ordning med automatiserad leverans via nätverk innebära betydande fördelar för både leveranspliktiga och KB. Det krävs tid och samråd med de leveranspliktiga för att med beaktande av befintliga funktioner hos den programvara som de leveranspliktiga allmänt använder göra tekniska utredningar och utforma nödvändiga beslut så att en smidig ordning för alla inblandade kan uppnås.

Det framstår vidare som svårt, eller i vart fall resurskrävande, att låta en ganska omfattande leveransplikt träda i kraft vid ett enda datum i förhållande till förmodligen väldigt många leveranspliktiga. Det behövs därför en viss inledande period – en övergångsperiod – under vilken KB, efter samråd med ett behändigt antal leveranspliktiga, kan bygga upp nödvändig kunskap, utreda tekniska frågor och utforma för alla inblandade smidiga rutiner.

Det är inte praktiskt möjligt att låta lagstiftningen omfatta allt material som redan är publicerat vid ikraftträdandet, utan man får nöja sig med det material som tillgängliggörs efter tidpunkten för ikraftträdandet.

Mot den bakgrunden anser regeringen att följande ordning för ikraftträdandet är lämplig.

Den nya lagen föreslås träda formellt i kraft den 1 juli 2012 för att göra det möjligt att införa föreskrifter och fatta beslut i anslutning till lagen som de leveranspliktiga kan anpassa sig till. Ändringarna i pliktexemplarslagen – som innebär att pliktexemplar av s.k. omtryck av annan skrift än dagstidningar, av dokument för elektronisk återgivning, av skrift i mikrofilm och av s.k. kombinerat material inte längre ska lämnas till KB utan bara till Lunds universitetsbibliotek – föreslås också träda i kraft den 1 juli 2012.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt den nya lagen ska dock inte gälla för alla förrän drygt två år därefter, nämligen för elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 31 december 2014. Skyldigheten gäller alltså bara nytt material som görs tillgängligt efter det datumet.

För att få till stånd en övergångsperiod med ett begränsat antal leveranspliktiga ska skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt den nya lagen börja gälla tidigare än så – för elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 31 mars 2013 – i förhållande till ett visst antal potentiellt leveranspliktiga.

Följande enskilda och myndigheter ska vara leveranspliktiga under övergångsperioden, dvs. för elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 31 mars 2013:

- a) Den som den 1 juli 2012 har tillstånd att sända tv till hela landet.
- b) Den som den 1 juli 2012 har tillstånd att sända rikstäckande radio eller kommersiell radio eller lokalradio med Göteborg som sändningsområde.
- c) De tio dagstidningar respektive tidskrifter som har den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011.
- d) 15 statliga myndigheter under regeringen, nämligen Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, Högskoleverket, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd

och beredskap, Pensionsmyndigheten, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikanalys. Prop. 2011/12:121

Urvalet har bland annat gjorts utifrån myndigheternas statistikansvar och nuvarande verksamhet med nätpublicering.

Utredaren har föreslagit att Vägverket ska ha leveransplikt under övergångsperioden. Den myndighetens arbetsuppgifter överfördes emellertid den 1 april 2010 till två nya myndigheter, Trafikverket och Trafikanalys. Därför bör i stället Trafikanalys ha leveransplikt under övergångsperioden.

Svenska Tidningsutgivareföreningen och *Sveriges Tidskrifter* har framfört farhågor om att leveransplikten under övergångsperioden för de tio dagstidningarna och tidskrifterna med störst upplaga ska få till effekt att konkurrensen vrids snett. I konsekvensanalysen (bilaga 4) påpekas att de som har leveransplikt under denna period riskerar att missgynnas då de för att kunna uppfylla plikten måste avsätta resurser, bygga upp processer etc. Det framgår dock också att de aktuella företagen får möjlighet att påverka utformningen av riktlinjer m.m. i en riktning som är gynnsam för dem men inte nödvändigtvis för alla företag i respektive bransch. Detta kan i dessa hänseenden ge företagen ett visst försprång när leveransplikten börjar gälla för övriga och dessa behöver anpassa sig. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att övergångsperioden bara är på ungefär två år anser regeringen att den konkurrenssnedvridning som eventuellt kan uppstå under övergångsperioden är godtagbar.

12 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Kostnaderna för enskilda går inte att uppskatta med säkerhet. De ökade kostnaderna för statliga myndigheter under regeringen ryms inom ramen för befintliga resurser.

Promemorian innehåller en bedömning av de ekonomiska konsekvenserna för staten som motsvarar den som regeringen gör.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har haft synpunkter på bedömningarna i promemorian. *Länsrätten i Stockholms län* bedömer att förslagen inte kommer att innebära några större kostnadsökningar för domstolen i egenskap av underinstans för prövning av eventuella överklaganden. *KB* framhåller att de resurser som enligt utredaren behövs är helt avgörande för att *KB* ska kunna genomföra det föreslagna uppdraget från och med 2011. *Högskoleverket* har uppfattningen att de ökade kostnaderna hos *KB* bör finansieras genom anslagsökning. *Lunds universitet* pekar på osäkerheten kring vilka kostnader som förslaget kommer att medföra. *Luleå tekniska universitet* bedömer att kostnaderna blir blygsamma i jämförelse med vad hanteringen av pliktleveranserna av tryckt material kostar *KB* och övriga pliktleveransbibliotek, att den framtida övergången till information i enbart elektronisk form kommer

att innebära möjligheter till rationaliseringar och att finansieringen av mottagande och bevarande av elektroniskt pliktmaterial därför inte kommer att vara något större problem i framtiden. *Högskolan Dalarna* anser att det är en brist att kostnader för framtida tillgängliggörande av insamlat elektroniskt material inte tas upp i utredningen. Ett antal instanser, bl.a. *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Television AB*, *Nordiska Oberoende Förlags Förening*, *Svenska Tidningsutgivareföreningen* och *Sveriges Tidskrifter*, framhåller att lagförslaget kommer att innebära ökade kostnader för bl.a. teknisk utveckling, personella resurser och support, framför allt för producenter och leverantörer av elektroniskt material.

Regeringens bedömning: Förslaget om att omtryck inte längre ska levereras till KB leder till besparingar för staten och de leveranspliktiga. Besparingen för staten beräknas uppgå till 452 000 kr för 2012 och till 603 000 kr för följande år.

Förslaget om leveransplikt för elektroniskt material leder till ökade kostnader för staten, kommunerna och enskilda.

Regeringen konstaterar mot bakgrund av den konsekvensanalys som en utredare från Statskontoret har gjort (bilaga 4), där även remissynpunkter redovisas, att kostnaderna för enskilda inte går att uppskatta med säkerhet. Det framgår dock av den konsekvensanalysen att det för ett icke ringa antal företag som driver större och huvudsakligen nyhetsinriktade webbplatser sannolikt kommer att vara mycket svårt och resurskrävande att uppfylla de skyldigheter som följer av den lag som utredaren föreslagit. I fråga om övriga effekter för enskilda hänvisas också till konsekvensanalysen. Det är dock regeringens bedömning att leveransplikten, med beaktande av även den kompletterande reglering i form av beslut som avses utformas efter samråd med branschen (se avsnitt 4.3), sammantaget inte kommer att innebära några orimligt stora kostnader eller olägenheter för enskilda. Regeringen avser som sagt också att aktivt följa utvecklingen och se till att nödvändigt samråd med branschen sker. Regeringen kommer även att vidta åtgärder om det skulle visa sig att leveransplikten blir oskäligt betungande för någon aktör eller om det av annan anledning finns skäl till förändring av regelverket.

Kostnaderna för staten för att lämna pliktexemplar till KB bedöms rymmas inom respektive myndighets befintliga anslag. I linje med vad *Länsrätten i Stockholms län* har anfört bedömer regeringen att möjligheten att överklaga beslut om vite inte kommer att leda till någon nämnvärd kostnadsökning för domstolarna.

Kostnaderna för kommunerna bedöms på motsvarande sätt bli i sammanhanget begränsade.

Statens ökade kostnader för KB:s mottagande och bevarande av pliktexemplaren beräknas uppgå till 1 528 000 kr för 2012, 6 042 000 kr för 2013, 15 839 000 kr för 2014 och 15 844 000 kr för följande år. En del av statens ökade kostnader bedöms kunna finansieras genom besparing inom KB till följd av rationaliseringar. Besparingen beräknas uppgå till 302 000 kr för 2012, 1 206 000 kr för 2013 och 3 618 000 kr för följande år.

När hänsyn har tagits till besparingarna inom KB återstår således att finansiera ökade kostnader för staten om 774 000 kr för 2012,

4 233 000 kr för 2013, 11 618 000 kr för 2014 och 11 623 000 kr för Prop. 2011/12:121
följande år.

Finansieringen av de ökade kostnaderna för staten kommer att ske inom KB:s ram, och regeringen kommer noga att följa kostnadsutvecklingen för KB.

13.1 Förslaget till lag om pliktexemplar av elektroniskt material

1 §

Paragrafen innehåller i första stycket en upplysning om lagens innehåll.

I andra stycket finns det dels en bestämmelse om att 3–9 §§ inte gäller för myndigheter, dels en upplysning om de bestämmelser som gäller för myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar.

Paragrafen har utformats enligt *Lagrådets* förslag.

2 §

I paragrafen definieras vad som avses med elektroniskt material. Därmed avgränsas vad som omfattas av leveransplikt. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.1.

Definitionen innebär att leveransplikten omfattar varje fil eller objekt för sig, dvs. en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning, och inte t.ex. en hel webbsida eller en hel databas, om webbsidan eller databasen utgörs av flera filer eller objekt. De filer eller andra objekt som en webbsida eller databas består av omfattas däremot var för sig av leveransplikt. Om en webbsida någon gång skulle bestå av bara en enda fil (en enda s.k. html-fil som innehåller all information som visas på webbsidan), omfattas den filen som sådan av leveransplikt. I fråga om databaser omfattar leveransplikten varje tillgängliggjort objekt i databasen för sig, dvs. i praktiken innehållet i varje s.k. fält för sig och inte t.ex. en s.k. post (flera fält som har ett logiskt samband, t.ex. all information i en databas om en viss telefonabonnent) eller en hel s.k. kolumn (flera fält som innehåller samma typ av information, t.ex. telefonnummer). Skulle en regelrätt databas med mycket information bestå av bara en enda fil så omfattas den i sig inte av definitionen, eftersom hela innehållet i databasen inte är avsett att presenteras vid varje användning utan bara en viss del av innehållet beroende på t.ex. vad användaren har sökt efter.

När det gäller s.k. strömmad media via nätverk, dvs. fall där användaren i princip utan att på förhand behöva ladda ned materialet kan ta del av ljud eller bild som publicisten sänder ut elektroniskt, strömmar sådant ofta från en befintlig fil, en ljud- eller filmfil. I sådana fall utgör filen en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som omfattas av leveransplikt. Det förekommer dock också att elektroniskt material strömmas ut i realtid i form av en direktsändning där publicisten inte har någon fil att strömma materialet från utan bara t.ex. en webbkamera. I dessa fall finns det inte någon avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som omfattas av leveransplikt enligt lagen om pliktexemplar av elektroniskt material. I vissa fall torde det i stället kunna finnas skyldighet enligt 18 § lagen

(1993:1392) om pliktexemplar av dokument (pliktexemplarslagen) att lämna pliktexemplar i form av den inspelning av det direktsända programmet som ska göras enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Elektroniskt material som utgör programvara eller annars bara innehåller koder omfattas inte av leveransplikt, eftersom materialet inte är avsett för läsning, avlyssning eller visning av eller för en människa. Det gäller även om den avgränsade enheten av en elektronisk upptagning som programvaran utgör till viss del skulle innehålla text, ljud eller bild.

Kravet på att den avgränsade enheten av en elektronisk upptagning ska ha ett på förhand bestämt innehåll har hämtats från motsvarande krav enligt förarbetena till ändringen den 1 januari 2003 av bestämmelsen om hos myndighet förvarade handlingar i elektronisk form i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen (prop. 2001/02:70 s. 20 f.). Med färdig elektronisk handling avses enligt dessa förarbeten sådana elektroniska handlingar där utställaren – myndigheten eller den som lämnat in handlingen till myndigheten – har gett den ett bestämt, fixerat innehåll som går att återskapa gång på gång. Som typiska exempel på färdiga elektroniska handlingar nämns e-brev, promemorior, protokoll och beslut i elektronisk form.

Kravet innebär bl.a. att den avgränsade enheten av en elektronisk upptagning, dvs. en fil eller annat objekt såsom ett fält i en databas, ska ha en permanent och avslutad karaktär. Filer eller fält där den som har låtit framställa det tillgängliggjorda materialet (publicisten) avser att själv låta fortlöpande föra in eller annars ändra information, t.ex. informationen i en blogg, omfattas således inte. Viss ledning för vilket elektroniskt material som avses här kan hämtas från vad som gäller i fråga om allmänna handlingar hos myndigheter där man talar om diarium, journal samt sådant register eller annan förteckning som förs fortlöpande (2 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen). Publicerat material som publicisten ger utomstående en möjlighet att ändra i har inte heller ett på förhand bestämt innehåll och kan för övrigt ofta inte heller omfattas av grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen (se kommentaren till 3 §). Det kan t.ex. gälla en artikel på en webbsida där användaren av webbsidan har getts möjlighet att själv ändra i själva materialet exempelvis genom att kommentera innehållet eller på något liknande sätt ändra eller göra tillägg i materialet. En s.k. wikiwebbplats på internet, dvs. en webbplats där besökarna själva kan redigera webbsidorna, är ett exempel. Det avgörande är om publicisten ger utomstående möjlighet att ändra i det elektroniska materialet, inte att någon faktiskt gör det.

Det förekommer också att publicisten låter utomstående lämna kommentarer till publicerat material som inte ändrar det material som kommenteras utan där kommentarerna finns i en eller flera andra enheter av elektroniskt material som också publiceras. I dessa fall omfattas det material som kommenteras, t.ex. en nyhetsartikel, av definitionen (under förutsättning att det i sig har ett på förhand bestämt innehåll), medan den fil eller det fält där kommentarerna samlas får anses föras fortlöpande. En s.k. chatt på internet, dvs. en skriftlig dialog i realtid mellan användare på internet, är ett exempel på material som förs fortlöpande och som inte

omfattas av definitionen. Nu berört material kan för övrigt ofta inte heller omfattas av grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen (se kommentaren till 3 §).

En fil eller ett fält som förs fortlöpande får dock anses ha ett på förhand bestämt innehåll när publicisten bestämt sig för att inte längre låta ändra innehållet i materialet. Leveransplikt inträder alltså i det läget, om materialet fortfarande görs tillgängligt i sitt avslutade skick för allmänheten i Sverige genom överföring via nätverk. När en publicerad blogg eller en publicerad och fortlöpande förd lista över evenemang eller pristagare definitivt avslutas behöver alltså pliktexemplar av materialet lämnas bara om (och när) bloggen eller listan fortsätter att publiceras i sitt avslutade skick.

Från sådant material som publicisten för fortlöpande måste skiljas sådant elektroniskt material som publicisten ger ut i olika upplagor eller versioner. Det sistnämnda materialet (respektive upplaga) har ett på förhand bestämt innehåll och omfattas av definitionen. Ibland torde det vara svårt att avgöra om ett elektroniskt material är avsett att föras fortlöpande eller om det har getts ut i en upplaga. Man bör i dessa fall kunna använda följande tumregel: Om publicisten vid publiceringstillfället har för avsikt att ändra innehållet i materialet inom tre månader (och fortsätta publicera materialet i ändrat skick), talar detta för att materialet förs fortlöpande. Avser å andra sidan publicisten vid publiceringstillfället att ändra innehållet i materialet med längre intervall än tre månader, talar detta för att materialet har ett på förhand bestämt innehåll.

3 §

I *första stycket* slås det inledningsvis fast att en förutsättning för att leveransplikt över huvud taget ska komma i fråga är att det elektroniska materialet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Denna del av bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.1.

Elektroniskt material som är åtkomligt för i princip vem som helst via internet eller något annat nätverk är att betrakta som tillgängligt för allmänheten här i landet. Det spelar därvid inte någon roll om materialet tillhandahålls gratis eller mot en avgift. Det förhållandet att någon har bestämt sig för att göra ett visst material tillgängligt bara ett visst antal gånger hindrar inte att det kan anses tillgängligt för allmänheten. Material som tillgängliggörs via interna kommunikationsnät, s.k. intranät, kan däremot i regel inte anses tillgängliga för allmänheten. Så är fallet bara om i princip vem som helst kan få tillgång till intranätet, vilket inte torde vara vanligt. Innehållet i e-postmeddelanden och annan kommunikation mellan individer omfattas av leveransplikt bara om i princip var och en kan få del av samma innehåll. Så är t.ex. fallet med en s.k. e-postlista som är öppen för alla.

Ett krav på lösenord eller motsvarande för att få tillgång till elektroniskt material innebär inte i sig att materialet inte är tillgängligt för allmänheten. Det avgörande är i stället om i princip vem som helst kan få ett sådant lösenord och på så vis ta del av det aktuella materialet.

Krävs det för att få lösenordet t.ex. att man köper en vara eller tjänst eller att man blir medlem eller får en särskild inbjudan, får materialet anses tillgängligt för allmänheten om kraven kan uppfyllas av var och en som så önskar. Ställer en förening t.ex. upp krav för medlemskap som inte i princip alla kan uppfylla – t.ex. att man ska vara tvilling, ha en viss sjukdom, ha en viss utbildning eller ett visst yrke, ha en viss anställning, ha varit kriminell eller missbrukande, ha eller inte ha en viss tro eller religiös eller filosofisk övertygelse, äga en viss fastighet eller andel – är den förutsättningen inte uppfylld. Sådant som bara är tillgängligt för medlemmarna i en ideell förening, bostadsrättsförening eller samfällighetsförening kan alltså normalt inte anses tillgängligt för allmänheten. Det förhållandet att det för att få tillgång ställs upp krav på att man ska bo eller vistas på viss ort, såsom krav för tillgång till viss information hos en kommun eller ett företag som bara har verksamhet på viss ort, innebär däremot normalt inte att allmänheten inte har tillgång, eftersom i princip vem som helst kan bosätta sig på orten.

Kravet på att det är allmänheten här i landet som det elektroniska materialet ska ha gjorts tillgängligt för innebär bara att personer – svenska medborgare och andra – som vistas i Sverige ska kunna ta del av materialet här. Det spelar däremot inte någon roll varifrån materialet överförs eller var avsändaren har lagrat det.

Det elektroniska materialet ska ha gjorts tillgängligt genom överföring via nätverk. Med överföring via nätverk avses sådana elektroniska överföringar som sker från en avsändare till en eller flera utvalda mottagare. Sådana överföringar, eller snarare utsändningar, som inte sker till vissa mottagare utan till alla, t.ex. sedvanliga radio- eller tv-sändningar genom luften eller rymden, omfattas alltså inte. Begreppet överföring via nätverk omfattar därmed inte samtliga de typer av förfoganden som faller in under begreppet överföring i den mening som avses i upphovsrättslagen.

Både trådbundna och trådlösa överföringar via nätverk omfattas. Som exempel kan nämnas överföringar via internet och fasta eller mobila telefonnätverk. Med nätverk avses sådana elektroniska kommunikationsnät som definieras i 1 kap. 7 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, dvs. system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigering samt passiva nätdelar och andra resurser som medger överföring av signaler, via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier oberoende av vilken typ av information som överförs.

Det förhållandet att det ska vara fråga om en överföring av elektroniskt material innebär att materialet ska kunna göras tillgängligt för mottagarna från en annan plats än den eller de platser (i Sverige) där mottagarna kan ta del av materialet, dvs. en distansöverföring (jämför prop. 2004/05:110 s. 378).

Det förhållandet att de allra flesta inom allmänheten i Sverige inte kan tillgodogöra sig innehållet i ett elektroniskt material som i och för sig är tillgängligt, t.ex. därför att det är avfattat på något i Sverige ovanligt språk eller ger uttryck för någon konstform som kan vara svår för gemene man att tillgodogöra sig, innebär inte att materialet inte är tillgängligt för allmänheten här i landet på avsett vis. Kravet på

Det krävs inte att någon faktiskt har tagit del av det elektroniska materialet som har gjorts tillgängligt, utan det avgörande är att den som vill kan ta del av materialet genom överföring via nätverk. Det spelar inte någon roll vem – mottagaren eller avsändaren – som kan starta nätverksöverföringen av materialet. Att det för tillgång till elektroniskt material ställs alldeles särskilda krav på de tekniska hjälpmedlen för att ta del av materialet, t.ex. viss krypteringsutrustning, hindrar inte att materialet är tillgängligt för allmänheten om i princip var och en kan skaffa sig tillgång till hjälpmedlen.

Vidare framgår det av första stycket att bara ett (1) pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas till Kungl. biblioteket (KB). Något reservexemplar behöver således inte lämnas. Detta har behandlats i avsnitt 4.3. Pliktexemplaret ska lämnas senast tre månader efter det att det elektroniska materialet gjordes tillgängligt för allmänheten. Det saknar däremot betydelse om materialet fortfarande är tillgängligt för allmänheten vid den tidpunkt när pliktexemplaret faktiskt lämnas. Detta har behandlats i avsnitt 8. Närmare bestämmelser om hur pliktexemplar ska lämnas finns i 11 och 12 §§. I 5 § finns det bestämmelser om vem som ska lämna pliktexemplar.

I *andra stycket* begränsas skyldigheten att lämna pliktexemplar av det elektroniska material som omfattas av första stycket till två fall. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.2. I 4 och 6–8 §§ finns det ytterligare begränsningar av skyldigheten att lämna pliktexemplar.

Enligt *punkt 1* ska pliktexemplar lämnas av elektroniskt material om tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen, dock inte frivilligt sådant. Material som publiceras genom s.k. print on demand-verksamhet enligt databasregeln omfattas inte av leveransplikt, eftersom det i sådan verksamhet inte finns något elektroniskt material som har gjorts tillgängligt genom överföring via nätverk. En förevisning på plats av innehållet i elektroniskt material, t.ex. vid en digital bioföreläsning, omfattas inte heller av leveransplikt även om den som anordnar föreläsningen tidigare har fått det förevisade elektroniska materialet genom överföring via nätverk, eftersom det såsom redan nämnts måste vara fråga om en s.k. distansöverföring (jämför prop. 2009/10:81).

Pliktexemplar ska enligt *punkt 2* i vissa fall lämnas även av elektroniskt material som ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa. En förutsättning är dock att materialet har tillgängliggjorts på det sätt som anges i databasregeln antingen av framställaren själv eller av ett företag som yrkesmässigt tillhandahåller elektroniskt material eller andra yttranden.

Med andra yttranden än elektroniskt material avses i princip alla former och typer av yttranden oavsett hur de förmedlas. Avsikten är att elektroniskt material som professionella publicister, såsom förlag och andra utgivare, och, när det gäller t.ex. musik eller film, professionella producenter låter framställa ska omfattas. Bestämmelsen omfattar t.ex. företag som låter framställa bara elektroniskt material, t.ex. ett e-bokförlag eller en nättidning. Även företag vars publicering av

elektroniskt material omfattas av grundlagsskydd kan träffas av bestämmelsen. Bara ett (enda) pliktexemplar ska lämnas om tillgängliggörandet omfattas av endera eller båda bestämmelserna. Även elektroniskt material som tillhandahålls med frivilligt grundlagsskydd enligt 1 kap. 9 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen kan omfattas av denna bestämmelse och då omfattas av leveransplikt.

Bestämmelsen omfattar företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden. Det är publicistens, producentens, förlagets eller utgivarens verksamhet som behöver vara yrkesmässig i fråga om yttranden och inte verksamheten hos upphovsmännen eller det företag som kan ha anlitats för att tekniskt färdigställa det elektroniska materialet.

Leveransplikten är inte begränsad till elektroniskt material som svenska företag låtit framställa eller till elektroniskt material som har framställts i Sverige. Om ett elektroniskt material som ett utländskt företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa i utlandet tillgängliggörs för allmänheten här i landet, kan det således omfattas av leveransplikt. Som exempel kan nämnas en svensk artist som spelar in musik för ett utländskt skivbolag, som i sin tur via någon svensk utgivare eller distributör, t.ex. ett svenskt skivbolag, tillgängliggör musiken via internet för allmänheten i Sverige.

För att leveransplikt ska finnas krävs det att det elektroniska materialet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk på det sätt som avses i databasregeln. Det krävs alltså att någon med hjälp av elektromagnetiska vågor på särskild begäran eller enligt överenskommelser i förväg tillhandahåller allmänheten information ur en databas, vars innehåll kan ändras endast av den som driver verksamheten.

Det krävs att det elektroniska materialet har tillgängliggjorts på det sätt som avses i databasregeln av framställaren själv eller av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden. För att det ska finnas leveransplikt enligt bestämmelsen krävs det således så att säga yrkesmässighet i båda led när det inte är den yrkesmässiga framställaren som själv tillgängliggör materialet. Dels måste den som har låtit framställa det elektroniska materialet vara en – svensk eller utländsk – yrkesmässig publicist, producent, förläggare eller utgivare och dels måste den som har tillgängliggjort materialet i Sverige vara en yrkesmässig distributör. Om ett företag, i och för sig yrkesmässigt, tillhandahåller yttranden som en yrkesmässig publicist, producent, förläggare eller utgivare inte har låtit framställa utan som framställts av privatpersoner, finns det alltså inte någon leveransplikt.

Kravet på yrkesmässighet gäller själva framställandet respektive tillhandahållandet. Kravet är avsett att i princip motsvara det som gäller för databasregelns tillämplighet för företag som framställer tryckta eller därmed enligt tryckfrihetsförordningen jämställda skrifter eller tekniska upptagningar (prop. 1997/98:43 s. 155 f.). De som bestämmelsen tar sikte på är regelrätta publicister, producenter, förlag eller utgivare respektive regelrätta distributörer eller försäljare av elektroniskt material eller andra yttranden till allmänheten.

Såväl fysiska som juridiska personer kan vara ett sådant företag som avses och bedriva yrkesmässig verksamhet. För att en verksamhet ska anses som yrkesmässig bör det krävas att den har en inte alltför obetydlig

omfattning och att den är avsedd att bedrivas mera varaktigt. Dessutom ska den drivas i vinstsyfte, därmed inte sagt att den behöver gå med vinst eller att just det aktuella elektroniska materialet tillgängliggörs mot ersättning, och vara av självständig karaktär, dvs. det ska inte röra sig om en anställning eller liknande. Även om verksamheten måste ha en viss omfattning behöver den inte vara en persons eller ett företags huvudsysselsättning. Ett företag som huvudsakligen ägnar sig åt att producera eller sälja varor eller tjänster och som också tillhandahåller elektroniskt material i fråga om produkterna (reklam- och informationsmaterial, prislister, bruksanvisningar, manualer, vägledningar etc.) kan dock normalt sett inte anses syssla med yrkesmässig framställning eller tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden.

Privatpersoner och ideella föreningar torde normalt inte uppfylla kravet på yrkesmässighet för sitt tillhandahållande av elektroniskt material. Inte heller den upphovsman som själv tillgängliggör sina verk uppfyller normalt det kravet. Undantagsvis kan dock tänkas att sådana upphovsmän bedriver sådan yrkesmässig verksamhet som avses, t.ex. om en väletablerad upphovsman som tidigare spritt sina verk via någon yrkesmässig publicist, producent, förläggare eller utgivare väljer att i stället själv sköta tillhandahållandet till allmänheten via nätverk och detta sker i förhållandevis stor skala.

Om ett sådant företag som avses i bestämmelsen skulle förlägga sin databasverksamhet till en annan juridisk person, bör man tillämpa samma synsätt som när traditionella massmedieföretag förlägger sin databasverksamhet till en annan juridisk person (se SOU 2001:28 s. 198 f., prop. 2001/02:74 s. 46 f., Justitiekanslerns beslut med dnr 3249-00-31 och NJA 2007 s. 309). I dessa fall bör man alltså inte se alltför formellt på vem som gör informationen tillgänglig.

4 §

Genom paragrafen begränsas skyldigheten att lämna pliktexemplar till elektroniskt material som rör svenska förhållanden. Detta slås fast i *första stycket*.

Av *andra stycket* framgår det vad som krävs för att ett elektroniskt material ska anses röra svenska förhållanden.

Kravet i *första punkten* på att det elektroniska materialet i en inte obetydlig omfattning ska innehålla svenska har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Det kravet är uppfyllt så snart materialet innehåller talad eller skriven svenska, svenskt teckenspråk eller tecknad svenska eller på annat sätt förmedlad svenska. Det gäller även om materialet som innehåller svenska skulle göras tillgängligt genom överföring via nätverk i krypterad form men där allmänheten med hjälp av t.ex. en krypteringsnyckel kan ta del av innehållet. Den del av materialet som är på svenska får dock inte vara av obetydlig omfattning, t.ex. bara vara ett mindre avsnitt av ett verk eller några enstaka ord (jämför prop. 1993/94:10 s. 36). Kravet innebär att allt elektroniskt material som i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska omfattas av leveransplikt, även om materialet skulle rikta sig till sådana personer som finns utanför

Sverige. Elektroniskt material som innehåller en utländsk film som är textad på svenska eller dubbad till svenska omfattas t.ex. av leveransplikt.

Även om ett elektroniskt material inte innehåller någon svenska alls anses det enligt *andra punkten* röra svenska förhållanden, om det innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär. Det kan t.ex. röra sig om en e-bok av en svensk upphovsman som översatts till ett annat språk. Beteckningarna svensk upphovsman och svensk konstnär betyder att den som har skapat verket eller framfört det ska vara svensk medborgare. Med framförande avses bl.a. anföranden av olika slag. När det talas om verk avses att s.k. verkshöjd ska ha uppnåtts i upphovsrättslig mening. Det krävs alltså att arbetsresultatet ska ha individuell särprägel (se t.ex. NJA 2002 s. 178). Inte heller i detta fall finns det dock leveransplikt om det svenska inslaget är av obetydlig omfattning, t.ex. när i en stor orkester bara en eller två musiker är svenska medborgare, om dessa musiker inte har någon särskilt framträdande roll (jämför prop. 1977/78:97 s. 120).

Även om det elektroniska materialet inte innehåller någon svenska eller något verk eller framförande av en svensk anses det enligt *tredje punkten* röra svenska förhållanden, om materialet huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet. Det torde normalt inte innebära några svårigheter att avgöra om ett publicerat elektroniskt material huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet. Det bör som regel framgå redan av det sammanhang där materialet publicerats om det riktar sig till allmänheten här i landet. Har materialet publicerats på en webbplats som i övrigt är på svenska får det t.ex. normalt anses huvudsakligen rikta sig till allmänheten här i landet. Elektroniskt material som innehåller en utländsk film som inte är textad på svenska eller dubbad till svenska kan således, om det t.ex. tillhandahålls på en webbplats som huvudsakligen riktar sig till svenska konsumenter, omfattas av leveransplikt. Ett annat exempel är material som är skrivet av andra än svenska medborgare på ett i Sverige officiellt minoritetsspråk, t.ex. samiska, och som är riktat till en minoritet här i landet. Ett elektroniskt material kan således vara riktat till allmänheten här i landet även om det endast är en begränsad grupp av individer här som kan förstå innehållet i materialet. Andra typer av elektroniskt material som kan vara skrivet av andra än svenska medborgare på andra språk än svenska men som ändå får anses huvudsakligen riktade till allmänheten här i landet är t.ex. information till invandrare i Sverige, material till språkkurser riktade till svenskar och turistinformation riktad till utländska turister som befinner sig i Sverige. Däremot kan material som visserligen rör Sverige men som bara innehåller t.ex. information på ett annat språk än svenska om hur ett utländskt bolag som avser att sända varor till Sverige ska gå till väga inte anses vara huvudsakligen riktade till allmänheten här i landet.

Om elektroniskt material som rör svenska förhållanden har direkt samband med annat elektroniskt material, ska enligt paragrafens *tredje stycke* även det senare materialet anses röra svenska förhållanden, och pliktexemplar ska således lämnas även av detta material. Det kan t.ex. gälla utländska filmer med svensk textning eller dubbade till svenska där den utländska filmen i original finns i en enhet av elektroniskt material –

en fil – och det svenska i en annan enhet av elektroniskt material – en annan fil – som är avsedda att presenteras tillsammans. Andra exempel där ett ”utländskt” elektroniskt material är intimt förknippat med ett ”svenskt” elektroniskt material kan vara när det finns en svensk översättning av texten i ett utländskt musikverk eller kommentarer på svenska till ett eller flera utländska verk.

Bestämmelserna i paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.

5 §

I paragrafen regleras vem som är skyldig att lämna pliktexemplar av elektroniskt material. Andra meningen har utformats mot bakgrund av *Lagrådets* synpunkter så att det tydligt framgår att det är bara den som är etablerad här i landet som är skyldig att lämna pliktexemplar. Pliktexemplar ska främst lämnas av den som har låtit framställa materialet, dvs. publicisten, producenten, förlaget eller utgivaren och inte upphovsmannen eller det företag som anlåtats för att tekniskt färdigställa det elektroniska materialet. Det är bara om den som har låtit framställa materialet inte är etablerad här i landet, som den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet, dvs. distributören, är skyldig att lämna pliktexemplar. Det gäller under förutsättning att distributören är etablerad här i landet. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.

Begreppet etablerad är i princip avsett att ha samma innebörd som motsvarande EU-rättsliga begrepp. Företag, organisationer och näringsverksamheter samt filialer som är registrerade enligt svensk lagstiftning har leveransplikt, liksom utländska företag som i Sverige har en effektiv och faktisk verksamhet med hjälp av en stabil struktur. Att ett utländskt företag har en webbplats som riktar sig till allmänheten i Sverige är inte tillräckligt för att anse företaget etablerat här.

Den som lämnar ett uppdrag åt annan att framställa elektroniskt material, t.ex. spela in en film eller ett musikstycke eller skriva en text, är den som har låtit framställa det elektroniska materialet i paragrafens mening. Är det flera som gemensamt har lämnat ett sådant uppdrag, tillkommer skyldigheten att lämna pliktexemplar i och för sig var och en av dem, men bara ett enda pliktexemplar behöver lämnas, se 8 §.

Det finns inget som hindrar att den som har låtit framställa ett elektroniskt material låter någon annan, t.ex. någon distributör eller det företag som tekniskt färdigställt det elektroniska materialet, ombesörja att pliktexemplar lämnas.

Det torde i regel inte råda någon tvekan om vem det är som har låtit göra materialet tillgängligt. Som exempel kan nämnas en musikfil med en svensk artist som ett utländskt företag har låtit framställa och som i Sverige distribueras främst av ett svenskt musikförlag. Det är då musikförlaget som ska lämna pliktexemplar av musikfilen, även om musikförlaget låter en eller flera e-musikaffärer sälja musikfilen till allmänheten via nätverk. Det är nämligen det ”importerande” svenska musikförlaget och inte de återförsäljande e-musikaffärerna som får anses ha låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet. Om t.ex. en e-musikaffär som specialiserat sig på en viss sorts musik däremot

”direktimporterar” musikfilen från den utländska framställaren och låter tillgängliggöra den för allmänheten här, är det e-musikaffären som är leveranspliktig. Tillgängliggörandet i Sverige kan t.ex. ske genom att det på en webbsida som riktar sig till en svensk publik länkas till filer för nedladdning av användaren som finns utomlands t.ex. på en server som drivs av det utländska företaget som har låtit framställa det elektroniska materialet. Om däremot ett visst material visserligen hämtas av företaget via en länk men bara bäddas in på företagets webbsida för direktuppspelning för användaren av webbsidan, kan företaget inte anses göra det inbäddade tillgängligt på avsett vis.

6 §

Genom paragrafen undantas från skyldigheten att lämna pliktexemplar elektroniskt material som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang materialet har gjorts tillgängligt. Med det sammanhang som materialet har gjorts tillgängligt i avses i princip förhållandet till övrigt elektroniskt material som materialet publicerats tillsammans med. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.

För att avgöra om ett elektroniskt material omfattas av undantaget bör man beakta mängden information i materialet och sätta den informationen i relation till det sammanhang som materialet har publicerats i. Hänsyn bör också kunna tas till de metadata om sambandet mellan levererat material som ska åtfölja det pliktlevererade materialet, se 11 §. Om informationen i ett elektroniskt material – t.ex. en fil som bara innehåller uppgift om när en artikel publicerats – redan framgår av de metadata som lämnas, får materialet anses ha ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt.

Elektroniskt material som bara innehåller dekorelement eller liknande som inte tillför något av betydelse i sak omfattas av undantaget. Elektroniskt material som bara innehåller en rubrik till elektroniskt material som inte omfattas av leveransplikt – t.ex. en rubrik till en fil med en blogg som förs fortlöpande – får också anses ha ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt.

När det gäller vissa typer av databaser får innehållet i varje elektroniskt material (fält) i databasen anses obetydligt i den mening som avses i paragrafen. Det gäller databaser där fälten består av bara t.ex. ett förnamn, ett nummer eller liknande. Som exempel kan nämnas databaser som innehåller en telefonkatalog med bara kortare information om abonnenterna eller ett register över produkter utan utförligare produktbeskrivningar. Annorlunda förhåller det sig med sådana databaser där det elektroniska materialet (fälten) innehåller t.ex. en bild, en sammanhängande text av någon längd eller annat redaktionellt innehåll. Sådant material omfattas i regel inte av undantaget. Ett exempel är en dagstidnings databas för publicering av nyhetsartiklar. Ett annat exempel är en databas med en produktkatalog som innehåller bilder på produkterna och beskrivning i löpande text av produkternas egenskaper och fördelar.

Undantag från leveransplikt gäller enligt paragrafen för elektroniskt material som utgör eller ingår i en kommersiell annons. Ledning för vad som utgör en kommersiell annons kan hämtas från vad som gäller enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, där begreppet kommersiell annons också används (se t.ex. 1 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen). Undantaget omfattar kommersiella meddelanden av sådan natur att ingripanden mot dessa, om de skulle förekomma i ett grundlagsskyddat medium, inte är otillåtet enligt grundlagarna. Undantaget gäller dock bara för kommersiella annonser från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar. Om t.ex. ett massmedieföretag på uppdrag av annan har framställt en kommersiell annons för dennes räkning som görs tillgänglig på massmedieföretagets webbplats, får annonsen anses vara från denne och inte det leveranspliktiga massmedieföretaget. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.

8 §

I paragrafen görs det undantag för parallellpublicerat elektroniskt material. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen i *första stycket* gäller det fallet att elektroniskt material har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som redan lämnat elektroniskt material eller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen. Undantaget gäller även om det är någon annan än den som är leveranspliktig för det aktuella materialet som redan har lämnat eller ska lämna pliktexemplar av det tidigare dokumentet. Undantaget gäller således så snart någon har lämnat eller ska lämna pliktexemplar av dokumentet.

Om samma innehåll samtidigt görs tillgängligt som elektroniskt material i flera olika logiska format, ska enligt 10 § första stycket pliktexemplar lämnas av det elektroniska material som finns i det logiska format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring.

Att materialet ska ha samma eller i allt väsentligt samma innehåll för att undantas från leveransplikt innebär att mindre avvikelser kan förekomma, t.ex. olika textning av filmer. Det är det sakliga innehållet som ska vara åtminstone väsentligen detsamma. Att en musikfil inte har samma logiska format som innehållet på en cd-skiva innebär t.ex. inte att de inte har samma innehåll. Om en ljudfil (en ljudbok) innehåller en uppläsning av texten i en tryckt bok som har lämnats enligt pliktexemplarslagen, kan däremot ljudfilen, som innehåller just ljud, inte anses ha väsentligen samma innehåll som boken, som innehåller text.

Särskilt vid webbpublicering av nyhetskaraktär kan det förekomma att en och samma artikel under en kortare tid publiceras i många olika versioner allteftersom information om nyheten kommer fram. Det är då inte fråga om elektroniskt material som förs fortlöpande utan varje version har i och för sig ett på förhand bestämt innehåll, se 2 § om definitionen av elektroniskt material. Den sista versionen av artikeln och flera mellanliggande versioner kan ha ett väsentligt annorlunda innehåll än den första versionen. Att bedöma vilka versioner som har ett

väsentligt annorlunda innehåll i förhållande till andra versioner kan vara svårt. Vid publicering av flera olika versioner av en artikel under en kortare tid bör man av praktiska skäl kunna tillämpa följande. Pliktexemplar ska alltid lämnas av den första versionen. Har den första versionen ändrats under det kalenderdygn den först publicerades, lämnas pliktexemplar också av den version som publicerades sist under det kalenderdygnet. Sker ändringar under följande kalenderdygn, lämnas pliktexemplar av den version som publicerades sist under det aktuella kalenderdygnet. *Sveriges Radio AB* har anfört att den första versionen i dessa fall ofta är mycket kortfattad och föreslagit att bara den sista versionen varje kalenderdygn ska lämnas. *Sveriges Television AB* har å andra sidan varit inne på att bara den första och den sista versionen ska behöva lämnas, medan *TV4 AB* anser att bara den sista versionen ska behöva lämnas. Sådana ordningar kan, om de anses godtagbara, åstadkommas genom beslut i enlighet med 9 § eller 10 § andra stycket.

Enligt *andra stycket* gäller undantag från leveransplikt även om det elektroniska materialet bara utgör utdrag ur redan lämnat elektroniskt material eller sådant som ska lämnas enligt pliktexemplarslagen. Som exempel kan nämnas elektroniskt material som innehåller ett särtryck av ett avsnitt ur en e-bok eller en tryckt bok, en samlingsskiva och elektroniskt material i vilket man samlat ett antal artiklar ur olika medicinska tidskrifter som alla rör en viss sjukdom. Även detta undantag gäller så snart någon – den leveranspliktige för materialet med utdrag eller annan – har lämnat eller ska lämna pliktexemplar.

Undantaget gäller även om det elektroniska materialet innehåller något mindre tillägg, så länge det tillagda inte är av betydelse. Om det nya materialet innehåller t.ex. en egen analys eller sammanfattning av materialet eller utgör ett klart självständigt konstverk i form av ett elektroniskt collage, kan det inte längre sägas bara utgöra ett utdrag ur det som tidigare har lämnats. Mindre tillägg, t.ex. en innehållsförteckning eller en ny samlingsrubrik, diskvalificerar dock inte materialet från att vara bara ett utdrag.

I *tredje stycket* görs det ett undantag från de nämnda undantagen vid parallellpublicering. Bestämmelsen i tredje stycket innebär att om redan lämnat elektroniskt material är försett med ett skydd som gör det omöjligt eller påtagligt svårt att bevara innehållet i det, t.ex. ett kopieringsskydd, ska ett pliktexemplar lämnas av senare tillgängliggjort elektroniskt material med samma innehåll som saknar ett sådant skydd.

9 §

I paragrafen berörs möjligheterna att besluta om ytterligare undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.

10 §

Enligt *första stycket* är huvudregeln att varje pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas på en databärare i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i.

Med logiskt format avses filformat. Exempel på olika format för datafiler är word, pdf, jpeg, MPEG, RAW, mp3, WAW, HTML och XML.

Med databärare avses ett fysiskt medium för lagring av elektronisk information, t.ex. cd-skiva eller USB-minne. Flera enheter av elektroniskt material kan lämnas på en och samma databärare, som också kan innehålla åtföljande metadata, se 11 §.

I andra meningen i första stycket regleras den situationen att elektroniskt material samtidigt har gjorts tillgängligt i flera olika format. Bestämmelsen innebär att pliktexemplar ska lämnas av det elektroniska material som finns i det format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.

Enligt *andra stycket* finns det möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att i enskilda fall besluta om att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt.

Bestämmelsen i andra stycket ger utrymme för att besluta t.ex. att pliktexemplar under vissa förutsättningar får lämnas via nätverk. Det är också möjligt att bestämma att en hel databas eller en hel webbplats får lämnas under angivna förutsättningar eller att pliktexemplar annars får lämnas i annat format än det som har tillgängliggjorts.

Bestämmelserna i första och andra styckena har behandlats i avsnitt 8.

11 §

I paragrafen anges det vilka s.k. metadata som ska lämnas tillsammans med pliktexemplar av elektroniskt material. Om ett pliktexemplar inte åtföljs av den information som krävs enligt bestämmelsen, kan den leveranspliktige inte anses ha uppfyllt sin leveransplikt. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.

12 §

I paragrafen finns det bestämmelser om vite motsvarande dem som gäller skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt pliktexemplarslagen. Till skillnad från vad som gäller enligt pliktexemplarslagen anges här dock uttryckligen att möjligheten att vid vite förelägga en leveranspliktig att lämna pliktexemplar av elektroniskt material även omfattar den information som ska åtfölja pliktexemplaret. Om en leveranspliktig lämnar ett pliktexemplar som inte åtföljs av tillhörande information, kan myndigheten vid vite förelägga den leveranspliktige att lämna sådan information. Vitemöjligheten är avsedd att användas som sista utväg och med stor försiktighet under inledningsskedet efter det att leveransplikt enligt lagen börjat gälla. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.

Om den leveranspliktige har fått ett beslut enligt 10 § andra stycket om att leveransplikten får fullgöras på annat sätt än som sägs i lagen och inte gör som det sägs i vare sig beslutet eller lagen, får ett vitesföreläggande gå ut på att den leveranspliktige ska leverera i enlighet med beslutet eller lagen.

Vite kan inte enligt paragrafen föreläggas myndigheter i fråga om deras leveransplikt enligt 14 §. Prop. 2011/12:121

Enligt 13 § får ett beslut om vite överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

13 §

Av paragrafen framgår det att beslut om föreläggande vid vite enligt 12 § får överklagas. Andra beslut enligt lagen får inte överklagas. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.

14 §

Som framgår av 1 § andra stycket har myndigheter inte någon skyldighet att lämna pliktexemplar av elektroniskt material motsvarande den som gäller för enskilda. I stället regleras myndigheters leveransplikt exklusivt i denna paragraf. Riksdagens myndigheter har inte leveransplikt. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 9.

Med myndigheter avses såväl förvaltningsmyndigheter som andra myndigheter. Privaträttsliga subjekt som inrättats eller ägs av det allmänna eller där det allmänna har ett avgörande inflytande, t.ex. kommunala företag eller kollektivavtalsstiftelser, omfattas således inte. Inte heller omfattas privaträttsliga subjekt som har tillagts myndighetsutövande arbetsuppgifter. Inga privaträttsliga subjekt omfattas alltså av den leveransplikt som gäller för myndigheter. De kan i stället omfattas av bestämmelserna om leveransplikt för enskilda i 3–5 §§.

Leveransplikten för myndigheter gäller inte för elektroniskt material utan för vissa avgränsade enheter av elektroniska upptagningar. Med begreppet en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning avses dock här detsamma som i 2 §, dvs. i praktiken en fil eller ett objekt. Leveransplikten för myndigheter begränsas dessutom till egentliga myndighetspublikationer – en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation – som myndigheten själv har låtit både framställa och tillgängliggöra för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk.

Leveransplikten är alltså begränsad till publikationer som myndigheten själv har framställt eller uppdragit åt någon annan, t.ex. en forskare eller utredare, att framställa. I det senare fallet måste uppdraget från myndigheten ha gått ut på att framställa just en publikation och inte något annat. Att en myndighet t.ex. förelägger någon att komma in med en inläga eller ett yttrande i ett ärende är således inte tillräckligt, inte heller att en myndighet låter en annan myndighet komma in med ett remissvar. Över huvud taget omfattas inte handlingar som enskilda eller myndigheter lämnar in till en myndighet i förvaltningsärenden, även om myndigheten skulle nätpublicera dessa handlingar. Sådana exemplar av andras verk som myndighet framställer för personer med funktionshinder med stöd av 17 § upphovsrättslagen kan myndigheten inte anses ha låtit framställa på det sätt som avses. Dessa exemplar omfattas således inte av myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar. När det är regeringen

eller en kommunal beslutande församling som formellt uppdragit åt någon utomstående, t.ex. en särskild utredare, att framställa en publikation som en myndighet direkt kopplad till det aktuella organet, t.ex. Regeringskansliet eller den myndighet som utför kanslifunktioner för en kommunal beslutande församling, tillgängliggör för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk, får det jämföras med att myndigheten själv har låtit framställa publikationen.

En förutsättning för leveransplikt är också att det är myndigheten som har låtit göra den framställda publikationen tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Vad gäller den sistnämnda förutsättningen kan hänvisas till vad som anförs i kommentaren till 3 §. Det kan förekomma att en myndighet har låtit en annan myndighet framställa en publikation och att båda myndigheterna tillgängliggör publikationen. Avsikten är att leveransplikten i det fallet ska tillkomma bara den myndighet som låtit framställa publikationen. Tillgängliggör den beställande myndigheten bara utdrag, t.ex. bara vissa statistiska tabeller, ur publikationen medan den myndighet som har framställt publikationen tillgängliggör publikationen i sin helhet, är avsikten dock att den framställande myndigheten ska ha leveransplikt för hela publikationen. Det finns inget hinder mot att den beställande myndigheten uppdrar åt den framställande myndigheten att lämna pliktexemplar.

Har två eller flera myndigheter tillsammans framställt och tillgängliggjort en publikation, räcker det att en myndighet lämnar ett pliktexemplar av publikationen. Det får överlåtas till de inblandade att komma överens om vilken myndighet som ska lämna pliktexemplar.

För att det ska finnas leveransplikt måste publikationen ha en viss karaktär. Det ska vara en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation. Det innebär att publikationen måste vara av viss omfattning. En handling som publiceras på en webbsida och bara innehåller en kort nyhetsnotis, en platsannons, en seminarieinbjudan eller liknande omfattas alltså inte av leveransplikt, utan det ska vara fråga om en något större sammanhängande publikation. Inte heller omfattas blanketter och liknande som kan laddas ned från en myndighets webbplats. Det är dock inte storleken av den elektroniska publikationen i sig som är avgörande för om den omfattas av leveransplikt utan dess karaktär av publikation, dvs. om det är något som åtminstone liknar det som myndigheter brukade låta trycka eller annars ge ut på sådana fysiska informationsbärare som omfattas av pliktexemplarslagen innan det blev vanligt med elektronisk publicering. En promemoria i egentlig mening kan bestå av bara en kort text men ändå omfattas av leveransplikt. Det kan t.ex. röra sig om kunskapsöversikter, utbildnings- och informationsmaterial eller anvisningar som huvudsakligen är riktade till allmänheten. Sådant som förs fortlöpande kan däremot inte anses utgöra en publikation som omfattas av leveransplikt, medan sådana publikationer som ges ut i olika upplagor eller versioner omfattas. Inte heller kan en databas anses utgöra en publikation som omfattas av leveransplikt. Sådant som utgör eller till största delen innehåller programvara kan inte anses utgöra en publikation.

När det gäller större elektroniska publikationer torde det i många fall inte råda någon tvekan om en publikation är sådan att den omfattas av leveransplikt. En tydlig indikation på att så är fallet är t.ex. om den elektroniska publikationen motsvarar något som publiceras i tryckt skrift i en rapportserie eller liknande. Om en sådan publikation finns tillgänglig för allmänheten att ladda ned från myndighetens webbplats, så omfattas den av leveransplikt. Som exempel på sådana publikationer kan nämnas Statens offentliga utredningar, Brottsförebyggande rådets rapporter och Skatteverkets rapporter. Ett ytterligare exempel är sådana tidskrifter för allmänheten eller den egna personalen som myndigheter ger ut och tillgängliggör för allmänheten på sin webbplats. Något krav på att den elektroniska publikationen ska motsvaras av något tryckt material finns dock inte.

Eftersom skyldigheten att lämna pliktexemplar bara omfattar publikationer, faller i regel beslut och domar i mål och ärenden utanför, även om dessa har gjorts tillgängliga för allmänheten via nätverk. Detsamma gäller för andra handlingar som finns i förvaltningsärenden. Annorlunda förhåller det sig om en myndighet väljer att elektroniskt publicera flera utvalda beslut i referat eller fulltext i en s.k. referatsamling. En sådan publikation, som ofta också ges ut årligen i tryckt skrift, får anses vara en sådan publikation som omfattas av leveransplikt. Som exempel på en sådan referatsamling som här avses kan nämnas Brottsoffermyndighetens referatsamling som publiceras årligen.

Leveransplikten gäller bara för sådana elektroniska publikationer som görs tillgängliga i form av en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning, dvs. en enda fil. Publicerade artiklar och liknande som utgörs av flera filer, t.ex. olika filer för artikelrubriken, artikelns ingress, artikeltexten med mellanrubriker, den bild som illustrerar artikeln respektive bildtexten, omfattas således inte av myndigheters leveransplikt. Det förekommer emellertid att en längre publikation av praktiska eller andra skäl är sekventiellt uppdelad på ett fåtal filer som innehåller olika avsnitt av publikationen, t.ex. en fil med huvudtexten och en annan fil med en bilaga till den texten. I detta fall får varje fil anses som en publikation och således omfattas av leveransplikt. Skulle en publikation tillgängliggöras både sekventiellt uppdelad i flera filer och som en enda fil, räcker det att pliktexemplar lämnas av bara den sistnämnda filen.

De undantag från leveransplikt som gäller för enskilda enligt 6–8 §§, bl.a. undantaget vid parallellpublicering, gäller inte för myndigheter, se 1 § andra stycket.

De bestämmelser som gäller för enskilda om hur pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas, t.ex. vilken information som ska åtfölja materialet, gäller även för myndigheter när de lämnar pliktexemplar, jämför 1 § andra stycket. Det gäller även möjligheten i 10 § andra stycket för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela beslut i enskilda fall. I enlighet med *Lagrådets* förslag har en i lagrådsremissen föreslagen uttrycklig hänvisning till bestämmelserna i 10 och 11 §§ tagits bort.

Bestämmelserna om vite i 12 § och om överklagande i 13 § är inte tillämpliga för myndigheter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 9.

I *första stycket* finns det bemyndiganden för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheten för kommunala myndigheter att lämna pliktexemplar. Sådana föreskrifter kan avse dels undantag från skyldigheten, dels att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt än som anges i 10 § första stycket. Det är alltså möjligt att meddela föreskrifter t.ex. om att pliktexemplar under vissa förutsättningar får lämnas via nätverk.

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar sådana föreskrifter som avses i första stycket i fråga om Regeringskansliet och de andra statliga myndigheterna under regeringen.

16 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 14 §. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 9.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdandet och övergångsbestämmelserna har behandlats i avsnitt 11. Bestämmelserna, som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att skyldigheten att lämna pliktexemplar under knappt två år bara kommer att gälla för vissa utvalda kategorier av aktörer (punkt 2 a–f). Bestämmelserna om att pliktexemplar ska lämnas av elektroniskt material som görs tillgängligt efter vissa datum innebär att allt det som redan har tillgängliggjorts före de datumen och som då fortfarande finns tillgängligt inte behöver lämnas. Det är således bara ”nytt” material som tillgängliggörs efter dessa datum som behöver lämnas.

När det gäller *punkt 2 d och e* kan följande sägas.

Med dagstidning avses detsamma som enligt 2 § pliktexemplarslagen, dvs. en skrift som utgör en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning och som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka. Med tidskrift avses en periodisk skrift, enligt definitionen i 1 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen, som inte är en dagstidning.

Vid beräkningen av den genomsnittliga upplagan per utgivningsdag för dagstidningar och tidskrifter ska utgivningen under 2011 ligga till grund. Det krävs också att företaget även den 1 juli 2012 gav ut tidningen eller tidskriften. Det krävs dock inte att något nummer ska komma ut just det datumet, bara att utgivningen kan sägas pågå det datumet.

13.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument Prop. 2011/12:121

De ändringar som föreslås i pliktexemplarslagen syftar till att pliktexemplar av s.k. omtryck inte längre ska lämnas till KB utan bara till Lunds universitetsbibliotek. Ändringarna har behandlats i avsnitt 10.

7 §

I paragrafen behandlas frågan om pliktleverans av s.k. omtryck av andra skrifter än dagstidningar. I *första stycket* har antalet pliktexemplar som ska lämnas av en skrift som har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd och lämnad skrift, ändrats från *två* (2) till *ett* (1) pliktexemplar.

11 §

I denna paragraf behandlas frågan om pliktleverans av en skrift som utgör ett dokument för elektronisk återgivning, t.ex. en cd-skiva, som har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som lämnats. I *första stycket* har antalet pliktexemplar som ska lämnas ändrats från *två* (2) till *ett* (1) pliktexemplar.

17 §

På motsvarande sätt som i 7 och 11 §§ har antalet pliktexemplar av s.k. kombinerat material som har samma innehåll och utförande som tidigare lämnat pliktexemplar av kombinerat material ändrats från *två* (2) till *ett* (1) pliktexemplar i *andra stycket*.

24 §

I paragrafen regleras till vem pliktexemplar ska lämnas. Ändringarna i 7, 11 och 17 §§ innebär att bara ett pliktexemplar ska lämnas av omtryck. I paragrafen införs det ett nytt *tredje stycke* som innebär att pliktexemplar av omtryck ska lämnas till Lunds universitetsbibliotek. Något pliktexemplar av omtryck ska således inte längre lämnas till KB.

Sammanfattning av departementspromemorian Leveransplikt för elektroniska dokument (Ds 2009:61)

Prop. 2011/12:121
Bilaga 1

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur det ska genomföras en författningsreglerad skyldighet att till myndighet leverera publicerat elektroniskt material som överförs via nätverk, t.ex. internet. Frågor om hur det levererade materialet ska få användas och göras tillgängligt har inte omfattats av utredningens uppdrag. Utredningen föreslår dock att det tills vidare införs bestämmelser om att Kungl. biblioteket (KB) ska bevara materialet för framtiden och att man av integritetsskyddsskäl inte får göra vissa sökningar i materialet.

Vi har kommit fram till att allt elektroniskt material som alla publicerar via nätverk inte kan omfattas av leveransplikt. Det är å andra sidan inte tillräckligt att myndigheten själv försöker samla in materialet med hjälp av t.ex. en robot utan det behövs en leveransplikt för att få in materialet på ett sätt som gör att det kan användas i framtiden. Leveransplikten bör omfatta bara publicerade ”färdiga” elektroniska dokument och inte i sig sådana dynamiska företeelser som webbsidor och databaser eller programvara.

Vi föreslår att det vid sidan av den nuvarande lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument (pliktexemplarslagen) införs en ny lag om pliktexemplar av elektroniska dokument, jämte en anknyttande förordning. Den föreslagna lagstiftningen innehåller en skyldighet att lämna pliktexemplar till KB. Skyldigheten att lämna pliktexemplar föreslås gälla för det som publiceras efter den 1 juli 2013. Vissa massmedieföretag och myndigheter kommer dock enligt förslaget att bli skyldiga att lämna pliktexemplar av det som publiceras efter den 1 oktober 2011 så att det blir en övergångsperiod under vilken en smidig ordning för lämnandet av pliktexemplar kan utformas. Våra förslag innebär i huvudsak följande.

Eftersom det som myndigheter publicerar ska bevaras redan enligt arkivlagstiftningen, införs det bara en begränsad skyldighet för offentliga organ att lämna pliktexemplar till KB av egentliga myndighetspublikationer som därmed kan tillhandahållas samlat via KB. Ett offentligt organ som i form av en avgränsad enhet av elektroniskt material har låtit göra en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation, som det offentliga organet låtit framställa, tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk ska lämna ett pliktexemplar av handlingen till KB inom tre månader från tillgängliggörandet. Den skyldigheten gäller dock inte för det som finns i det offentliga rättsinformationssystemet enligt rättsinformationsförordningen (1999:175).

För enskilda gäller leveransplikten för publicerade elektroniska dokument. Med ett elektroniskt dokument avses en avgränsad enhet av elektroniskt material med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning. Den definitionen innebär en rad begränsningar av leveransplikten. Man behöver inte lämna pliktexemplar av en hel webbsida eller en hel

databas, eftersom KB skulle ha svårt att spara sådant för framtiden. I stället ska de filer som finns på webbsidan lämnas tillsammans med information om t.ex. vilka filer som tillsammans utgjort en artikel, dvs. de olika filer som innehåller rubrik, ingress, artikeltext, tillhörande bild eller film, bildtext etc. På motsvarande sätt behöver man i fråga om databaser bara lämna innehållet i de databasfält där det finns vad som kan kallas för redaktionellt innehåll. Det görs nämligen undantag för elektroniska dokument (filer och databasfält) som bara har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det gjorts tillgängligt, t.ex. dekorelement. Vidare behöver man inte lämna pliktexemplar av elektroniska dokument som förs fortlöpande, t.ex. fälten i en databas med en telefon- eller produktkatalog som uppdateras löpande eller en fil med innehållet i en chatt eller blogg som förs fortlöpande eller innehållet i en wikiwebbplats där användarna hela tiden kan ändra innehållet.

För att det ska finnas leveransplikt måste det elektroniska dokumentet ha gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk. Det som bara finns på intranät eller andra helt slutna nätverk omfattas alltså inte av leveransplikt. Att tillgången till dokumenten förutsätter betalning eller lösenord utesluter inte leveransplikt. Alla slags nätverk, även t.ex. mobiltelefonnätverk, omfattas.

Pliktexemplar behöver dock bara lämnas av elektroniska dokument som rör svenska förhållanden därför att de riktar sig till personer som förstår svenska språket, innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller annars huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet. Om ett elektroniskt dokument som rör svenska förhållanden har ett direkt samband med ett annat elektroniskt dokument, ska även det senare dokumentet anses röra svenska förhållanden.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar begränsas vidare till det som "etablerade" publicister publicerar. Pliktexemplar behöver nämligen bara lämnas om tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen av annan anledning än att man har ett frivilligt grundlagsskydd för sin databas eller om publiceringen skett yrkesmässigt. Det sistnämnda kravet innebar att det ska vara ett företag som yrkesmässigt låter framställa yttranden som har låtit framställa det elektroniska dokumentet. Dessutom krävs det att det är det företaget eller ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av yttranden som har gjort det elektroniska dokumentet tillgängligt. Det innebär att det som finns på webbsidor där det presenteras bilder, musik, filmer eller texter som privatpersoner självständigt framställt normalt inte omfattas av leveransplikt.

Pliktexemplar av ett elektroniskt dokument som någon som är etablerad här i landet har låtit framställa ska lämnas av denne ("producenten"). I annat fall ska pliktexemplar lämnas av den som har låtit göra dokumentet tillgängligt för allmänheten här i landet ("distributören").

Det görs undantag från leveransplikten för elektroniska dokument som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar. Vidare görs det undantag vid s.k. parallellpublicering. Man behöver inte lämna pliktexemplar av sådana elektroniska dokument som har i allt väsentligt samma innehåll som något som någon redan har lämnat ett pliktexemplar av enligt den nya

lagen eller pliktexemplarslagen eller som bara utgör utdrag ur det som någon redan har lämnat pliktexemplar av. Leveransplikten enligt den nya lagen är alltså subsidiär i förhållande till pliktexemplarslagen så att t.ex. en e-version av en tryckt bok inte behöver lämnas.

Ett pliktexemplar ska lämnas till KB inom tre månader från tillgängliggörandet. Eftersom det inte går att garantera att leverans via nätverk alltid kan ske, finns det en principiell skyldighet att lämna pliktexemplar på en fysisk databärare, t.ex. en cd-skiva. Avsikten är dock att KB ska meddela föreskrifter så att man som regel ska kunna lämna pliktexemplaren via nätverk på ett smidigt sätt. Det finns inte någon skyldighet att konvertera pliktexemplaret till något visst format. Pliktexemplaret ska vara åtföljt av information om tillgängliggörandet, det elektroniska dokumentets logiska format och samband med andra dokument som omfattas av leveransplikt samt koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av innehållet i det elektroniska dokumentet.

KB ges goda möjligheter att genom generella föreskrifter eller beslut i enskilda fall göra undantag från eller anpassningar av leveransplikten. Därmed kan smidiga lösningar för alla inblandade uppnås. Uppfyller man inte sina skyldigheter, kan KB förelägga vite som kan överprövas av domstol.

I fråga om den nuvarande pliktexemplarslagen föreslås det att pliktexemplar av s.k. omtryck inte längre ska lämnas till Kungl. biblioteket utan bara till Lunds universitetsbibliotek.

Förslag till lag om pliktexemplar av elektroniska dokument

Härigenom föreskrivs följande.

Elektroniska dokument

1 § I denna lag förstås med ett elektroniskt dokument en avgränsad enhet av elektroniskt material med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning.

Pliktexemplar

2 § Av ett elektroniskt dokument som gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk ska ett pliktexemplar lämnas till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

Skyldigheten enligt första stycket gäller dock bara om

1. tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen på annan grund än innehav av ett utgivningsbevis enligt 1 kap. 9 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen, eller annars

2. ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniska dokument eller andra yttranden har låtit framställa det elektroniska dokumentet och tillgängliggörandet har skett på det sätt som avses i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen av framställaren eller av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniska dokument eller andra yttranden.

3 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller bara för elektroniska dokument som rör svenska förhållanden.

Ett elektroniskt dokument anses röra svenska förhållanden, om dokumentet

1. riktar sig till personer som förstår svenska språket,

2. innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär, eller annars

3. huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet.

Har ett elektroniskt dokument som rör svenska förhållanden ett direkt samband med ett annat elektroniskt dokument, ska även det senare dokumentet anses röra svenska förhållanden.

Vem som ska lämna pliktexemplar

4 § Pliktexemplar av ett elektroniskt dokument som någon som är etablerad här i landet har låtit framställa ska lämnas av denne. I annat fall

Undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar

Obetydligt innehåll

5 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för ett elektroniskt dokument som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det gjorts tillgängligt.

Kommersiella annonser

6 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för ett elektroniskt dokument som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar.

Parallellpublicering

7 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för ett elektroniskt dokument som har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som

1. ett redan lämnat elektroniskt dokument, eller
2. något som redan har lämnats enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte heller för ett elektroniskt dokument som utgör utdrag ur

1. ett eller flera redan lämnade elektroniska dokument, eller
2. sådant som redan har lämnats enligt lagen om pliktexemplar av dokument.

Är det redan lämnade elektroniska dokumentet försett med sådant skydd som gör det omöjligt eller påtagligt svårt att bevara innehållet i det, ska dock pliktexemplar lämnas av ett senare tillgängliggjort elektroniskt dokument som saknar sådant skydd.

Sådant som ett offentligt organ gjort tillgängligt för allmänheten

8 § Offentliga organ har inte skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 2–4 §§.

I 15 § finns det bestämmelser om offentliga organs skyldighet att lämna pliktexemplar.

Ytterligare undantag

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ytterligare undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar och besluta om undantag i enskilda fall. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

Hur pliktexemplar ska lämnas

10 § Varje pliktexemplar av ett elektroniskt dokument ska lämnas på en databärare i det logiska format som det har gjorts tillgängligt via nätverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt och besluta om detta i enskilda fall. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om i vilket logiskt format ett elektroniskt dokument som samtidigt gjorts tillgängligt i flera olika sådana format ska lämnas.

11 § När pliktexemplar av ett elektroniskt dokument lämnas ska det vara åtföljt av information om

1. tillgängliggörandet av det elektroniska dokumentet,
2. det elektroniska dokumentets logiska format,
3. koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av innehållet i det elektroniska dokumentet, och
4. det elektroniska dokumentets samband med andra elektroniska dokument som ska lämnas eller sådant som ska lämnas enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur pliktexemplar ska lämnas och den information som ska åtfölja lämnade pliktexemplar.

Vite

13 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar med tillhörande information enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite föreläggas att fullgöra sin skyldighet.

Överklagande

14 § Beslut om vite enligt 13 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Offentliga organs skyldighet att lämna pliktexemplar

15 § Ett offentligt organ som i form av en avgränsad enhet av elektroniskt material har låtit göra en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation, som det offentliga organet låtit framställa, tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk ska lämna ett pliktexemplar av handlingen till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

Bestämmelserna i 10–12 §§ om hur pliktexemplar ska lämnas ska tillämpas på motsvarande sätt när pliktexemplar lämnas enligt första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt första stycket och besluta om undantag i enskilda fall. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

Prop. 2011/12:121
Bilaga 2

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
 2. Pliktexemplar av elektroniska dokument som görs tillgängliga för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 1 oktober 2011 ska lämnas av
 - a) den som den 1 april 2011 hade tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) att sända TV-program till hela landet,
 - b) den som den 1 april 2011 hade tillstånd enligt 2 kap. 2 § andra stycket radio- och TV-lagen att sända ljudradioprogram till hela landet,
 - c) den som den 1 april 2011 hade tillstånd enligt 5 kap. radio- och TV-lagen att sända lokalradio med Göteborg som sändningsområde,
 - d) den som den 1 april 2011 gav ut någon av de tio dagstidningar som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2010,
 - e) den som den 1 april 2011 gav ut någon av de tio tidskrifter som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2010, och
 - f) Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, Högskoleverket, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Vägverket.
- Övriga ska lämna pliktexemplar av elektroniska dokument som görs tillgängliga för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 1 juli 2013.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument att 7, 11, 17 och 24 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift *skall* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *skall* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift *ska* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *ska* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

11 §

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

17 §

Av kombinerat material *skall* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *skall* endast *två* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Av kombinerat material *ska* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *ska* endast *ett* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

24 §

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i två eller tre exemplar *skall* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i sju exemplar *skall* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i två eller tre exemplar *ska* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i sju exemplar *ska* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Pliktexemplar som avses i 7 § första stycket, 11 § första stycket och 17 § andra stycket ska lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

Remissyttrande har avgetts av följande remissinstanser: Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Justitiekanslern, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån, E-delegationen (FI 2009:01), Kungl. biblioteket, Högscoleverket, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet, Dramatiska institutet, Högskolan Dalarna, Linnéuniversitetet (tidigare Högskolan i Kalmar), Högskolan Väst, Malmö högskola, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sveriges lantbruksuniversitet, Post- och telestyrelsen, Vägverket, Konkurrensverket, Sveriges Radio AB, Sveriges Utbildningsradio AB, Sveriges Television AB, Riksarkivet, Sveriges Kommuner och Landsting, Uppsala kommun, Föreningen Svenska Läromedel, Nordiska oberoende förlags förening, Svenska oberoende musikproducenter, Svenska Förläggareföreningen, Sveriges Tidskrifter, Svenska Tidningsutgivareföreningen, TV4 AB, C More Entertainment AB, Svenska Journalistförbundet, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, Copyswede, Sveriges författarförbund. Härtill har inkommit remissvar från Lars Aronsson.

Följande instanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna synpunkter: Justitieombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Statens folkhälsoinstitut, Karolinska institutet, Stiftelsen Svenska filminstitutet, Sundsvalls kommun, Västra Götalands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Film- och TV-producenterna, Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter, Gratistidningarnas förening, International Federation of the Phonographic Industry, svenska gruppen, Sveriges Fådagartidningar, Sveriges Uppdragspublicister, Sveriges Filmuthyrareförening u.p.a., Sveriges Videodistributörers Förening, Axess Publishing AB, DTU Television AB, Nonstop Television 2.0 AB, Nonstop Television 4.0 AB, Nonstop Television AB, SBS Radio AB, TV1000 AB, Göteborg Air 105,9 HB, Radio City AB, Radio Storpannan 104,8 i Göteborg HB, RBG Broadcasting AB, Svenskt Näringsliv, Medieföretagen, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation.

Inledning

Statskontoret har av Utbildningsdepartementet ombetts att tillhandahålla ett så kallat stabsstöd för att se på vilka effekter ett genomförande av förslaget om "Leveransplikt av elektroniska dokument" kan få på berörda företag. Denna form av uppdrag innebär att Statskontoret levererar arbetskraft och underlag direkt in till departementet, snarare än en formell utredning/skrivelse. Resultaterande text och redovisade bedömningar är utredarens egna och ska inte ses som Statskontorets uppfattning. Denna text är en sammanfattning av de iakttagelser som utredaren (Jörgen Lindström) gjort under arbetet. Texten är skriven i jag-format.

Förutsättningarna för arbetet har varit starkt styrande för dess uppläggning och för presentationen här. Framför allt gäller detta den tillgängliga tiden som har varit mycket kort (ungefär två veckor). Utredningens djup och bredd ska ses i det ljuset. Jag har gripit mig an uppgiften genom att läsa utredningen samt remissvaren och dessutom genomföra en serie samtal med några intressenter, såväl utredaren som representanter för Kungliga Biblioteket (KB) och berörda branscher.

Den följande texten består av fyra avsnitt. Det första diskuterar vilka och hur många företag som berörs. Detta följs sedan av två avsnitt som behandlar möjliga effekter av förslaget respektive konkurrensaspekter på det. Dessa två avsnitt är att betrakta som mer eller mindre referat av de synpunkter som framkommit i remissvar och i de samtal som genomförts med intressenterna. På grund av den begränsade tid som stått till förfogande har det i mycket liten varit möjligt att verifiera utsagor, låta bilder möta motbilder eller på annat sätt validera vad som lyfts fram i detta underlag. I det avslutande avsnittet lämnas så min bedömning av vad som framkommit.

Berörda företag

Ett stort antal företag¹ är potentiellt berörda av förslaget men det exakta antalet är svårt att ange. I SCB:s Företagsdatabas innefattar relevanta SNI-koder² drygt 12 000 företag men en stor majoritet av dessa träffas i praktiken inte av förslaget, i alla fall inte i någon större omfattning. För det första är det en stor mängd av dessa SNI-klassade företag som inte har någon egentlig verksamhet – som exempel kan nämnas att det enligt Företagsdatabasen finns ungefär 2 000 bokförlag medan kontakt med branschen ger vid handen att antalet snarare är runt 200 eller strax däröver. Det kan vidare noteras att en stor andel av företagen är mycket små; närmare 95 % av företagen i databasen har färre än 5 anställda. Det

¹ Också andra aktörer än företag berörs av förslaget men dessa lämnas utanför denna diskussion.

² SNI-koderna 58.1 (bokförlag, tidningsförlag, tidskriftsförlag m.m.), 59.1 (film-, video och tv-programföretag), 59.2 (ljudinspelningsstudior och fonogramutgivare), 60.1 (radiobolag) samt 60.2 (tv-bolag).

är rimligt att anta att många av dessa, även om de aktivt bedriver verksamhet, har en mycket begränsad elektronisk publicering. Inte heller alla större företag publicerar elektroniskt, exempelvis kan bara 120 av Sveriges 168 betalda dagstidningar också läsas på nätet.³ Slutligen finns också en viss dubbelräkning i totalsiffran eftersom den omfattar såväl framställare av material som sådana aktörer som gör detta material tillgängligt. I en given situation behöver bara en av dessa aktörer, beroende på förutsättningarna, leverera in material.

Det exakta antalet företag som berörs är alltså svårt att uppskatta men räknas rimligen i tusental. Spännvidden i storlek och typ av verksamhet mellan dessa företag är mycket stor; bland dem som kommer att beröras av förslaget finns såväl mindre förlag som ger ut några enstaka elektroniska böcker om året, som stora nyhetsorienterade webbplatser med enorma mängder material och tusentals uppdateringar per dygn. Det går därför inte att se de berörda företagen som en homogen grupp där effekterna av förslaget kommer att bli likartade för alla.

Effekter

Gemensamt för alla berörda företag är att de, enligt det förslag till lag som föreligger, kontinuerligt måste gå igenom sitt material, välja ut vad som omfattas av leveransplikten utifrån ett antal kriterier, paketera detta på lämpligt sätt, förse det med metadata samt leverera det till KB på en databärare. Möjligheterna att göra detta, liksom kostnaderna för det, varierar dock rimligen mycket mellan olika företag, beroende på deras skilda förutsättningar. Den följande texten utgår därför först från företag med en relativt sett ”medelstor” och ”medelaktiv” elektronisk publiceringsverksamhet. Därefter berörs kort förutsättningarna för företag med mindre respektive mer omfattande sådan verksamhet. Texten baseras på de ståndpunkter som inhämtats och ska inte läsas som min uppfattning.

Vad gäller att välja ut vilket material som ska levereras till KB kan först noteras att detta är ett område i snabb utveckling och att det därför är en svår uppgift att ange exakta definitioner på vad som ska omfattas av den föreslagna leveransplikten. Flera av aktörerna i underlaget⁴ framhåller att med de nu föreslagna kriterierna kommer de företag som avser att försöka leverera in exakt det som efterfrågas att hamna i avgränsningen som inte kan automatiseras. Detta följer bland annat av kriteriet att det som ska levereras ska ha en permanent och avslutad karaktär. En potentiell effekt av detta som har framhållits av några aktörer är att många företag kommer att försöka minimera det manuella urvalsarbetet genom att helt enkelt ”överleverera”, det vill säga mer eller mindre osorterat skicka in en stor mängd material där kanske bara mindre delar formellt omfattas av leveransplikt. Även med detta tillvägagångssätt återstår dock, hävdas det, för många företag manuella

³ Tidningsutgivareföreningen (2009), ”Svensk dagspress 2009 – Fakta om marknader och medier”.

⁴ Med detta avses såväl de skriftliga remissvaren som de synpunkter som inhämtats genom olika kontakter.

inslag i arbetet med paketering av material som hör ihop, metadata-taggnings och leverans. Jag har inte sett några formella underlag eller beräkningar på hur omfattande det manuella arbetet i olika skeden av processen kan komma att bli för olika företag. Företagen själva tycks också i detta läge ha svårt att ha någon tydlig uppfattning om detta, vilket inte minst sägs botten i att förslaget lämnar förhållandevis stora friheter till KB att utforma riktlinjer och tillämpningsföreskrifter för såväl vad som ska levereras som hur det ska gå till.

Enligt de kontaktade branschrepresentanterna kommer också många företag att behöva investera i ny och/eller uppgraderad teknik, både för att alls möjliggöra leverans enligt den föreslagna lagen och för att i möjligaste mån hålla nere mängden manuellt arbete. Även här har de svårt att uppskatta storleken på de kostnader detta för med sig, vilket beror på sådant som enskilda företags radikalt olika förutsättningar, svårigheterna att på ett tillräckligt tydligt sätt avgränsa vad som ska levereras, hastigheten i den framtida teknik- och tjänstutvecklingen avseende elektronisk publicering, samt de möjligheter som KB ges att i praktiken ange vad som ska levereras och hur det ska ske. Som exempel på det senare nämns frågan om metadata; beroende på vilken sådan data som kommer att krävas in kan kraven på de tekniska lösningarna komma att se helt olika ut. De svårigheter dessa faktorer för med sig vad gäller att ange kostnaden för nödvändiga investeringar visar sig också i de kostnadsuppskattningar som har gjorts – dessa varierar mellan 30 000 och 400 000 kronor för en enskild webbplats.⁵

Det faktum att pliktexemplaret enligt den föreslagna lagen ska lämnas på en databärare kommer också att innebära vissa merkostnader och en administrativ hantering för de berörda företagen. Förslaget lämnar dock öppet för KB att, om det befinner sig lämpligare och tekniken så medger, ge företagen möjlighet att leverera över nätverk. Detta är också KB:s målsättning.

Den diskussion som har förts så långt gäller främst företag med en relativt sett ”medelstor” och ”medelaktiv” elektronisk publiceringsverksamhet. De diskussioner som har förts med representanter för några berörda branscher ger vid handen att för många av de mindre aktörerna kommer det enklaste och minst resurskrävande vara att göra ett helt manuellt arbete med urval och sammanställning, snarare än att investera i ett tekniskt system för detta. Det framförs också att för dessa företag är det kanske egentligen inte kostnaden eller arbetet som är det mest betungande utan det faktum att de påförs en ny skyldighet och får ännu ett regelverk att hantera.

I andra änden av spektrat finns de större nyhetsinriktade webbplatserna, t ex av den typ som många större dagstidningar idag driver. Här hävdar branschföreträdare att risken är stor att den föreslagna leveransplikten i praktiken inte kommer att kunna uppfyllas, eftersom det är tekniskt ogörligt. Denna ståndpunkt bottnar i att det som för en betraktare av en sådan webbplats ser sammanhängande ut i praktiken

⁵ Siffrorna kommer från Sveriges Tidskrifter som har låtit ett antal medlemsföretag av olika karaktär räkna. Jag har inte tagit del av underlaget men på konkret fråga vidimeras storleksordningen på intervallet också av andra aktörer.

består av en stor mängd olika typer av material (text, stillbild, rörlig bild, modererade och omoderade kommentarer med mera...) från olika interna och externa källor. Materialet har framställts och sammanställts med hjälp av ett stort antal olika verktyg och system, och webbplatsens kontroll över materialet och var det finns varierar. Det gör också dess rätt att använda respektive överlåta materialet (till exempel till KB). Till detta ska läggas att mycket av materialet ständigt uppdateras och presenteras i nya sammanhang samt att det inte går att i förväg säga vilket material som ens under den närmaste framtiden kommer att vara oförändrat. Även för dessa webbplatser kommer KB:s framtida föreskrifter att ha avgörande betydelse men enligt branschen kommer det med stor sannolikhet att bli mycket dyrt och komplext att utveckla teknik som möjliggör ett uppfyllande av den föreslagna lagens krav. Det hävdas till och med att det kan visa sig vara ogenomförbart.

Konkurrensaspekter

I de samtal jag har haft har flera möjliga konkurrensrelaterade aspekter på förslaget lyfts fram. En sådan aspekt rör de fall där företag vars verksamhet faller under den nya plikten konkurrerar med företag vars verksamhet inte gör det. En sådan situation finns t ex avseende den svenska dagspressens (liksom svenska tidskrifters och andra medieföretags) webb-verksamhet som i stor utsträckning konkurrerar såväl med utländsk media som med svenska och internationella "nya" aktörer av olika slag – allt ifrån modebloggar och webbplatser specialiserade på t ex sport, till företag som YouTube och Google. Det framhålls att om nya skyldigheter och därmed associerade kostnader läggs på de svenska aktörer som också driver traditionell medieverksamhet försämrar detta dessa aktörers konkurrenskraft på de nya arenorna.

En annan konkurrensrelaterad aspekt är att stora och små företag kan komma att belastas olika. I många (men inte alla) fall finns en koppling mellan företagets storlek och mängden material som kan komma att omfattas av leveransplikten och större företag behöver då avsätta mer resurser för arbetet. De har dock å andra sidan genom sin större omsättning bättre möjligheter att finansiera såväl eventuella manuella resurser som investeringar i ny teknik.

Förslaget att vissa men inte alla medieföretag ska omfattas av leveransplikten under en två år lång provperiod är också en aspekt som lyfts fram av branschen. Det handlar då framför allt om att dessa företag riskerar att missgynnas under denna period då de för att kunna uppfylla plikten måste avsätta resurser, bygga upp processer etc. på ett sätt som inte övriga företag behöver göra. Jag kan dock här göra iakttagelsen att konkurrenseffekterna efter provperioden kan komma att gå åt andra hållet; de företag som varit med under provperioden har då haft möjlighet att påverka utformningen av riktlinjer med mera i en riktning som är gynnsam för dem men inte nödvändigtvis för alla företag i respektive bransch.

När det gäller urvalet av de företag som ska ingå i den föreslagna provperioden lyfts slutligen också fram att detta är gjort utifrån statistik

rörande icke elektronisk publicering. Flera av de företag som är stora inom det området har liten elektronisk publicering och effekterna av att ingå i provperioden kan komma att bli oproportionerligt stora för dessa företag.

Prop. 2011/12:121
Bilaga 4

Bedömning

I detta avsnitt lämnas min bedömning av vad som framkommit under arbetet. Denna bedömning är gjord efter bästa förmåga men präglas förstås av viss osäkerhet, bottnande i de förutsättningar som gällt för arbetet och i det insamlade materialets karaktär.

Inledningsvis kan konstateras att det även med en mer omfattande undersökning sannolikt hade varit svårt att med precision bedöma vilken effekt den föreslagna lagen kommer att ha på företagen. Detta beror huvudsakligen på tre faktorer:

- Förslaget lämnar stora möjligheter för KB att i praktiken utforma vad som ska levereras, hur det ska göras och av vem.
- Den föreslagna lagen påverkar företag med vitt skilda verksamheter och förutsättningar.
- Lagen ska enligt förslaget inte börja gälla för alla aktörer förrän vid halvårsskiftet 2013. Den teknik- och tjänstutveckling som kan ske fram till dess kan såväl underlätta som försvåra pliktlevererandet. Det förstnämnda genom nya tekniska möjligheter och förändrade processer, det sistnämnda t ex genom att nya typer av material eller kombinationer av material tillkommer, eller genom att leverans kommer att tillkomma över nya nätverk.

Dessa faktorer påverkar också det underlag som företag och branschrepresentanter själva har lämnat – detta är i hög grad grundat på bedömningar av vad som är tekniskt möjligt och på intuitiva uppfattningar om vilka kostnader för teknik och manuellt arbete förslaget skulle föra med sig. Såvitt jag kan förstå är det också svårt att nu begära mer, med de osäkerheter som finns kring hur detta i praktiken kommer att se ut, samt med den begränsade tid som har varit tillgänglig för remissvar etc.

Med detta sagt så är ändå min bedömning att det är rimligt att tro att om KB griper sig an detta med god vilja och förståelse för leverantörernas situation så kan den problematik som trots allt finns ganska väl hanteras för den stora majoriteten av berörda företag. Därmed bör behovet av nya resurser i dessa företag kunna hållas nere, även om det inte går att komma ifrån att det på olika sätt kommer att åtgå resurser för att uppfylla denna nya skyldighet.

För ett icke ringa antal större och huvudsakligen nyhetsinriktade webbplatser tycks det mig dock som att situationen är annorlunda. Den beskrivning jag fått av det sätt på vilket sådan verksamhet bedrivs avseende såväl tekniska system som typer av material, källor, uppdateringsfrekvens med mera, gör att det för mig förefaller sannolikt att det för dessa företag kommer att vara mycket svårt och

resurskrävande att uppfylla de skyldigheter som följer av den föreslagna lagen. Huruvida det alls är möjligt har jag dock ingen uppfattning om.

Prop. 2011/12:121
Bilaga 4

Avseende konkurrensaspekterna ser jag det som sannolikt att de aspekter som nämnts ovan kommer att realiseras, i större eller mindre utsträckning. Hur allvarliga konsekvenserna blir ur konkurrenssynpunkt är dock direkt beroende av hur stora effekterna på företag av olika typer blir, enligt det resonemang som förs ovan. Ytterst kommer det alltså att bero på hur den praktiska tillämpningen av den föreslagna lagen faller ut avseende behovet av manuella resurser och/eller kostnaden för ny teknik.

Förslag till lag om pliktexemplar av elektroniskt material

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek lämna exemplar av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk (pliktexemplar).

Av 9 och 15–17 §§ framgår att det finns särskilda bestämmelser för myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar.

Elektroniskt material

2 § I denna lag förstås med elektroniskt material en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning med text, ljud eller bild som har ett på förhand bestämt innehåll som är avsett att presenteras vid varje användning.

Pliktexemplar

3 § Av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk ska ett pliktexemplar lämnas till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

Skyldigheten enligt första stycket gäller dock bara om

1. tillgängliggörandet haft grundlagsskydd enligt 1 kap. 6 § eller 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen, eller

2. ett företag som yrkesmässigt låter framställa elektroniskt material eller andra yttranden har låtit framställa det elektroniska materialet och tillgängliggörandet har skett på det sätt som avses i 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen av framställaren eller av ett företag för yrkesmässigt tillhandahållande av elektroniskt material eller andra yttranden.

4 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller bara för elektroniskt material som rör svenska förhållanden.

Ett elektroniskt material anses röra svenska förhållanden, om materialet

1. riktar sig till personer som förstår svenska språket,

2. innehåller verk av en svensk upphovsman eller framförande av en svensk konstnär, eller

3. huvudsakligen riktar sig till allmänheten här i landet.

Har elektroniskt material som rör svenska förhållanden ett direkt samband med annat elektroniskt material, ska även det senare materialet anses röra svenska förhållanden.

5 § Pliktexemplar av elektroniskt material som någon som är etablerad här i landet har låtit framställa ska lämnas av denne. I annat fall ska pliktexemplar lämnas av den som här i landet har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten.

Undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar

Obetydligt innehåll

6 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som har ett obetydligt innehåll i det sammanhang det har gjorts tillgängligt.

Kommersiella annonser

7 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som utgör eller ingår i en kommersiell annons från någon annan än den som ska lämna pliktexemplar.

Parallellpublicering

8 § Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte för elektroniskt material som har samma eller i allt väsentligt samma innehåll som

1. redan lämnat elektroniskt material, eller
2. något som ska lämnas enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller inte heller för elektroniskt material som utgör utdrag ur

1. redan lämnat elektroniskt material, eller
2. sådant som ska lämnas enligt lagen om pliktexemplar av dokument.

Är redan lämnat elektroniskt material försett med sådant skydd som gör det omöjligt eller påtagligt svårt att bevara innehållet i det, ska dock pliktexemplar lämnas av ett senare tillgängliggjort elektroniskt material som saknar sådant skydd.

Sådant som en myndighet har gjort tillgängligt för allmänheten

9 § Myndigheter har inte skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 3–5 §§ och för dem gäller inte undantagen i 6–8 §§.

I 15–17 §§ finns det bestämmelser om myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar.

Ytterligare undantag

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

11 § Varje pliktexemplar av elektroniskt material ska lämnas på en databärare i det logiska format som det har gjorts tillgängligt i via nätverk. Har ett elektroniskt material samtidigt gjorts tillgängligt i flera olika logiska format, ska pliktexemplar lämnas i det format som kan anses mest lämpat för långtidsbevaring.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om att skyldigheten att lämna pliktexemplar får fullgöras på annat sätt. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

12 § När ett pliktexemplar av elektroniskt material lämnas ska det vara åtföljt av information om

1. tillgängliggörandet av det elektroniska materialet,
2. det elektroniska materialets logiska format,
3. koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av innehållet i det elektroniska materialet, och
4. det elektroniska materialets samband med annat elektroniskt material som ska lämnas enligt denna lag eller sådant som ska lämnas enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Vite

13 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar med tillhörande information enligt 2–12 §§ kan av den myndighet som regeringen bestämmer föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet.

Överklagande

14 § Beslut om vite enligt 13 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Myndigheters skyldighet att lämna pliktexemplar

15 § En myndighet som har låtit framställa en promemoria, en rapport, en utredning, en vägledning eller någon annan liknande publikation och som låter göra den tillgänglig för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk i form av en avgränsad enhet av en elektronisk upptagning, ska lämna ett pliktexemplar av handlingen till Kungl. biblioteket inom tre månader från tillgängliggörandet.

När pliktexemplar lämnas enligt första stycket ska 11 och 12 §§ om hur pliktexemplar ska lämnas tillämpas på motsvarande sätt.

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten för riksdagens myndigheter och kommunala myndigheter att lämna pliktexemplar enligt 15 § första stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om att skyldigheten för riksdagens myndigheter och kommunala myndigheter att lämna

pliktexemplar får fullgöras på annat sätt än som anges i 11 § första stycket.

Prop. 2011/12:121
Bilaga 5

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar sådana föreskrifter som avses i första stycket i fråga om Regeringskansliet och andra statliga myndigheter under regeringen.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 15 § första stycket. Sådana beslut får ändras eller upphävas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012 och tillämpas på elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 1 januari 2015.

2. Skyldigheten att lämna pliktexemplar gäller dock redan i fråga om elektroniskt material som görs tillgängligt på det sättet efter den 1 april 2013 och som ska lämnas av

a) den som den 1 juli 2012 har tillstånd att sända tv till hela landet enligt 4 kap. 3 § radio- och tv-lagen (2010:696) eller äldre lagstiftning,

b) den som den 1 juli 2012 har tillstånd av regeringen att sända ljudradioprogram till hela landet enligt 11 kap. 1 § första stycket radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning,

c) den som den 1 juli 2012 har tillstånd enligt 13 kap. radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning att sända kommersiell radio eller lokalradio med Göteborg som sändningsområde,

d) den som den 1 juli 2012 ger ut någon av de tio dagstidningar som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011,

e) den som den 1 juli 2012 ger ut någon av de tio tidskrifter som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011, och

f) Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, Högskoleverket, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Pensionsmyndigheten, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikanalys.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument

Prop. 2011/12:121
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 7, 11, 17 och 24 §§ lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift *skall* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *skall* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av

Av skrift som har framställts i punktskrift *ska* två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram eller en teknisk upptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen *ska* jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

11 §

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *skall* endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, *ska* endast ett pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

² Senaste lydelse 1998:1447.

17 §

Av kombinerat material *skall* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *skall* endast *två* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Av kombinerat material *ska* sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, *ska* endast *ett* pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

24 §

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i två eller tre exemplar *skall* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *skall* lämnas i sju exemplar *skall* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i två eller tre exemplar *ska* ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som *ska* lämnas i sju exemplar *ska* ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

Pliktexemplar som avses i 7 § första stycket, 11 § första stycket och 17 § andra stycket ska lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2011-09-27

Närvarande: F.d. justitierådet Marianne Eliason samt justitieråden Peter Kindlund och Kerstin Calissendorff.

Leveransplikt för elektroniskt material

Enligt en lagrådsremiss den 25 augusti 2011 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om pliktexemplar av elektroniskt material,
2. lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Sören Öman.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Allmänt

I lagrådsremissen föreslås en lag om leveransplikt för elektroniskt material. Lagen innebär att det införs en leveransskyldighet även för visst elektroniskt material efter modell av lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

Den utredning som ligger till grund för lagrådsremissen är den fjärde som behandlat frågan, vilket ger en antydning om de problem som är förknippade med en lagstiftning av nu aktuellt slag.

Det är givetvis svårt att – på ett område som präglas av en så snabb teknikutveckling som det nu aktuella och där begreppsbildningen ofta framstår som oklar och abstrakt – i en lag på ett tillfredsställande sätt avgränsa vad som ska omfattas av lagstiftningen. Det måste dels beaktas att pålagorna på dem som avses omfattas av plikten inte blir alltför betungande, dels att leveransskyldigheten täcker in allt material som kan vara av betydelse för forskningen. Samtidigt är det angeläget att inte mer än sådant material levereras eftersom Kungl. biblioteket måste avsätta resurser för att ta hand om det.

Trots det omfattande arbete som ligger bakom förslaget präglas detta ändå av en viss oklarhet och osäkerhet vad gäller avgränsningen av det som ska levereras och om vilka konsekvenser lagen kommer att medföra. Detta visar sig bl.a. i den mycket omfattande författningskommentaren där ambitiösa försök görs att precisera vad som åsyftas. Det talas t.ex. om ”etablerade eller annars mer betydande publicister”, ”regelrätta publicister”, ”egentliga myndighetspublikationer” osv. Det sägs vidare i anslutning till 3 § att man inte bör se alltför formellt på vem som gör informationen tillgänglig och i anslutning till 7 § att vitesmöjligheten bör användas med stor försiktighet.

Det framstår också som ganska klart att det är lätt att kringgå lagen. Möjligheterna att ingripa mot den som undandrar sig lagens skyldigheter torde i många fall vara begränsade. Prop. 2011/12:121
Bilaga 6

Lagstiftningsarbetet präglas av en medvetenhet om de problem som kan uppstå och tanken förefaller vara att det eftersträvade resultatet i hög grad ska uppnås genom samråd och överenskommelser mellan Kungl. biblioteket och de leveransskyldiga. Lagen ska bara finnas som en garanti för leveransplikten.

En sådan lagstiftning är inte invändningsfri. Den som inte följer lagen riskerar att utsättas för sanktioner i form av vite. Det är givetvis i ett sådant fall inte acceptabelt att den enskilde inte direkt av lagen ska kunna förstå vad han eller hon har att rätta sig efter.

Trots de nu påtalade bristerna vill Lagrådet inte motsätta sig att förslaget nu genomförs. Det är givetvis angeläget att en reglering kommer till stånd även på detta område eftersom annars risken är påtaglig att de syften som ligger bakom pliktexemplarslagen inte kan tillgodoses på grund av den tekniska utvecklingen. Det är dock givet att en oklar lag medför begränsade möjligheter att använda sanktioner och lagen kan därmed komma att bli mer eller mindre verkningslös.

Lagrådet ifrågasätter dock starkt det lämpliga i att i en och samma lag reglera såväl enskildas som myndigheters skyldigheter att lämna pliktexemplar. Såvitt gäller skyldigheten för enskilda att leverera grundlagsskyddat material finns i 3 kap. 6 och 9 §§ yttrandefrihetsgrundlagen stöd för att meddela sådana föreskrifter i lag. Något medgivande för regeringen att meddela föreskrifter finns inte i yttrandefrihetsgrundlagen. Såvitt gäller skyldigheten för enskilda att leverera annat material krävs enligt regeringsformen stöd i lag men med möjligheter för regeringen att meddela föreskrifter – efter delegation eller i form av verkställighetsföreskrifter. Utrymmet för regeringen att meddela föreskrifter är således betydligt mer begränsat i det förra fallet (jfr 2 kap. 1 § andra stycket regeringsformen och Holmberg, Stjernquist, Sveriges grundlagar 2 u. s. 101). Något hinder mot att dessa båda frågor regleras i samma lag finns dock inte, tvärtom framstår det som lämpligt.

Vad därefter gäller myndigheterna är det fråga om en helt annan situation. Leveransplikten omfattar annat material och de rättsliga förutsättningarna skiljer sig markant åt mellan myndigheter och enskilda. Dessutom finns redan i dag en liknande reglering i arkivlagstiftningen.

För myndigheter under regeringen finns ingen anledning att ha bestämmelserna i lag. Vad gäller riksdagens myndigheter framstår det som ganska oklart vilken betydelse en leveransplikt kan ha för dessas del. Ingen av riksdagens myndigheter har yttrat sig över förslaget. Vad nu sagts om riksdagens myndigheter gäller möjligen också för de kommunala myndigheterna.

I kommentarerna till de särskilda paragraferna har Lagrådet dock utgått ifrån remissens förslag.

Förslaget till lag om pliktexemplar av elektroniskt material

1 §

Skyldigheten att lämna pliktexemplar av elektroniskt material ska, till skillnad mot pliktexemplar av dokument, fullgöras genom att endast ett exemplar lämnas. I lagförslaget anges att exemplaret ska lämnas till Kungl. biblioteket (3 §). Orden ”till bibliotek” i bestämmelsens första mening bör därför utgå.

Lagen vänder sig både till enskilda och myndigheter men det är olika sorters material som ska levereras. Enligt Lagrådets mening har beskrivningen av uppdelningen blivit oklar. Det sägs också i praktiken samma sak i 1 § andra stycket som i 9 §. Det bör påpekas att bestämmelsen i förslaget 10 § också måste avse endast enskilda eftersom det för myndigheternas del finns en motsvarande bestämmelse i 17 §.

Om bestämmelsen utformas enligt följande kan också 9 § utgå, vilket påverkar numreringen av de följande bestämmelserna.

I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att lämna exemplar av elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk (pliktexemplar).

Vad som sägs i 3–9 §§ gäller inte för myndigheter. Föreskrifter om deras skyldighet att lämna pliktexemplar finns i 14–16 §§.

4 §

Bestämmelsen är avsedd att avgränsa det elektroniska material som ska omfattas av skyldigheten att lämna pliktexemplar till sådant material som avser svenska förhållanden. Enligt andra stycket 1 ska elektroniskt material anses röra svenska förhållanden om det ”riktar sig till personer som förstår svenska språket”. Lydelsen innebär att, t.ex., även elektroniskt material på norska som riktar sig till norrmän i Norge (vilka kan antas förstå svenska) formellt omfattas av skyldigheten. Av remissen framgår emellertid att avsikten är att skyldigheten framför allt ska avse elektroniskt material som innehåller svenska i en eller annan form (s. 52 f.). Lagrådet föreslår att punkten ges följande lydelse:

”1. i en inte obetydlig omfattning innehåller svenska.”

Bestämmelsen anger vem som ska fullgöra skyldigheten att lämna pliktexemplar. I första hand ska pliktexemplar lämnas av den som framställt det elektroniska materialet. Om denne inte är etablerad här i landet ska skyldigheten i stället fullgöras av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten, dvs. distributören. Det framstår som oklart om skyldigheten ska omfatta även en distributör som inte är etablerad här i landet (jfr remissen s. 54). Om avsikten är att i utlandet etablerade distributörer inte ska omfattas föreslås ett förtydligande av den föreslagna bestämmelsen. Bestämmelsens andra mening skulle då kunna lyda: ”I annat fall ska pliktexemplar lämnas av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet om denne är etablerad här.”

9 §

Denna bestämmelse kan med hänvisning till vad som sagts under 1 § utgå.

10 § (9 § om remissens 9 § utgår)

Enligt bestämmelsen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar. Det läggs därefter till i en särskild mening att sådana beslut får ändras eller upphävas.

En motsvarande bestämmelse finns i 11 § andra stycket rörande möjligheten att fullgöra skyldigheten att lämna pliktexemplar på annat sätt. För myndigheterna gäller i stället 17 §.

Skyldigheten att leverera material följer av det nu aktuella lagförslaget. Det betyder att beslut i enskilda fall om undantag från skyldighet att lämna pliktexemplar resp. möjlighet att lämna pliktexemplar på annat sätt blir s.k. gynnande förvaltningsbeslut. Detta torde gälla generellt, dvs. sådana beslut kan endast gå i gynnande riktning.

När det gäller gynnande förvaltningsbeslut finns ingen författningsmässig reglering om hur sådana beslut får ändras eller upphävas. Däremot anses en fast praxis finnas i frågan, se exempelvis betänkandet En ny förvaltningslag, SOU 2010:29 s. 564–566. Enligt denna praxis får ett gynnande förvaltningsbeslut ändras eller upphävas om det av beslutet eller de föreskrifter som tillämpats vid beslutsfattandet framgår att det under vissa omständigheter får ändras, om tvingande säkerhetsskäl kräver en ändring eller om beslutet blivit felaktigt på grund av vilseledande uppgifter från parten.

Beträffande denna praxis kan sammanfattningsvis sägas att den har utformats så att den enskilde ska kunna utgå från att beslutet står fast. Den har således tillkommit av rättssäkerhetsskäl.

Enligt Lagrådets uppfattning kan den föreslagna regleringen inte godtas om den avses innebära att ett gynnande beslut ska kunna ändras på ett för den enskilde negativt sätt och detta utan att det i bestämmelsen anges under vilka förutsättningar en sådan ändring kan ske. Till detta kommer att förslaget inte tagits upp till diskussion i förarbetena. Det har – sannolikt av det skälet – inte heller uppmärksammats av remissinstanserna. Förslaget uppfyller därför inte de krav på beredning som enligt 7 kap. 2 § regeringsformen gäller i ett lagstiftningsärende.

Lagrådet avstyrker förslaget och förordar att det utgår. Den praxis som gäller för ändring av gynnande förvaltningsbeslut bör åtminstone tills vidare tillämpas även på detta område.

15 § (14 § om remissens 9 § utgår)

Eftersom 11 och 12 §§ är tillämpliga både för myndigheter och enskilda bör andra stycket kunna utgå.

16 § (15 § om remissens 9 § utgår)

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som avser riksdagens myndigheter. Enligt 8 kap. 7 § andra stycket regeringsformen får regeringens föreskrifter enligt paragrafens första stycke inte avse riksdagen eller dess myndigheter. Första stycket avser föreskrifter om verkställighet av lag, och föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen (den s.k. restkompetensen).

I anslutning till föredragningen har anförts att undantaget i andra stycket visserligen hindrar regeringen från att med stöd av restkompetensen meddela föreskrifter som avser riksdagens myndigheter, men att det inte finns något uttryckligt hinder mot att riksdagen i lag bemyndigar regeringen att meddela sådana föreskrifter som nu är aktuella. Det har också påpekats att de föreskrifter som avses bli meddelade är mildrande i förhållande till lagens bestämmelser.

Lagrådet ställer sig frågande inför denna bedömning. I regeringsformen regleras fullständigt fördelningen av normgivningskompetens mellan regeringen och riksdagen. Utöver det nu nämnda andra stycket i 8 kap. 7 § finns generella bestämmelser som avser riksdagens myndigheter i 8 kap. 11 och 13 §§. De saknar betydelse i det nu aktuella fallet. Om förbehållet i 8 kap. 7 § andra stycket första meningen inte hade funnits, torde effekten ha blivit att föreskrifter avseende de av riksdagens myndigheter som inte särskilt regleras i regeringsformen skulle ha fallit in under regeringens restkompetens (se t.ex. SOU 1972:15 s. 163 och H. Strömberg i Förvaltningsrättslig tidskrift 1976 s. 65).

Det bör också framhållas att riksdagens möjligheter att till regeringen delegera rätten att meddela föreskrifter får anses exklusivt reglerad i regeringsformen (se prop. 1973:90 s. 209). Det framstår som oklart vad de nu aktuella bemyndigandena stöder sig på. Såvitt gäller vissa riksdagsmyndigheter framgår direkt av regeringsformen att föreskrifter ska ges i lag (se t.ex. 9 kap. 13 § fjärde stycket vad avser Riksbanken och 13 kap. 9 § vad avser Riksrevisionen). Dessa bestämmelser medger inte någon delegation. Att det är fråga om föreskrifter som är mildrande i förhållande till lagregleringen saknar enligt Lagrådets mening betydelse i detta sammanhang.

Det har vidare vid föredragningen påpekats att riksdagen i tidigare lagstiftningsärenden, bl.a. arbetsmiljölagen (1977:1160) och personuppgiftslagen (1998:204) bemyndigat regeringen att meddela föreskrifter avseende även riksdagens myndigheter. Dessa lagar innehåller generella föreskrifter som riktar sig till arbetsgivare respektive personuppgiftsansvariga oberoende av om de är offentligrättsliga eller privata. De fallen är därför enligt Lagrådets mening inte jämförbara med det nu aktuella.

Sammanfattningsvis kan Lagrådet inte ställa sig bakom förslaget i den nu aktuella delen utan anser att frågan bör bli föremål för ytterligare överväganden.

Övergångsbestämmelserna

Bestämmelserna om det elektroniska materialet ska enligt förslaget tillämpas efter den 1 januari 2015 respektive den 1 april 2013. Innebörden av förslagen är således att tillämpningen ska ske fr.o.m. den 2 januari respektive den 2 april nämnda år. Om avsikten är att tillämpningen ska ske fr.o.m. de båda tidigare nämnda tidpunkterna kan dessa lämpligen anges som efter den 31 december 2014 respektive den 31 mars 2013.

I punkt 2 finns inledningsvis en bestämmelse om skyldighet att lämna pliktexemplar avseende material som görs tillgängligt efter den 1 april 2013, dvs. med avvikelse från den tidpunkt som anges i punkt 1. Bestämmelsen är oklar till sin innebörd genom användningen av ordet "redan" respektive uttrycket "på det sättet". Det torde inte heller vara nödvändigt att utforma punkt 2 som en bestämmelse om skyldighet att lämna pliktexemplar eftersom den skyldigheten redan framgår av punkt 1. Enligt Lagrådets uppfattning skulle bestämmelserna vinna i klarhet om de utformas på följande sätt:

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.
2. Lagen tillämpas på elektroniskt material som görs tillgängligt för allmänheten här i landet genom överföring via nätverk efter den 31 december 2014 om inte annat anges i punkt 3.
3. För
 - a)
 - ...

f) Prop. 2011/12:121
tillämpas lagen på elektroniskt material som görs tillgängligt på det sätt Bilaga 6
som anges i punkt 2 efter den 31 mars 2013.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utbildningsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2012

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Bildt, Ask, Hägglund, Carlsson, Billström, Tolgfors, Björling, Kristersson, Elmsäter-Svärd
Föredragande: statsrådet Carl Bildt

Regeringen beslutar proposition 2011/12:121 Leveransplikt för elektroniskt material.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU- regler
Lag om pliktexemplar av elektroniskt material	15 §	